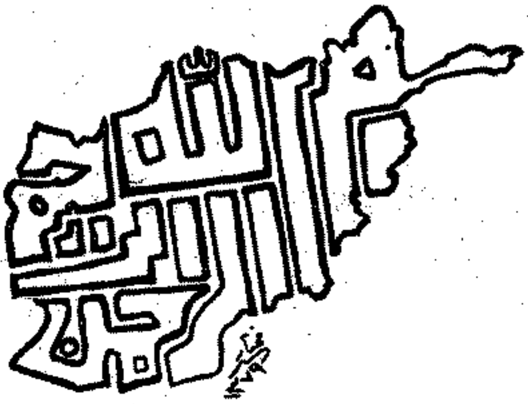

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهدا

هغه پښتون زلمي ته چې
د افغان ولس د نجات لاره لټوي

*　　*　　*

زړه پرې روښانه کړه بلکه واخله
توري تياري لره رڼا واخله

خادم

(c) ketabton.com: The Digital Library

خادم کورنۍ (Khadem Dynasty) وياړي چې د مرحوم مولیناخادم د قلمي ناچاپو آثارو نه یو بل (بلکا) چاپوي.

بلکا د خادم صاحب د دوويشتو ناچاپو قلمي آثارو نه یو اثر دی. د خادم صاحب د دوويشتو ناچاپه قلمي کتابونو نه په بلکا برسیره دولس روغ پاتې دي، نور يې په افغانستان باندې د روسانو په يرغل کې د افغانستان د ډېرو ملي شتمنيو غونډې خاورې شوي دي. که د سام خادم (مولینا خادم کشر زوی) چې کورنۍ نوم يې بشير خادم دی پوره څارنه نه وای، نو نن به دغه پاتې کتابونه هم لاس ته نه وای راغلي. په دې اړه د بشير خادم سرګذشت یو بل داستان دی ،چې هغه د پښتو ادب سره د یو ایمانداره او د یو اهل او صالح اولاد مينه ښيي.

Khadem Dynasty

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیك

ګڼه	عنوان	مخ
۱	د اروابناد استاد خادم "بلکا"	ا- و
۲	کار او لار	الف- ج
۳	د استاد خادم شاعري او...	۱-۹
۴	بلکا	۱۰-۱۹
۵	افغاني ترانه	۲۰
۶	د کابل سیند	۲۲
۷	زلمیان	۲۴
۸	د خوبنې دنیا	۲۶
۹	انګریزه توبه	۳۰
۱۰	د خلکو خدمتګار	۳۲
۱۱	د کابل واوره	۳۳
۱۲	وطنه ګران وطنه	۳۵
۱۳	سینما ده سینما	۳۷
۱۴	پس له مرګه	۳۹
۱۵	وطن ته	۳۹
۱۶	هسکوالی	۳۹
۱۷	صنعت او تجارت	۳۹
۱۸	تجدد	۳۹
۱۹	غنتوالی	۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰-	نوي ترقي	۴۰
۲۱-	د ژوند اوبه	۴۰
۲۲-	هوښيار او حکيم	۴۰
۲۳-	زمونږ زلمي	۴۰
۲۴-	بدبخت قوم	۴۱
۲۵-	کار او ژوند	۴۱
۲۶-	ځوان او قوم	۴۱
۲۷-	قام او اخلاق	۴۱
۲۸-	پوډي رنګ	۴۲
۲۹-	د قوم سره مينه	۴۲
۳۰-	خپل آس	۴۲
۳۱-	لتون	۴۳
۳۲-	حجره	۴۳
۳۳-	ماشيني سړی	۴۴
۳۴-	محمود او اياز	۴۴
۳۵-	غزل	۴۵
۳۶-	غزل	۴۶
۳۷-	غزل	۴۷
۳۸-	غزل	۴۸
۳۹-	غزل	۴۹
۴۰-	غزل	۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۱-	فرعون ته خطاب	۵۱
۴۲-	د ننګرهار پوهنتون	۵۱
۴۳-	انګریزاو پښتون	۵۲
۴۴-	دعا	۵۳
۴۵-	دی څوك و	۵۴
۴۶-	د ژوند طلسم	۵۵
۴۷-	هوسیږم	۵۷
۴۸-	پښتون دې ولې کړم	۵۸
۴۹-	درواغجن	۵۹
۵۰-	د مینې لیونی	۵۹
۵۱-	سیاست	۵۹
۵۲	تیټ شو پښتون	۵۹
۵۳	د پښتنو مشر	۶۰
۵۴	د قام د خدمت شرط	۶۰
۵۵	د میړنو وطن	۶۱
۵۶	خان عبدالغفار خان	۶۲
۵۷	څه ولیکم	۶۳
۵۸	لویه آرزو	۶۴
۵۹	د محمدګل خان مومند په یاد	۶۵
۶۰	آینده پښتنو ته پیغام	۶۶
۶۱	ځوانانو ته بلنه	۷۴
۶۲	ملي ارشاد	۷۸
۶۳	د استعمار زمزمه	۸۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۴	واړه افغانان یو	۸۴
۶۵	سپین سترګی	۸۷
۶۶	انسان او کائینات	۸۹
۶۷	غزل	۹۲
۶۸	ځوروليږ مې شي	۹۲
۷۹	د کابل ښار	۹۳
۷۰	د نوي فکر ماشومان	۹۶
۷۱	تعصب او ایمان	۹۹
۷۲	د شاعر زړه	۱۰۰
۷۳	غوره لار	۱۰۲
۷۴	ګوډ خر	۱۰۴
۷۵	نشته دی دلبر	۱۰۷
۷۶	لوړ غرونه او لوړ فکرونه	۱۰۸
۷۷	غزل	۱۱۰
۷۸	د شاعر ویره	۱۱۱
۸۹	یو نظر کړه په ما	۱۱۴
۸۰	شا عر او قوم	۱۱۵
۸۱	څه شوه یارانه	۱۱۸
۸۲	سم به نه شي	۱۱۹
۸۳	لاړي قافلې	۱۲۰
۸۴	ځوانان راټولوم	۱۲۱
۸۵	د پامیر د لوړې څوکې نه	۱۲۲
۸۶	د قوم تباهي	۱۲۳
۸۷	د لیډر پیژندنه	۱۲۳
۸۸	اجمل ته	۱۲۴
۸۹	د غیرت چغه	۱۲۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹۰	چې ته راشې	۱۲۵
۹۱	سیاست څه دی؟	۱۲۶
۹۲	زه او ورور مې	۱۲۸
۹۳	مرګیه	۱۲۸
۹۴	شاعر او دولتمن	۱۲۹
۹۵	غزل	۱۳۰
۹۶	ملي انقلاب	۱۳۱
۹۷	د انقلاب خبرې	۱۳۲
۹۸	درچمن	۱۳۳
۹۹	د افغان بدلون	۱۳۴
۱۰۰	خادم او حمزه	۱۳۴
۱۰۱	لا یې هم ته منې	۱۳۵
۱۰۲	د عمر شپې	۱۳۶
۱۰۳	خوار افغان	۱۳۶
۱۰۴	اولاد ته	۱۳۷
۱۰۵	د پښتون اصل او نسب	۱۳۷
۱۰۶	محشر	۱۳۸
۱۰۷	نوی جهان	۱۳۹
۱۰۸	دنیا واړه تګې ده	۱۵۲
۱۰۹	خادم وایي	۱۵۴
۱۱۰	کابل او پښتو	۱۵۵
۱۱۱	د سید حسن خان د قبر ډبره	۱۵۷
۱۱۲	ای ددې جهان خاونده !	۱۵۹
۱۱۳	تولنیز افغان	۱۷۴
۱۱۴	سعادت	۱۷۵
۱۱۵	حاضر عصر	۱۷۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱۶	افغاني سياسيات	۱۷۵
۱۱۷	حبيبي او پښتو	۱۷۵
۱۱۸	بختاني او پښتو	۱۷۵
۱۱۹	د بېنوا پښتو	۱۷۶
۱۲۰	د الفت شاعري	۱۷۶
۱۲۱	سليمان لايق	۱۷۶
۱۲۲	خادم څه دی	۱۷۶
۱۲۳	حبيبي او د پښتنو تاريخ	۱۷۷
۱۲۴	جهان وايي	۱۷۷
۱۲۵	پښتانه او د پښتو مخالفت	۱۷۷
۱۲۶	د پښتو نتيجه	۱۷۸
۱۲۷	زور د استعمار	۱۷۸
۱۲۸	شاه محمود د زهرا زوی	۱۷۹
۱۲۹	زما زړه	۱۷۹
۱۳۰	د خلکو مينه	۱۷۹
۱۳۱	د تکليفونو دنيا	۱۸۰
۱۳۲	د پښتو مينان	۱۸۰
۱۳۳	سياست او پښتو	۱۸۰
۱۳۴	تور دېو	۱۸۱
۱۳۵	د حافظ نصرالله پښتو	۱۸۱
۱۳۶	سيلاب او پښتو	۱۸۲
۱۳۷	رسا او هميش	۱۸۲
۱۳۸	پخوانی جاه و حشم	۱۸۳
۱۳۹	روښان به شم	۱۸۴
۱۴۰	مذهب او قوم	۱۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴۱	شرع او لار	۱۸۵
۱۴۲	نیم سوسیالیست	۱۸۵
۱۴۳	استعمار او پښتون	۱۸۶
۱۴۴	د پښتون تاریخ	۱۸۶
۱۴۵	ته یې وینې که نه	۱۸۷
۱۴۶	پښتو دلته او هلته	۱۸۹
۱۴۷	د ځان عیبونه	۱۹۰
۱۴۸	د جمهوریت تاسیس	۱۹۱
۱۴۹	د ولي محمد خان مخلص په یاد	۱۹۲
۱۵۰	امیر حمزه شینواری	۱۹۳
۱۵۱	محمد عمر سیماب	۱۹۳
۱۵۲	مراد شینواری	۱۹۳
۱۵۳	غزل	۱۹۴
۱۵۴	غزل	۱۹۴
۱۵۵	مات قلم	۱۹۵
۱۵۶	د پیسو غلام	۱۹۷
۱۵۷	هاتفي اواز	۱۹۹
۱۵۸	افغاني جمهوریت	۲۰۱
۱۵۹	افغاني وطن	۲۰۵
۱۶۰	یو قلم خو راله پریږده	۲۰۷
۱۶۱	پښتیانا ادې	۲۰۹
۱۶۲	ستا یمه	۲۱۱
۱۶۳	کاشکې توتکې او یا بلبله وای	۲۱۲
۱۶۴	د پښتنو تاریخ	۲۱۹
۱۶۵	نوی استعمار	۲۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اروابناد استاذ خادم بلکا

زمانــه د اســتاد خــادم ځوی ګران بشـیر جـان خــادم هیلــه څرګنده کړه چې د علامــه خادم صاحب په بلکا نومې شعري ټولګه څه ولیکم. استاد چې د پښتو ادب په ځلانده اسمان کې د یوه ځلانده ستوري په شان چې وړانګې او پلوشې یې یوازې په خپل هېواد کې منحصرې نه دي پاتې شوې،بلکې په ګاونډیو هېوادونو سر بیره په اروپایي هېوادو کې یې هم علمي او ادبي غونډې روښانــه کړي پــه پښتـو ادب کـې ځانتــه مقـام لري. دده شعر او نثر دواړه زیات اوچت ځکه دي چې دده لــه هغــه فکر او دماغ څخه سرچینه اخلي چې له لوی خدایه (ج) پرته یې د هېڅــا سجدې نــه دي کــړي، دی د ملحوظـاتو پــه دایــره کـې دومــره محصور شوی نه دی چې د پښتو او پښتنولۍ په بــاره کــې د چا د بې حیایــی پــه مقـابل کـې غلـی پـاتې شي او بیا یې د کومـې والي په انتظار کې په خبره سترګې پټې کړي.

علامــه خـادم حتـی د دربـاري نـازولو د بیې ځایــه شوخیو پــه وړاندې خپله زړورتیا په میړانه ښودلې او بې ادبیــان یې تادیب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي دي دده خبرې دده ليکنې، دده شعر او نثر دومره جذابيت درلود چې زړونه ورماتيدل او ځای يې ورکاوه.

"کاروان اوځاروان" د ارواښاد استاد دکلاسيکو اشعارو هغه دوه ټولګې دي چې دده په ژوند چاپ شوي او دا ده "بلکا" دده د همدغه راز اشعارو دريمه مجموعه ده چې دده د نيکو فرزندانو له خوا چې د "صدقه جاريه " حکم لري چاپيږي.

"بلکا" د سريزې په پيل کې په خپله استاد خادم ليکي:

"چې د نړۍ رڼا په څه ده
ښکلا هم له همدې ده
او بلکا هم په ده ده"

خادم صاحب لکه څومره چې په شاعرۍ کې د استادۍ هسک مقام ته رسيدلی دی، دغه راز په نثر کې هم دده مقام ډېر هسک دی. دی که تکړه شاعر او ليکوال دی،نو ورسره جوخت تکړه ژورناليست او نامه نګار هم دی، دی چې کوم وخت د هېواد ورځپاڼې مسوول چلوونکی و نو دده سرمقالې، مقالې او سياسي تبصري به نورو ورځپاڼو يعني "انيس" او "اصلاح" د اقتراح په توګه تعقيبولې اودده په "نقش قدم" به يې ګام پورته کاوه. "د وقت سر کار" دده ليکنوته د شك او ترديد په نظر کتل نو ځکه دده د ځوراوکړ او سبب کيدل او ورمقام يې نه ورکاوه حتی چې د پښتو ټولنې درياست مقام ته د رسيدلوپه لار کې يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم خنډونه ورته پیداکول،ځکه چې دی له دغو اوصافو سره سر سیاسي شخصیت هم وُ داسې سیاسي شخصیت چې په خپله لاره په ټینګ عزم روانؤ او یو قدم ترې په شاکیدل یې "بې أیماني" ګڼله

خادم صاحب سره له دې چې یوفلسفي شاعر و،انتقادي شاعر هم و او په خپل انتقاد کې یې نه د ملاحظاتو خیال ساتلی او نه یې قلم ټکني شوی دی،نو ځکه یو شمیر تطمیع شویوزلمیانو ته داسې ګوته نیسي:

تول شوي په ښانک وو د حلوا په تمه بساندې
ګوله چې په لاس ورغله خپاره غونډې ښکاریږي

دا چې "تمدن اول له بلخه شروع شوی" خادم صاحب دغه ټکي ته په "افغاني ترانه" نومي شعر کې داسې اشاره کوي

دنیاشوه منوره زمــا لـه کوهستانه
نړۍ شوه بهر وره لـه دې باغ وبوستانه

اوچت له ټولې ځمکې په بام ددې جهان یم
افغان یمه افغان یم - افغان یمه افغان یم

اروابناد استاد خادم " د قام سره مینه" تر سرلیک لاندې شعر کې وایي چې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې تاثیره چې تري څوك خلاصیدی نه شي
یوه ژبه، بل مکتب، بل سینما ده
که پردي وي په پردي رنګ کې راغلي
دا څیزونه د یو قوم په سر بلا ده

خپل لباس او خپل اساس درته په کار دی
که دې مینه له خپل قام سره رښتیا ده

تاسې وګورئ چې د "ماشیني سړي" تر سر لیك لاندې شعر کې څه ښه وایي:

له حجرې جوماته لرې، له دېرې نه خبر نه دی
ښه زلمی دی خوافسوس دی چې زمونږ له ټبر نه دی

مغربي فیشن کې طاق دی عجیبه شانې ګرځي
د خبرو سره خوځي ته به وایي چې ګډېږي

- دی زمونږ د اکا زوی دی خو پردیو سره لوی شو
چې د چا سره لوی شوی د هغو په خوی او بوی شو

چې د قام وطن خبرې ورته وکړې خفه کیږي
خلك دده او دی د خلکو په خبرونه پوهیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشيني غونډې سړی دی د دفتر د چليدو دی
نور اميد ترينه ونه کړې چې د غړونو د ختو دی

او په بل ځای کې وايي:

تيښت شو پښتون او لا تيښتيږي به نور
ښکته ولېډلی دی او لويږي به نور
نه مشر پيژني نه ځي ورپسې
چې داسې وي نو داسې کيږي به نور

د پښتنو د مشر په باره کې وايي:

خلک مشري کوي عزت غواړي
زمونږ چې مشرشي دولت غواړي
ای چې سودا ده د مشرۍ درسره
قام دې له تاځني خدمت غواړي

دی په شعر کې د استادۍ مقام لري او زه يې د شاګردۍ وياړ لرم او خپله ليکنه ځوانانو ته د استاد خادم په دغې بلنې پای ته رسوم

يا ځاروان د قافلې شه
يا روان شه په کاروان کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخـــر تـــه هـــم يـــو انســـان يـــې
كـــار پـــه مثـــل د انســـان كـــړه

پـــه دې لـــوی جـــهان كـــې اوســـې
لـــږ څه غـــم د خپـــل جـــهان كـــړه

پـــه شـــخصي ســـودا كـــې ګيـــره
تـــګ پـــه لاره د كـــاروان كـــړه

همیـــش لاڼـــې د ځوانـــی كـــړې
لـــږ خـــو كـــار هـــم لكـــه ځوان كـــړه

يـــا د بـــل پســـې روان شـــه
يـــا نـــور ځان پســـې روان كـــړه

ښه پوهېږمه هو ښيار يې   سرېتوب غواړې جهان كې
يـا ځاروان د قـافلې شـه   يـاروان شه پـه كـاروان كې

قتيل خوږياني
د ساپي پښتو څېړنو او پراختيا مركز
ګل حاجی پلازه – پېښور
د ۱۳۸۰ كال د وږي ۱۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار او لار

که د کار په خوند خبر شي
و به نه گرځي بې کار څوک

ـې کاري لويه بلا ده　　پرې دې نه شي گرفتار څوک
ـم صحت دی هم دولت دی　　که روان شي په دې لار څوک
ـلم هم له عمل زده شي　　که پرې وکا اعتبار څوک
کار توليد او فايده ده　　چې څه زيات کاندې په زيار څوک
بنه سړی اوبنه مېړه شي　　چې اخته وي په روزگار څوک
له بې کاره خدای بېزاره　　شيطان نه پرېږدي اوزگار څوک
څوک چې مشق او عمل نه کا　　شي به څنگه او ستاکار څوک
فائده من بنه شهرت مومي　　که خواهان وي د اتبار څوک
کار د کور څښتن جوړېږي　　که خبر وي او هوښيار څوک
هوښيار هغه ده چې کار کا　　هوښيار نه گڼي بې کار څوک
هيڅ له غمه به خلاص نه شي　　که له کاره کوي ډار څوک
ـعلم څه؟ د کار ښودل دي　　چې دی روږدی کا په کار څوک
ـه بسن تشې مسلې کا　　و به نه ساتي وقار څوک
دې بېيل کاندي له علمه　　که راغواړي استعمار څوک
ـه کاري سړی واکدار کا　　چې د ملک غواړي اختيار څوک
کار فرما که کاري نه وي　　ترې نه څه کا انتظار څوک
چې ستومانه سترې نه شي　　رزق څه له خوري مردار څوک
کار او زيار ډېر بنه شاهد دی　　بل شاهد نه شته د کار څوک
د توت پاڼه دا نامه ده　　چې يې اخلي بې له زيار څوک
مکتب نه دی گمراهي ده　　چې روزي په کې کار دار څوک
چې يې لاس تنهاکې نه وي　　خواهش څنگه کا د کار څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار معیار د جامعې دی — نور دې نه کوي گفتار څوک
"څه کولای شي؟" سوال دا دی — ښودای نه شي بل معیار څوک
په کوم کار چې عاشق نه وي — ترې به نه وي بل ناکار څوک
نامداران واړه کاري وي — بې کار کله وي نامدار څوک
د نړۍ تعمیر په کار دی — بل یو نشته دی معمار څو
که په کار اتکا وشي — و به نه کاندي بد کار څو
ښه کار گردې کار فرما وي — نه دې کاندي انحصار څوک!
چې بېکاره ته کار ورکا — ترې به نه نوي گنهگار څوک
کار د دې عصر مذهب دی — بې کار نه گڼي دیندار څوک

* * *

اول کار د دهقاني دی — دویم دا چې وي مالدار څوک
دریم دا دی چې یې جوړ کا — صنعتونه د بازار څوک
څلورم یې تجارت دی — خو چې نه کا احتکار څوک
چې تاجر پوستین چپه کا — ترې نه نشته بل خونخوار څوک
لا چې واک هم ورسره وي — مه شه دغسې واکدار څوک
د مزدور گټه چې بل خوري — نو به څه وکاږي زیار څو
د ملت دي ډېر کارونه — که پیدا شي ملتیار څو
ټول کارونه هله سم شي — چې پیدا شي وړ د کار څو
تعلیم مخکې دی تر ټولو — کوي نه شي ترې انکار څوک
طرفدار د روند تقلید ته — دلته نه شته طرفدار څوک
بې له لارې تګ مشکل دی — خو چې وپیژني لار څوک
ډېر ممنون به له خادم شي — که پیدا کا "نوې لار" څوک
مشوره چې شي انجره — ایستی نه شي ترې نه تار څوک
دا افغان دا یې وطن دی — مجال څه چې کوي ډار څوک
هر څه شته په دې وطن کې — که خبر وي په اسرار څوک

پیسه دوست وطن فروش دی — چې دولت غواړي بې زیار څوک
چې په "توي لار" روان شي — خادم بویه هم هوښیار څوک
د پیسو حرص یو غم دی — خدای پرې مه کړه گرفتار څوک
عشق د مال مینه د قام خوري — کم پیدا شي ایماندار څوک
"کپیتال افغان" چې نوي — څه بې وویاړي په چار څوک
ځان ځان بهاجهان غواړي — راته نه دې شي په قار څوک
جامعه دې وي بډایه — فرد، دې نه کا استثمار څوک
هېڅ یو کاریې نه ښه کیږي — ښه چې نه لري سر کار څوک
دولت جوړ شي له ملته — تربنه کړي نه شي انکار څوک
خو ملت د کلچرزوی دی — بل یې نشته چرې پلار څوک
که شي پرې د تاریخ مزي — خپل به څه وپیني آثار څوک
هر ملت لکه کاروان دی — دی په کار ورته سالار څوک

د خادم ځپسلیه قومه
مه شه داسې خوار او زار څوک

که دا شعر شاهکار نه وي — بل دې وښیې شهکار څوک
کله خوار هغه شاعر وي — چې لري داسې اشعار څوک

یادگېرنه: د انظم د "ای ددې جهان خاونده!" له نظم څخه وروسته لیکل شوی دی

خادم
کابل – خادم مېنه
سرطان ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالهادي هدایت
د ولسي جرګې پخواني وکیل

د استاذ خادم شاعري
او دده نوی چاپ شوی کتاب "څاروان"

ما د استاد خادم ټول تالیفات کتلي دي. ټول د پښتنې نثر، دپاره د آبحیات په شان دي، خو "څاروان" چې شعر دی، دلته د لفظ او معنی دوه دوله خوږوالی یو ځای شوی دی او قند مکرر ترې جوړ شوی دی.

زه د بختاني صاحب ددې جملې سره پوره موافقه لرم ،چې "خادم صاحب په خوشې خبرو خوشې نه دي لیکلي، بلکې د قوم دویښولو، پوهولو، او لوړوالي دپاره یې سندرې ویلي دي)).

د خادم صاحب فضل په دې کې دی ،چې د معاصرې دورې په علمي ډله کې دمخه د پښتو د خدمت دپاره میدان ته راکوز شوی دی او تر اخره په کې لګیا دی او د اجتماع د پرمختګ سره سم پښتو ادب پر مخ بیایي.

خادم صاحب پښتو ملي ژبه د تعلیم او ښوونې له دورې څخه د ادب او د ادب له دورې څخه د علم او د علم له دورې څخه د فلسفې، تحقیقاتو او سیاست دورې ته راورسوله. په هر حالت او هر وخت کې دده په قلم یې نوې ارتقا یې ښه غوره کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دامان الله خان د زماني نه پس د پښتو د خدمت دروازه اعليحضرت شهيد محمد نادرشاه افغان د محمد گل خان مومند په لاس ببرته کړه. محمد گل خان په پښتو مين وُ. دده پر خوا پوري ډېر ځوانان او زاړه راغونډ شول؛ خو څلوښت کاله په يوه لاره نېغ او سم تګ يو ازې د ښاغلی استاذ قيام الدين خادم په برخه ليکلی وُ اوبس.

په دې لاره کې داسې نه چې مشکلات نه وو. لوی لوی غرونه او ګړنګونه پکښې وو؛ خو په ټولو تېرشو. ډېر شاګردان يې وروزل. د ډېرو مخالفتونو سره مخامخ شو. زجرونه او ناخوالې يې وزغملې؛ خو اخرېې خپله دا خبره تر سره کړه چې:

"ټولې سوېې د چا نه دي روزي شوي + ځان به خاورې کړمه داکور به اباد کړم.

استاذ اوس د ډېرو تاليفاتو، تصنيفاتو چې په نظم او نثر مشتمل دي، خاوند دی. ډېر جرايد يې چلولي، ډلې يې جوړې کړي او بنيادونه يې ايښی دي؛ خو په ټولو کې يو ټکی مشترک دی: "خپل وطن او خپل ولس". بينواصاحب په "اوسني ليکوال"کې ويلی دي: "ښاغلی قيام الدين خادم په اوسنيو ليکوالو او شاعرانو کې د قدامت او مشرتوب حق لري". رښتيا داده چې په ډېرو د استاذۍ حق لري.

ښاغلی قابل صادقوف ليکلي دي: "د ښاغلي استاذ خادم شاعري او تاليفات په شوروي اتحاد کې ورځ په ورځ شهرت پېدا کوي او په ټولو ژبو وربانديې تبصرې کېږي". په مسکو کې ويل کېږي چې "خادم" په افغانستان کې هغه لار نيولې ده چې " پوشکين" په لويه روسيه کې وربانديې روان وُ. د خادم صاحب اشعارو په افغاني دنيا کې هم لوی شهرت پيدا کړی دی. دا ځای ددې نه دی چې دده په ټولو اثارو او کردار مبسوط بحث وکړو؛ خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره به ووايو چې " خادم صاحب په ډېر مشکل او نامساعد وخت کې د افغان ملت په ټولو مقوماتو داسې ټينګې منګولې لګولي دي چې په څلوېښت کاله کې يې هېڅ مانع مخه ونه شوه نيولای. دده کار ته بايد لوی کار او ده ته بايد د لوی عزم خاوند ووايو."

استاذ خادم د خپل شعر او ادب هدف د " څاروان" په مقدمه کې داسې اشاره کړېده وايي ((دپښتو شاعري له زرګونو کالو څخه په روان ډول سره په قومي او اجتماعي بڼه راغلې ده". بياوايي: " پښتنون شاعِر نه شي کولای چې خپل آس بې له ملي لارې په بله لاره وځغلوي.دې وايي: "ما شعر د باطني شعور او تجسس له مخې ويلی دی او چې په بله ژبه مې څه ويلی شول نو د شعر شپېلۍ مې نه ده غږولې"

يعنې شعر يې د ډېرو نازکو اداګانو ژبه ګرځولې او نور مفاهيم يې په نثر ادا کړي دي. دستي وريسې وايي: " لکه څنګه چې شعر ته په لوي ضرورت قائل يم، له شعري ضرورته چېوزر منکريم،نو څکه هيله لرم چې د پښتو دادب حقيقي نقادان به په دې مجموعه کې د ژبې سم استعمال د سلاست، فصاحت او بلاغت په قالب کې ومومي!"

ښاغلی ډاکټر د وريانکوف دده د شعر په باب ويلي دي:" خادم صاحب په خپل سبك او اسلوب کې د پښتو د لرغونو عنعنوي شفاهي ادبياتو او ولسي فولکلور له منابعونه ډېره زياته استفاده کړېده او معاصر مسائل يې په ډېر قدرت د، ولس په ژبه بيان کړي دي. د خادم صاحب شعر د پښتو ادب د لرغونو عنعنو د پيروۍ يوه عصري نمونه ده. چې ددې عصر يو ځانله ممتاز سبك يې ګڼلی شو".

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه پورته مطلب بناغلي بختاني هم نقل کړی او زياته کړې يې ده:"شک نشته چې خادم صاحب د پراخې مطالعې خاوند دی،ځکه يې د شعر معنوي خوابډايه ده."

خو څه چې ما په "څاروان" کې موندلي او د خادم صاحب د کلاسيك اشعارو دربيمه مجموعه چې "بلکا" نومېږي او لانشر شوې نه ده، د دغې مجموعې له کتلو چې څه لاس ته راغلي دي، دلته يې ليکم:

١- د خادم صاحب شعر يو اجتماعي او ولسي شعردی، دلته د شعري نزاکتونو د مهارتونو سره يو بل شی چې دی د نورو معاصرو شاعرانو ممتاز وي هغه دادی چې دده د شعر آفاقيت ډېر پراخه دی. دده په شعر کې دده ماحول، دده معاصرين، دافغاني دنيا نهضتونه او ددنيا معاصر سياسيات ښه ترا او چې څومره په کښې تعمق کېږي نور نکات ترې را وځي.

٢- خادم صاحب شعر د ژوند او حيات دپاره ويلی دی، که څوك پکښې ځير شي لکه د شرق او غرب ددغسې شاعرانو په شان به دده په شعر کې د ژوند ددرياب ډېرې مرغلرې پيداکړي.

٣- د خادم شخصيت، دوستان او مخالفين يې، دده د عصر روحيه د افغان او افغانستان غوښتنې او د افغان حقيقي پېژندنه دده په شعرکې منعکسه شوېده.

٤- د ده د شعر له لوستلو څخه څرگندېږي چې د عصر په پېژندلو کې د خادم صاحب مطالعه څومره ژوره او نظريې څومره صائب دی.

٥ - خادم صاحب دبلکا" په مقدمه کې ليکلي دي: د پښتو په شاعرۍ کې دغه موجوده کلاسيك فورم چې ښه په عروج کې دی، د ښکارندوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرزاخان انصاري، خوشحال خان او رحمان بابا نه راپاتې دي،مګر دغه کلاسیك فورم علاوه پردې چې په پښتو کې مستعاراو مهاجر دی، او د اسلامي عصر له ابتدا څخه د ایران او عربو له خوا راګډ شوی دی، دپښتانه ولس د ټولوافکارو، عقایدو، احساساتو ترجمان نشي کېدای،ځکه چې ډېر تنګ، ګنډلی او محدود دی.

تر دغو اقسامو څخه پرته یو بل قسم شعر هم شته چې ډېر لرغونی شکل لري. په دې شکل او فورم باندې د قدیم باختر ادبیات لکه ویدونه ، ژندهاو ستا، هخامنشي اثار، ساساني کتیبې، د لویکانو د عصر ځیني اثار چې کشف شوي دي. دا شکل د حضرت با یزید روښان د خیرالبیان پورې رارسېدلی دی. اوس زمونږ زړه ته دا راځي چې پښتو بېرته خپل اصل ته وروګرځوو او په مقفي نثریا سپین شعرېې ولیکو. د دې کار تمهید ډېر پخوا اېښودل شوی دی. او "د مرغلرو امېل" څخه د پښتو د شعر په کلاسیك فورم کښې د توسیع پېدا کولو لاره نیول شوېده. په "ځاروان" کــې دغه رنګ نور هم ټینګ شو. په "بلکا" کې دې کار بله بڼه غوره کړه. چې هغه باید د پښتو د شعر دپاره د کلاسیك قیودو څخه د خلاصون دوره وبولو".

تر "بلکا" وروسته خادم صاحب په دغه نوی قسم شعر چې ډېر قدیم دی، لاس پورې کړی دی. نمونې یې د خادم صاحب پخپله جریده افغـان ولـس کـې موندل کېږي او په یـوه نـوې مجموعـه کـې د (نـوې پوهـېتانـه) پـه نامـه راغونډېږي.

وګورئ دا لاندې یو څو نمونې چې هر ه یوه یې د یوه اوږد نظم یوه ټوټه ده:

(c) ketabton.com: The Digital Library

(١)

دا ځکه چې پښتون يم

چوکۍ مېزدې د بل وي ماله توره ده او سپاره داځکه چې پښتون يم
توتې توتې مې تن دی تيار راته کفن دی
هېڅوک پرما نه ژاړي پردې راته وطن دی
زګېروي هم نه اوباسم نه خبر يم له اسراره
دا ځکه چې پښتون يم

تعليم نه که رضا يم پارسي اردو به وايم
له ځانه پستې سترګې د بل چېا ښه به ستا يم
بد ظن په خپله ژبه له قومي ژونده بېزاره
داځکه چې پښتون يم

که شمه افلاطون د عقل په مضمون
لايق کېدلی نشم لا بل دی شواخون
مردود مې هر دليل وي لاځه مخکښې له اظهاره
داځکه چې پښتونه يم

په زړه مې دي داغونه ربښتيا وايم حالونه
خادم کلمه وېرېږم له خپل هسی مضمونه
راخلاص دې وي پښتون له يو سفزي تر کندهاره
دا ځکه چې پښتون يم

((د مرغلروامېل))

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

د شاعر زړه

ډك لـــه ارمـــانونودی نــه پــوهيږم څه غواړي
راز د اسمـانـونـودی نه پـوهيږم څه غـواړي

* * *

سوديې په پيسو نـشي كاريــې پــه تنګو نشي
تير له دې غمــونو دی نه پوهــيږم څه غــواړي

* * *

وايي چې دوزخ زمونږ ولــې دې جنــت نــشي
تل په دې چــرتونو دی نه پــوهــيږم څه غـواړي

* * *

دا جهان خو نه غواړي بل له دیــنه بنه غواړي
زړه دی د شاعــر دغــه وګورئ چــه څه غواړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

ای ددې جهان خاونده

لوی عذاب، و دې نړۍ ته　　استعمار دی استعمار دی
چې نړۍ نن په کې سوزي　　دغه اور دی دغه نار دی
له تیري دا ستعماره　　زورزیاتی دی په جهان کې
استعمار شکیدلی کټ دی　　تر میمیرۍ انګلستان کې
یو افت توره بلا ده　　په نړۍ نازله شوې
دیوال پای توره خپسه　　په انسان راتاوه شوې
چې د بل ګټلي اخلي　　یا په زور یا په چالونو
دا وګړي بېغرته　　دې شي یاد په لعنتونو
چې خدمت یې مردانه وي　　او په نورو حکومت کا
سړي څنګه ځان ته وایي　　چې داهسې خیانت کا
بې له زیار او بې له کاره　　تمول له نورو غلا ده
څوك چې داسې دولتمن شي　　د ولس په ځان بلا ده
حیرانیږم پیسه دار ته　　استعمار او استثمار ته
د ژوندون نه جوړ عذاب کا　　ځان ونوروته قصاب کا
داڅه علم څه شعور دی　　تري وګړي په ضرور دی
دا جهان د استعمار دی　　که ستا هم په کې اختیار دی

ای ددې جهان خاونده

(بلکا)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

افغان ولس

مـــــونـږ افغانان او مسلمانـان يـــو پـــه خـپلـه ســمه لار روان يو

نـــــه تـــــمـــــه لـــــرو نـــــه ډار عـــقيده لـــرو په کار او په زيار

له حرص او بېکاری يو بېزار

تر شامولوی تاريخ او تر مخ مولوی جهان دی دا موله نعمتونو ډك کوهستان دی

لـــــــرغـــــونـــــی مـــو دی ثقافـت او تينـګ مـــو دی اقـتصاد

نـــشـــته داســـې بـنياد

دا جـــــهـــــان بـــــه کـــړو ابـــاد پـــــه خـــپل کـوشش او جهاد

(نوې پوهيتانه)

* * *

<u>يادګېرنه:</u> په دغو تولو نمونو کې ښکارېږي، چې له کلاسيکي قيودو څخه د پښتو د شعر د ازادۍ کوشش شوی دی. دا زيار په اخره کې پوره کامياب کتل کېږي.

هېواد- ۱۹۶۹ کال د نومبر (۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

بلکا

چې د نړۍ رڼا په څه ده
ښکلا له همده ده!
او بلکا هم په ده!

بلکا د کلاسیك اشعارو دریمه مجموعه ده. تر دې دمخه زما د کلاسیکي اشعارو دوه مجموعې "د مرغلرو امېل" او "څاروان" په نامه خپرې شوې دي او دوه نورې د "نصوص الحکم" او "ساتلې خزانې" په نامه روانې دي پوره کېږي.

د پښتو د اشعارو فورم او شکل چې اوس په پښتنې نړۍ کې رواج لري په پښتو کې د اسلامي عصر له ابتدا څخه دایران او عربو له خوا راګډ شوي دي.

قصیده، غزل، مثنوي، داستان او هغه څه چې پښتانه ورته رباعي وايي، او همدغسې دوه بیتي ګانې،مخمس، مسدس، څه او څه د پښتو د شاعرۍ خپل عنعنوي لرغوني جوړښت نه دی.

د پښتو په شاعرۍ کې دغه موجوده کلاسیك فورم چې ښه په عروج کې دی، له ښکارندوي، مرزاخان انصاري خوشال او رحمان بابا راپاتې دی او ریښتیا چې ځینې برخې یې د متانت، خوږلنې او انسجام نه ډکې دي.

مګر دغه کلاسیك فورم علاوه پردې چې په پښتو کې مستعار او مهاجر دی د پښتنانه ولس د ټولوافکارو، عقائدو او احساساتوترجمان نه شي کېدای،څکه چې ډېر تنګ، ګنډلی او محدود دی.

زما په فکر شعر عموماً او د پښتو شعر خصوصاً د ساز او سرود دپاره پیدا شوی دی، په پښتني نړۍ کې شعر، ساز، او نڅاګډ، ممزوج او یو پربل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوري تړلي دي. يعنې شعر ددې دپاره دی چې و غږول شي او د ساز سره وويل شي او بيا شعر او ساز د دې دپاره دي چې ګډا او نڅا ورسره وشي.

پخپله پښتني روحيه د فن او هنر روحيه ده. ددې خبرې د اثبات دپاره د پښتو د خپلو اشعارو عنعنوي شکلونه، دګډا، اتڼ او نڅا قسمونه، ساز او سرود رقمونه او دساز مختلف او متنوع الات چې په همدې هېواد کې پيداشوي دي. او ددغو کتنه او مطالعه بس کېږي.

څومره چې زه پوه شوی يم، د پښتو د شعر تر ټولو لرغونی، اساسي او بنيادي قسم "لنډۍ، ټپه، مسره" ده. دې قسم شعر ته "ټيکۍ" هم وايي، خو په يوه خاصه ملاحظه. مثلاً کوم وخت چې لنډۍ د کوم "سر، نيمکۍ، سروکي" سره يو ځای کېږي او د موزيکال رقص زمينه تياروي، نو هغه وخت لنډۍ ته "ټيکۍ" وايي.

زمونږ په ولس کې دا، يو متل غوندې دی چې هر څوک يوه خبره ډېره تکرار وي نو ورته وايي "څه د ټيکيو سر دې ترې جوړ کړ" سرونه يا نيمکۍ يو خاص قسم شعر دي. چې بې پايانه ډولونه لري. ټيکۍ د دغو سره پيوند کېږي او سرورسره تکرارېږي.

لنډۍ په ټوله پښتو نخوا کې يو شکل او صورت لري، مګر پخپله لنډۍ د پښتونخوا په هره سيمه کې په بېل بېل اهنګ ويل کېږي چې په دغوکې د تيرا، او پېښور لنډۍ زيات شهرت لري. يعنې لنډۍ يوازې هم يو موزيکال شعر دی . خو نه نيمکۍ او سردونه په کوم خاص شکل پورې حصر نه لري. نيمکۍ دومره ډېر قسمونه لري چې تراوسه يې هيڅ احصايه نه ده کړې. وګورئ دا يوه نيمکۍ ده "شاګلې مينې، سور دې پيزوان دی، په کنډو واورې ورځينه! شاګلې مينې، سور دې پيزوان دی!"

ځينې پښتانه وايي چې ته يوازې سونيمکۍ نه بلل کېږي، بلکه څه وخت چې په سر کې نيمکۍ، واچول شي نو بيا ورته "نيمکۍ" وايي لکه دا چې "پيغمبرې ګل به ترې جوړ شي. شاګلې مينې سور دې پيزوان دی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته متال د تیر اله نیمکیو څخه وګورئ: "چانه لوی شي، سالومې ورو، ورو خوځوه. له خوبه یمه، ګل مامیر جانه" تیکې ورته داسې ویل کیږي "ماته د ګلو ګیډی راوړه ګله- زه د وربل دپاسه چتر جوړومه- ګل مامیرجانه. چانه لوی شي، سالومې ورو، ورو خوځوه له خوبه یمه، ګل مامیر جانه".

لاندې متال د ننګرهار له نیمکیو څخه وړاندې کیږي: " د باغ هلکا! ماله یوځل- له باغه راوړه زیړ ګلونه، د باغ!-" تیکې پکښې داسې اچول کیږي" بورا به خدای په ګلوموړکې د باغ! ... د باغ هلکا، باغوانه ستا نیمګړی نیت مې ژړوینا. د باغ! د باغ هلکا ماله یو ځل، له باغه راوړه زیړګلونه. د باغ"!

دا لاندې سروکې هم وګورئ: داهم د باجوړ دی: ((ګودر له مه ځه، زرزری شال دې لمدیږي واګلالی ګلالی زار، زار یخ شمال لګیږي"

یو بل متال هم عرض•کول غواړم، دا متال هم د باجوړ دی:

"اوړ ولګیدنا اوړ ولګیدنا کوز د چینارو په کندو لیونۍ راغله!...."

دا ځای د ډیر تفصیل او د متالونو د ښودلونه دی. په لنډ ډول به دومره ووایو چې د نیمکیو اصلي چینه پکتیا او باجوړ دی. اوسنیو سندرغاړو د نیمکیو شان ډیر راتیته کړی دی. سروکې د هر بیت او هرې لندۍ نه نشي جوړیدای. سر، خورا ښکلي، عاشقانه الفاظ دي چې په هغې کې یوه خاصه جمالیاتي وضعه تصویر شوې وي او په هغې کې یو داسې کیف وي چې په ډیر تکرار راځي. وګورئ پورته ذکر شوي متالونه. د اتڼ تولې نارې هم باید په نیمکیو کې وګڼو، خو بیا هم ښایي چې یوه ځانته نوعه نیمکۍ وبلل شي. د اتڼ اقسام او نارې په وردګو، سلیمانخېلو، کندهار، پښین، ژوتو بنو، ختکو کې په ښه شان او په سوات او چترال کې هم پاتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اتڼ قسمونه چې څومره ښکلي او ښائيسته دي، هغومره متنوع هم دي دا دواړه قسمونه يعنې د پکتيا او باجوړ نيمکۍ او دروه د اتڼ ناري د موزيك او نڅا د شعر له اقسامو څخه دي. خو لکه چې ومو ويل ځينې باريك او نازك فرقونه به هم لري.

د لنډو او نيمکيو پسې د پښتو د موزيك او ګډا د اشعارو له اقسامو څخه "لوبه، بګتۍ، ټاپکه"ده . دا درې واړه نومونه د يوې نوعي شعر دپاره دي. دا شعر ځانته مطلع، مقطع او بندونه لري. کټ مټ لکه غزل. خو د غزل او بګتۍ په منځ کښې د ځمکې او اسمان فرق دی.

په بګتۍ او غزل کې فرق ذوقي دی،خو دومره سړی ويلی شي چې عموماً په بګتۍ کې چستي زياته ده او په غزل کې راګ او تال زيات حس کېږي، تو ځکه د بګتۍ رقص هم چست دی، دبګتۍ يو مثال:

جلۍ دیار سلام ته ځي سترګې يې سرې دينا + زلفې يې پنجرې دينا

* * *

جلۍ ديار سلام له ځي وريسې مري عاشقان زار قربان
د ليونۍ دلاسه ډکې هديرې دينا زلفې يې پنجرې دينا
جلۍ ديار سلام له ځي وريسې مري عاشقان زار قربان
د ليونۍ له لاسه ډکې هديرې دينا زلفې يې پنجرې دينا.

د توکل، ميرا، ښيد کمال او رمضان شعرونه عموماً په غزلونو کې راځي،خو دلته دا نکته يادول ضروري ده،چې دا غزل په پښتونخوا اړه لري. د ايراني او عربي تقليد نه وتلي دي. دا هم بايد هېره نکړو چې لومړي درې کسان په غزلو کې د ځانته او عليحده ليك خاوندان دي او خالص د پښتونخوا مال حسابېږي؟

خو رمضان او دهغه نه منځکښې د لرې پښتونخوا غزليان شعراء لکه نوروز، خرم، سلطان پښتو غزل هندي راګونو ته نژدې کړېدی او کله يې د معاصر هند تقليد هم کړی دی،خو ډېر استاذانه چې يوازې استادان پرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهېدای شي. د برې پښتونخوا موزيکالو غزل ويونکو شاعرانو کې بها يي جان، ملنګ جان او سېلاب د ذکر وړ دي. البته دا ځای د شرحې نه دی. امير حمزه استاذ د غزل په ستايل کې ډېر تغير و نشو کړای،خو په مضمون کې يې لوی ابتکار وکړ. مدعا دا ده چې په اوسني پښتو کې داسې غزل هم شته چې خالصه د پښتو مال بايد وبلل شي، خو ياد لرل په کاردي چې غزل او بګتۍ د پښتو د شعر بېل بېل انواع دي، چې که څوك يې يو د بل سره مخلوط او يو شی وګڼي نو د پښتونولی په دنيا کې به د هغه په نابلدی دليل وي.

د پښتو د غزل او بګتۍ لږ فرق په دې هم کېدی شي چې تول غزل د نڅا او رقص دپاره نه دی، مګر بګتۍ له رقصه نه بېلېږي. که بېله شي نو لکه د ګل نه چې بوي لرې کړی شي.

يو بل فرق به دا وي چې لنډۍ او نيمکۍ خالصه د ولس او ملت مال دی. په دې قسم موزيکال شعر کې چې خالص د ولس او ملت مال ګڼل کېږي او شاعريې نه دی معلوم د پښتو شعر د مشهورو اقسامو څخه د قصو او رومانونو نارې هم دي. لکه فتح خان او رابيا ګله، موسی خان او ګلمکۍ، آدم او درخانۍ او داسې نورې قصې چې په قصه کې يو يو غږ دساز سره او رول کېږي.

بګتۍ او غزل له دغه پورته درې واړو قسمونو څخه [1] په دې هم بېلېږي چې بګتۍ او غزل لکه څنګه چې خاوند لري په پښتنې تول بحراو قافيه هم لري او التزام يې ضروري دي،خو لنډۍ هېڅ قافيه نه لري. نيمکۍ يې کله لري او کله يې نه لري. نارې پخپل پښتني رنګ کې اکثراً قافيه لري،خو په دې وروستيو دواړو کې د خاص بحرالتزام نشته.

---

[1] يعنې د لنډۍ، نيمکۍ او د قصو د نارو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو د پښتو بګټی او غزل د نیمکیو غوندې د حصر او تحدید لاندې نه دي راغلي. هره ورځ پکښې شاعران نوی رنګ او اهنګ پیدا کوي.

ددې شپږو قسمونو (لنډی، نیمکی، ذاتي ناري، د قصو ناري، بګټی، غزل) پښې اووم قسم چې دا هم په پښتو پوري اختصاص لري چاربیته ده. چاربیته هم د سازد شعرونو په اقسامو کې راځي. مګر دګډا او نڅا نه عاري ده. چاربیته په پښتو کې په دوه ډوله ده:عادي او زنځیري. دواړه قسمه د پښتنو عروض په اساس بحر او قافیه لري. دعا دي چاربیتې مطلع اتر څلور مسرې لري چې دوه یې یو قسم قافیه او دوه یې بل قسم قافیه لري. بندونه یې اکثره د څلورو پنځو مسرو څخه کم نه وي، بیا د بند په ترجیح کې د مطلع دواړو قافیو دپاره مسرې پیداکیږي. مثلاً دا د یوې چاربیتې سر دی:

((د سرو تیك دي پلوشې کا په جبین باندې

نن دې دواړه سترګې سرې دی له خماره

د نیاتیست ثاني دې نښته دی په چین باندې

نوراني شغلې دې خیژي له رخساره))

زنځیری چاربیتې دېرې مسلسلې قافیې، پېچیده مطلع، اوږده، اوږده بندونه او عجیب او غریب ترجیعات لري (ددغه کتاب چاربیتې اوس هم د شاعرانو او ساز والاو په خولو جاري دي لکه داچې:

"یوه لوړ د قاضي وه هم عاقله هم داناوه

بېخوده شهزاده سیف الملوك یې که ګویانه- یوه لوړ د قاضي وه"

یا لکه دا چې:

"ملوك شهزاده خلاص شو د پېریانو زنځیرو کښې شو

ووت له ځنګلسه تاترین په ننداړو کښې شو

ملوك شهزاده خلاص شو

"یا لکه داچې:

"چې ورغی شهبال باچا، قلزم یې و نیولی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدرېدکړې وه فتحه ورتي راوست لاس ترلی - چې ورغی شهبال").

د چاربيتو اقسام هم نه دي حصر شوي ،خورا ډېر قسمونه لري. او نوي نوي په کښې اختراع کيږي. زنځيري د شعري قوت انتهاده په دې لړکې کاميابي پخپله د شاعرۍ لوی سند دی.

شپږ اول قسمونه د مينې او محبت، عشق او مينتوب پورې منحصر دي، خو په چاربيته کې عاشقانه مضامين، قصې، تاريخ، مذهب او روايات ټول بيانيږي. د کوم خاص مضمون انحصار پکښې نشته. البته عاشقانه چاربيتې ډېرې خوندورې دي او د ساز سره ډېر خوند کوي. چاربيتې اکثره دعاشق او معشوقې يا د دوی د ماحول مور او پلار، ربار او رقيب په سوال جواب او ګفتګوی ډکې وي. په پښتو شاعرۍ کې د ښځو له خوا د عشق اظهار په ډېر قديم روايت دلالت کوي.

د پېښور محمد نور نامی يوزرګر چې شاعر و او يا کاله مخکښې د شهزاده سيف الملوك قصه په چاربيتو نظم کړې ده. چې نهايت خوندوره او د ساز و سرود نه ډکه ده. خوافسوس چې اصل نسخه چې چاپ شوې ده اوس ډېره کميابه ده که اصل يې پيداشي په ډېر دولت ارځي او وروسته چاپ شوې کاملاً غلطه ده هېڅ افاده نه کوي په چاربيتو کې د ننګرهار غريبي او زرجان او د پېښور نورالدين، محمد ين او ملامقصود زيات شهرت لري.

تر دې وروسته د پښتو شعر له اقسامو داستان او مثنوي دی. چې اکثرا په کښې قصې بيانيږي. داستان اوږد نظم وي خو د غزل غوندې د دوهمې مسرې قافيه يوه وي. لکه دبهرام شهزاده قصه چې فياض په نظم کړې ده. او مثنوي خو معلوم دی چې د هربيت دوه مسرې يې په يوه قافيه وي خو يو بيت د بل غوندې قافيه نه لري لکه د امير حمزه قصه چې د نوښار ملانعمت الله ليکلې ده.

البته ټول مثنوي ګان په يوه بحرنه دي اوځينې واړه او لنډ وي لکه د خجستې او د توتي قصه، او ځينې په طويل بحر وي لکه د اميرحمزه پورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکر شوې قصه، دپښتو په مثنوي ګانو کې مستزاد مثنوي هم شته چې دا قسم د ننګرهار د للمې ملااحمد ګل تره کي اختراع کړی دی. لکه دا:

د شیخ قصه

پخوا په زمانه کې په یو ښار کې و یو شیخ　　هغه ځای کې و میبخ
باچا دهغه ښار چې په سخاوت ښکلی نوم و　　هر چا وته معلوم و
بخښلی یې دې شیخ ته د بخښش په دود قباوه　　خو شرنګه دلبر باوه
د شنه حریر د پاسه مرغلرې قط په قط　　ترتیب په یونمط
قبې د سپینو زرو دسرو هم ورسره شمبره　　پې نبنتې وې برسېره

تردې ځایه مونږد پښتو د خپل شعر بیان وکړ. د پښتو د کلاسیك د خپل شعر ذکر مو په اول کې کړی دی تر دغو بیان شوو اقسامو څخه پرته یو بل قسم شعریا نظم هم شته چې د هر لرغوني شکل لري. په دې شکل او فورم باندې د قدیم باختر ادبیات لکه ویدونه، ژند، اوستا هخامنشي اثار، ساساني کتیبې او د لویکانو د عصر ځینې اثار چې کشف شوي دي لیکل شوي دي. دا تشکل د حضرت بایزید روښان د خیرالبیان پورې رارسېدلی دی او اخون درویزه هم زیارکښلی دی چې خپل مخزن اسلام په دغه شکل ولیکي:

وایې چې فوائد الشریعه هم پردغه فورم کښل شوی دی.

دغه فورم په که څه هم لږ موزیکال وي، خو دهر قسم مضامینو د بیان دپاره مساعد دي.

اوس زمونږ زړه ته دا راځي چې پښتو بېرته خپل اصل ته ور وګرځوو، او په مقفي نثر، یا د سپین شعر په اساس یې ولیکو. یعنې د (بلکا) نه وروسته د شعر بڼه بدله کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې کار تمهید د بېر پخوا ایښودل شوی دی او "د مرغلرو امېل" څخه د پښتو د شعر په کلاسیك فورم کې د توسیع پیدا کولو لاره نیول شوې ده.[۱]

په "څاروان" کې دغه زیار نور هم ټینګك شو[۲]

په بلکا کې دې کار بله ښه غوره کړه چې هغه باید د پښتو د شعر دپاره د کلاسیك فورم څخه د خلاصون دوره وبولو. په دې ډګر کې د بلکـا (ای ددې جهان خاونده" نظم لومړی ګام دی.

دې مجموعې ته موځکه (بلکا) وویله چې (بلك ځلك) جرقې ته وایسي چې د (بل- ځل) نه جوړ شوی دی.

ددغسې اسمونو په اخر کې الف د دوام او تسلسل معنی‌لري. لکه (وینا، ګرېد ا، کړیا) نو (بلکا) تل بلېدونکی لمبه ده چې نه مړه کېږي. پـه بلکا کـې که څه هم د پخوانو دوه مجموعو ځینې نظمونه راغلي دي،خو ډېر يې نوي دي او خپاره شوي نه دي ځلوښت کاله مخکې چې لومړی ځل مونږ د شعر مشق کاوه او قلم مو په لاس کې اخیست، نو هغه وخت لامونږ د مضمون په لحاظ د کلاسیك شعر د زلفو د غړوندي[۳] نه ځان خلاص کړی و[۴] نـه مـو د وصل شپه یاده کړېده او نه مو له سحرانه ژړلي دي. نه مـو د سپین مخ او سپینو لیچو په غم کې ځان کړولی دی[۵] زمونږ مخکسې خپله عظیم الشـانه جامعه وه چې له عرش نه تحت الثری ته رالوېدلې او ټوټې ټوټې شوې ده.

زه د علم او ادب په شهې مین وم. ما د بوډۍ په دې ښایسته ټال کې ډېر زانګلي دي. او د خیـال پـه عـالـم کـې مـې د ډېرو نـوو دنیـاګـانـو سیلونـه کـړي

---

[۱] لکه د مرغلرو د امېل دا نظمونه "دا ځکه چې پښتون یم، "سپین غر" او بهار دی."

[۲] لکه د څاروان دا نظمونه "د ښکلا ؤ جهان"، "دادی مسکو" او "د شاعرزړه"

[۴] "من بندهٔ آزادیم شاید که ګریزم باز+ این طرۀ پیچان رابرګردنم اویزی"

[۵] "وختو اسمان ته وزر د ازادۍ بېشر+ ته لابند په زلفو یې دا خیال خوشې عبث دی"

[۳] "دسپین مخ او سپینو لیچو غم کې دوبه+ دا خبرې هم وړې دي هم زړې دي"

(د خادم- څاروان)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي،خو چې کتل به مې په خپل جنت (د پراديس- فردوس پيراډائيز) کې به چې "څنګ له کل جهان دی" ګرځېدم.

رښتيا دا ده چې دا کار ښه و که بد، ما کړی نه دی په ما شوی دی. پلکا يو نوی جهان دی. د پر تازه او د پسرلي په ګلانو مالامال! ددې خوب نه دوبيتيا تعبير کېدی شي او د دې خيال نه د يو حقيقيت تصوير لاس ته راتلی شي. دلته ښکلا او ظرافت، د بداعت او قوت او تاريخ د حال او دواړه د مستقبل سره د شعر په طلسمي ورښمينې رسۍ تړل شوي دي.

زه پوه شوی يم چې ما دا څلوېښت کاله مزل خوشې نه دی کړی. قدرت خپل کار کوي، د چا ژبه، د چا قلم، د چالاس او د چا توره ورته بهانه شي! تر دې وروسته به ګورو چې د خپل "نوی ادب" په تکل کې تر څه حده بريالیتوب زمونږ په نصيب کېدای شي! اګر چې "نوې پوهنتیانه" ښکلي موقف ته رسېدلي ده زه په خپل کار او زيار، فکر او ذکر د عمر په شپيتو ورځو چې په دې شغل کې تېرې شوې دي راضي يم، شکر باسم!

والحمدلله رب العالمين!!!

۱۵ د سرطان ۱۳۴۸

کابل - خادم مينه

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني ترانه

په زړه د ایشیا کې یو لال د بدخشان یم
افغان یمه افغان یم، افغان یمه افغان یم
روغ شوئ په عمرونو، پوخ شوی په عمرونو!
په منځ د کوهستان کې لوی شوی په عمرونو!
تاریخ ته د قومونو پخپله زه داستان یم
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم
دنیا شوه منوره زما له کهستانه!
نړۍ شوه بهره وره له دې باغو بستانه
اوچت له تولې ځمکې په بام ددې جهان یم
افغان یمه افغان یم افغان یمه افغان یم
قومونه د دنیا ټول بدل او را بدل شول
په ژرنده کې د دهر میده میده اودل شول
دا زه یم چې عمرونه ژوندی په یوه شان یم
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابل او نینوا ته، زما اورو نه لاړل
اتن څنې رو ماته زما فکرونه لاړل
تبلیغ د سرپټوب ته ورغلي ترجاپان یم
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم
د فکر انقلاب ما راوړی دی جهان ته
بربښنا د سپیڅلي توري مې تللې ده اسمان ته
دهر ظلم په مخکې د عدل نګهبان یم!
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم
راسخ مې ملیت دی محکم مې قومیت دی
دښمن مې تل شړلی له خاوري په غیرت دی
ثابت په یوه حال یم زه قطب د اسمان یم
افغان یمه، افغان یم، افغان یمه افغان یم

۵ د سنبلې ۱۳۳۹ کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل سیند

سپينې واورې چې اوبه شوې د پامير په لوړو څوکو
نرمې نرمې، لړې لړې، غلې غلې، څڅېدلې
د ناوونو، کږنګونو، کمرونو او پانونو!
رالوېدلې، رغړېدلې، ځغلېدلې، بهېدلې
څه له دې خوا، څه له هې خوا، زنځيرې لښتې جوړکړې
د ګلانښتو، د غشایولو، له ځنګلو راوتلې
له لښتيو نه شلې شوې، له شپلو نه شوه خوړونه
چې خوړونه سره يو شول په زوږ ونو ګډېدلې
له پامير نه هر خواته، په سفر شولې روانې
زغليدلې، ترهېدلې، له فراقه ژړېدلې
له پنجشېره، له شتله، له غوربنده شوې راښکته
له ميدانه له تګاوه، له لوګره چې راتللې
يو قوت شو په قوت بيا، د فطرت له لويه سره
د وريښمين تنګي له لارې ننګرهار ته ووتلې
د کونړ له سردرونه، د سپين غر له بناپېرونه
د لغمان له ښکلو څوکو، په مستۍ راکوزېدلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کـــابل لاره يـــې طی کـــړه، د خيـــبر نـــه شـــوې ورتېـــرې
پېښـــور کـــې شـــنه باغونـــه کـــروندې يـــې جـــوړ ولـــې
ســـوات لـــه خپـــل جنـتـی مـــلکه، بـــاړه راغلـــه لـــه تيـــرانه
د کـــابل ســـره پـــه ګـــډه يـــې د ژونـــد ويـــلې بدلـــې
د کـــابل د ســـیند اوبـــه وې؟ نـــه د مـــور دخـــوا شـــودې وې
لـــه ســـينې د پښـــتونخوانه چـــې ســـيندونه بهېدلـــې
ودانـــې، میـــنه، نـــرمی يـــې وه لـــه ځـــان ســـره راوړې
چـــې پـــه هســـکو ســـختو غـــرونو کـــې يـــې لارې وايستلې
پـــه خـــوږه میـــنه ورورۍ شـــوې داتـــک پـــه ســـيمه ګـــډې
آباســـين لـــه ډېـــره عشـــقه خپـــلې غيـــږ کـــې ونيولـــې
مـــنظره د خوشـــحالي‌يـــې د شـــاعر د ســـترګو وړ وه
غـــرونه غـــرونه، لاتـــدې بـــاندې، پـــرزېدلې، هســـکېدلې
لـــه ازلـــه دا ورورې ده، تـــر ابـــده بـــه هـــم اوســـي
پـه هېڅ ډانګ بـه بېلـه نشي، هر قـوت كـه باندې يلوسي

کابل- ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

زلمیان

چې ویښ وو اوس یې ویـنمه ویده غوټۍ ښکارېږي
ځوانان چې لږ څه ګرم وو ساړه غوټۍ ښکارېږي
ړنـا یې چې به بدن کړه اورکـي غوټۍ په شپه کې
افسوس دی چې پخپله اوس تیاره غوټۍ ښکارېږي
همسا غونډي چې سم اوتکیه ګاه وو دلوېدلیو
لیندۍ د بل د لاس شولې کاږه غوټۍ ښکارېږي
له ورایه وراینه غښتې وو د خبرو په کولو
چې ښه ورته نږدې شومه واړه غوټۍ ښکارېږي
د نن د درد خبرې وې د زړه له خوږه نه وې
دا څکه شوه اوس غلي چې ماړه غوټۍ ښکارېږي
تول شوي په ښانك وو د حلوا په تمه باندې
ګوله چې په لاس ورغله خپاره غوټۍ ښکارېږي
فیشن باندې ځوانان دي، خو د فکر له پلوه
ماغزه یې که لږ وګورې زاړه غوټۍ ښکارېږي
لاهو پکښې پښتون دی پښتونخوا په ډوبېدو ده
زلمیان په دې سیلاب باندې سپاره غوټۍ ښکارېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرونه چې دعوه یکښې د مینې محبت وه
ساره شوه، خو په بل ډول تاوده غونډې ښکاریږي
په دغه انحطاط کې چې سودا دعیش و نوش کا
ماغزه کې تیک ونه بولې وراسته غونډې ښکاریږي
ددوه وتګ یې پسرېښودو روان شو په څلورو
پښپلې په لاړنه درومې رانده غونډې ښکاریږي
مراد چې لنه کوم ډنډه د ملت کته ایستل وو
زلمیان یکښې پښپله اوس پراته غونډې ښکاریږي
پیمان یې مات په خونه د ساقي په پیمانه کړ
طفلان دي، خو په ښه لې پاخه غونډې ښکاریږي
مزه د محبت صدق و صفا یې پاتې نه ده
غلط وریاندې نه شيء چې خواږه غونډې ښکاریږي
که خوتنه وېده شول په زړګونو راوېښ شوي
خادمه پښواني وخت په واته غونډې ښکاریږي

جلال آباد. ۱۸ د دلوی — ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوبنې دنیا

هیڅ غمونه پکښې نشته د خوبنې دکه فضا ده
خلك وایې چېرته لرې یو جهان دی د بنکلاو

—۱—

ګلان شته دي بې اغزیو، خمر شته دي بې خماره
آئینې د زړونو صافې دي له زنګ او غباره
هر سړی پخپله ژوند کا ،خو د بل رضا دپاره
یارله یار سره یاري کاګته نه کوي له یاره
ژوندهمدغه دي ،خو هلته د ژوندون بله معنی ده
خلك وایې چیرته لرې یو جهان دی د بنکلاو

—۲—

هیڅ غمونه پکښې نشته عجیبه شانې جهان دی
په کینه څوك نه پوهیږي ،خو یو عشق د انسان دی
تل خوبنې ده خو شحالي ده هر سړي پکښې کامران دی
هره ورځ د وصل شپه ده نا اشنا پکښې هجران دی
اوړی ژمی پکښې یو دی په یوه شان یې هوا ده
خلك وایې چیرته لرې یو جهان دی د بنکلاو

—۳—

دنګې دنګې، لوړې لوړې مانۍ هر چېرته ولاړې
تول باغونه کروندې دي چېرته نشته څمکې شاړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ارم بلبلې یې ګرځي تکې سپینې جګې غاړې
سرې یې خولګۍ لکه د زرګو ښویه پیسه لکه خراړې
یې سازالني دي، تماشې دي، د رقیب خونه تالا ده
خلک وایي چېرته لري، یو جهان دی د ښکلا و

—۴—

نه مرض نه مفلسي شته نه ظالم او نه مظلوم شته
چې ځنه دي سم سمکی دی نه حاکم او نه حکوم شته
نه ضرر او نه آزار شته نه د بدو چېرته نوم شته
هر یو کس یې ځپله ژوند کا نه خادم او نه مخدوم شته
کار د هر چا وظیفه ده بې تکلیفه مشغولا ده
خلک وایي چېرته لري یو جهان دی د ښکلا و

—۵—

دي وطن د پیاره کار کا، نازنینې ملک خویه
شکر لبې مه جبینې عنبرینې سنبل مویه
نرمې نرمې پاکې پاکې ښکلې ښکلې خنده رویه
تویوي ګلان له خولې نه ګل خنداني سمن بویه
د ژوندون صحنه تماشه ده سینما ده
خلک وایي چېرته لري یو جهان دی د ښکلا و

—۶—

نر او ښځه هلته دواړه یو خاوند بله مېرمن ده
واک د خان د هرچا خپل دی له قدیمه، نه چې نن ده
ژوند په مینه همکاري دی د اجبار تول له لمن ده
ښځه کډه د چانه ده، بلکه (مېر) او (مهرمن) ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو سکون دی تسلي ده د ژوندون یوه مسکاه ده
خلك وایي چېرته لرې یو جهان دی دښکلاو

—۷—

رقابت خو پکښېنې شته دی خو د علم او د کمال دی
سرېتوب هلته معیار دی چې سړی وي هغه سیال دی
تول د هر سړي معلوم دی که خور دی اوکه مثقال دی
یون د تولو یو طرف دی یو هدف یو ایدیال دی
هلته کفر بې کاري ده ناپوهي لویه بلا ده
خلك وایي چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو.

—۸—

هېڅ بې پلاره پکښېنې‌ اته شته هر یو مشر هلته پلار دی
هره مشره ښځه مورده عجیبه شاني روزګار دی
دمیره په لاس کې نه دی په خپل لاس د ښځې کار دی
داسې نه چې ګوندې ښځه او ماشوم د اوږو بار دی
غم خوږ شوی دی له سره له غموخالي دنیاده
خلك وایي چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو،

—۹—

نه آهونه شته د کوندو نه ژړاد یتیمانو!
نه د عوې نه مدعي شته نه پروا دحاکمانو
طبیب ګرځي په ناروغو نه ناروغ په طبیبانو!
د خوارۍ مخ نیوی شوی چاره شوې د خوارانو
په هر زړه کې بل دپاره د خوښیو تمنا ده
خلك وایي چېرته لرې یو جهان دی د ښکلاو

(c) ketabton.com: The Digital Library

—۱۰—

ږد سروند یو یې فکر ډېر لاسونه یو یې کار دی
ترقي یې مدعا ده چېرته کلي او که ښار دی
په سر اتفاق دروسې جوړ دزانو یو قطار دی
د مشري د پاره فکر او عمل هلته معیار دی
په وینا د ډېرو خلکو د مشرانو امنا ده
خلك وايي چېرته لري یو جهان دی د ښکلاو

—۱۱—

یوه نسوې جامعه ده او یو نسوی یې انسان دی
په همدې ځمکه اوسېږي خو او چت لکه آسمان دی
په یو فکر خو روان دی خو دافکر هم روان دی
هم ثابت دی هم سیار دی لکه څپلنه دا جهان دی
له قومو یې جوړه شوې د وحدت لویه بناده
خلك وايي چېرته لري یو جهان دی د ښکلاو

—۱۲—

لکه کوچ دا جامعه ده چې وتلې له شودو ده
ګېنې دي د عسلو ډکه پکه له خوږو ده
نتیجه دواړه فکر او د انسان د فلسفو ده!
ودانې او ارتقايي و انسان وته آرزو ده
د تاریخ د ارتقا له مراحلو نه پیدا ده
خلك وايي چېرته لري یو جهان دی د ښکلاو

کابل د ثور اول ۱۳۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګرېزه توبه

تا ملستونه ددنیا کړه ریزمریزه توبه
انګریزه توبه

—۱—

د پوهې غر دې پر آسمان دی　　واړه علم درته حیران دی
هر توانا درته ناتوان دی　　دجهان اس کړې حرکت ستاله مهمېزه توبه
انګریزه توبه

—۲—

که په دوستي وي که په جنګ　　له خپل مطلبه نکړې څنګ
کارونه تل کړې په نیرنګ　　توبه، توبه شه ستادعقل له جنګریزه توبه
انګریزه توبه

—۳—

کله زمری شې په حمله کې　　کله ګیدړشې په حیله کې
ډېر دې ګیر کړې په اسره کې　　ډېر دې قربان شوه د سروشوندولو مکېزه توبه
انګریزه توبه

—۴—

کله د مورنه مهربان شې　　کله خیرخوا هم دانسان شې
کله شې دوست او کله وران شې　　کله شې زیات له هلا کو او له چنګېز ه توبه
انګریزه توبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

انگریزه تو یه

—۵—

ددې دنیا رنګ دې بدل کړو چې نه شو سم هغه دې دل کړو
یا دې ښکاره یا دې پسه چل کړو پښتون دې تېر کړ لوله خپله تیغه تیزه تو یه
انگریزه تو یه

—۶—

تږلې دنیا سره یو څه شوې خو پښتون خوا سره ښه نه شوې
مونږ نه پوهیږو دا په څه شوې دې جهنم ستا د سینې له اوره تیزه تو به
انگریزه تو به

—۷—

محاصره دې له هر خوا کړو هم له مادې هم له معنی کړو
ورور دې له ورور څېنې جدا کړو ډېره تو یه ستا د نفاق له تخم ریزه تو یه
انگریزه تو یه

—۸—

یا به رنګ کېږي ستا په رنګ کې یا به دل کېږي ستا په جنګ کې
"خادم" درغلی دی په جنګ کې جنګ خو دې سخت دی خو له رنګه دې رنګریزه تو یه
انگریزه تو یه

کابل - خادم مېنه
۱۶ د حمل د شپې پېجې ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خلکو خدمت گار

زه څه ووایم چې څه او د څه کاریم خو د تللي قافلې د پښو غبار یم
د فطرت باغوان کرلی یم پخپله په دامان کې غوړېدلی لاله زار یم
څانګې نه راماتوم چې میوه وخورم چې میوه نثار وی هغه شاخسار یم
ګلان اخلمه د ګلو په بدل کې سوداګر نه یم د ګلو خریدار یم
ماڼونه یم چې د بل په اوږو سپورځي د کشتی غونډې د خلکو باربرداریم
زهیرېږمه چې څوك رانه ازار شي څه که خپله زه د خپلو نه ازاریم
عشق او مینې په یوهسې ځای قائم کړم خوښ پتنګ او سمندر غونډې په ناریم
د سرو شونډو او سورمخ له ډېرې مینې منت باره د ګلشن او د انګاریم
چې له ښکلو خنې طمعه د وفا کا ساده لوحه روهیلی د ننګرهار یم
بې له عشقه مې څه عیب او څه ګناه ده معترف په دغه تورد توره دار یم
که په لارد عشق کې وژارم وچاته په رښتیا به دروغجن په دې اقرار یم
د خودی او خود داری له برکته په ګومان د ډېرو خلکو دنیا داریم
طوفانونو جګړونو ته د دهر چې سر نه ښکته کوي هغه کهسار یم
مخ مېنځی د ګلو کړم په شان د پرخې ساتندویه د خپل بوټي لکه خاریم
ازاده یم له همه وارو قیدونو بې له دې چې یم سړی او سړی چار یم
که څوك مینه مرض بولي نو ښپشکه زه د مینې په مرض باندې بیمار یم
زړه مې پسته خزانه ده د لعلونو پروت په خپله خزانه لکه ښاماریم
یا مهتاب یم یا افتاب تندرنیولی یا چې ځان ته سوزی شمعه د مزار یم
کاروانو نه قافلې لاړې په مخکښې په ایرو کې ترینه پاتې سورانګاریم
چې د تللي کاروان پل ګوري په شپه کې و هغو ته لکه سترګه د سهار یم

چې معراج د سرېتوب ته ځان زینه کا
زه "خادم" د هغو خلکو خدمتګار یم

کابل د جدي ۲۶ شپه - خادم مینه ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل واوره

زري شال د نمر اوچت شو   ورکې لرې منظرې شوې
فضا سپينه شوه ناڅاپه   په آسمان وريځې خپرې شوې

سپينې واورې دي وريږي
زړه له يخه مې ريږي

پشم پشم سپين بخرې   په فضا کې سره بنوري
د فطرت د ژۍ غيبي دي   له اسمانه چې را اوري

سپينې واورې دي وريږي
زړه له يخه مې ريږي

غرونه سپين شوه سمې سپينې   پکښې وره کې شولې لارې
پټ په سپينو پاغوندو کښې   هر يو شی شو په يو وارې

سپينې واورې دي وريږي
زړه له يخه مې ريږي

سرکونه واره سپين دي   لوړې لوړې ماڼۍ سپينې
سپين ښاخونه دي د ونو   د مالوچو که يې وينې

سپينې واورې دي وريږي
زړه له يخه مې ريږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

یـــوه ســـــپینه مـــــنظره ده   کـــه اســمان دي او کـــه مځکــه
چیــرته ځــای د ناســتی نشــته   مـــرغی نـــه الـــوزي ځکـــه

ســــــــپنې واورې دې وریـــــږي

زړه لــــه یخــــه مــــې ریـــږي

قرمـــري کـــړه ســــپینو واورو   د خـــو بـــانو ســـپین مخونــــه
یـــو پـــه ســـله اثـــري شـــوو   نـــــن د بنکـــــلو نظـــــرونه

ســــــــپنې واورې دي وریـــــږي

زړه لــــه یخــــه مــــې ریـــږي

نقـــــر یـــــي وطـــــن د اوړي   پـــه غـــنمو طــــلا کـــار شـــي
خـــو لــــه دې ســپینو او ســـرونه   تـــور ســـکاره زمـــا پکـــار شـــي

ســــــــپیني واورې دي وریـــــږي

زړه لــــه یخــــه مــــې ریــیـږي

هـــاى غـــریب یمـــه بـــې وزلی   پـــلار مـــې نشـــته دي یـــتیم یـــم
اوړی ژمی پـــه عـــذاب کـــې   د ســـعیراو د حجیـــم یـــم

کونـــــډه مــــور مـــــې راتـــــه ژاړي

خویـــــندي ورونـــــه مـــــې رانغـــــاړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وطنه ګران وطنه!

تــاج دایشــیاجنت د مــخ یــې د جهــان وطــنه!
وطنه ګران وطنه!

تــه یــې ځــانګو ښپشــکه، د آریــن د نــژاد
اولــه خښــته یــې تــه د تمــدن د بــنیاد
اوســه ودان ژونــدي دي وارِه فــرزندان وطــنه
وطنه ګرا ن وطنه!

ســتا توریــالو زامــنو او پــاك لمــنو لوڼــو
دنیــا تــابع کړېــده پــه خپــلو ښــو خــو یــو نــو
یــو ځــل بــه بیــا کــړې تمــامي عــالم حیــران وطــنه
وطنه ګران وطنه!

د خپــل پــلرونو غونــدي، پــه شــجاعت او ایمــان
ستا پــه خدمــت کــې بــه کــړو مونــږه ســرونه قــربان
دا وظیفــه ده لــه ازلــه د افغــان وطــنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وطنه گران وطنه

لـه سـره تـير يـو پـه تـا ښكلـي زيبـا وطنـه
داغ دي پـه زړه لـرو مونـږ د اعتـلا وطنـه
كـړو بـه جلبـل پـه اور د مينـي سـتا كـې ځان وطنـه

وطنه گران وطنه

د يـوه پـلار يـو زامـن، يـو مؤمسـلك او ائيـن
ټينـگ په يـوه اعتقـاد يـو د اسـلام ښكلـي ديـن
لكـه سـيلاب يـود مقصـد پـه لـور روان وطنـه

وطنه گران وطنه

ياد داشت: دانظم سهواً د اتم ټولگي د قرائت په كتاب كې د بينوا په نامه چاپ شوی

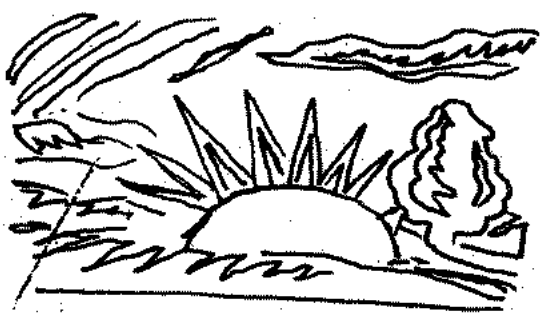

(c) ketabton.com: The Digital Library

سینما ده سینما

جوړه نوې ساحري شوه په جهان کې يې غوغا ده
هلې زرکوي چې درومو، سينما ده سينما ده
طالبان له مدرسې نه ډلې ډلې ورته درومي
پېغلو ځان ورته سنبال کړ غلې غلې ورته درومي
ميندو وړو اولاد ويده کړ مخ مينځلې ورته درومي
د راديو د خولې خبر دی ډېره ښکلې ډرامه ده
هلې زرکوي چې درومو سينما ده سينما ده
چا پيسې ورته په پور کړې چا پيدا ورته په غلا کړې
چا د مال په خر ځولو چا له بلې خوا پيدا کړې
مېرمن سرې دا توري سترګې خپل خاوند ته په ژړا کړې
په قرضونو کې يې ډوب وي نن اخستې يې تنخوا ده
هلې زرکوي چې درومو سينما ده سينما ده
د صنعت سوداګري ده د هنر ګرم بازار دی
دا د علم معجزه ده چې ناپوه وي پکښې خوار دی
د تهذيب په وسله جنګ دی نوی عصر نوی کار دی
که لر ځير شې د پردې نه ها خوا بله تماشا ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلــــۍ زر کـــــوئ چـــې دروســــو ســــینما ده
دلتـــه جنـګ دلتـــه جـګړه ده دلتـــه فـــن دلتـــه هـــنر دی
دا مثـــال د حقیقیـــت دی راښکـــل شـــوی چـــې منظـــر دی
د لـــري بـــري خـــبره دې جـــهان کـــې لکـــه نمـــر دی
د قـــوت لـــه وســـائلو یـــوه مـــال بلـــه معنـــی ده
هلـــۍ زر کـــوئ چـــې دروســـو ســـینما ده ســـینما ده
غلبـــه پـــه علـم بویـــه هـــم پـــه مـــال هـــم پـــه معنـــی کـــې
څوك له عقله چې مغلوب شي تینګ به نه شي بله خواکې
د صـــانع عکـــس ښکـــاریږي د هـــر فلـــم پـــه رڼا کـــې
عـــاقبت بـــه یـــې څه حـــال شـــي "د خـــادم" دغـــه ســـودا ده
هلـــۍ زر کـــوئ چـــې دروســـو ســـینما ده ســـینما ده

۲۸ د دلوی ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

پس له مرګي

پس له مرګي مې يو ځل سر کړئ اوچت　ګوندې پښتون چېرې مور شوی وي تول
ځومره به ښکلې د وطن وي فضا　چې په پښتو سره جوړ شوی وي تول

وطن ته

اې په خدمت دې برياله نه شومه　وطنه ځکه چې سرې نه شومه
باران د اوښکو به په ښارو کوم　باغوان به شم که توريالی نه شومه

هسکوالی

شان د پښتون چې هسکولی نه شي　په اوروپيسټ سرګرځولی نه شي
بې له پښتو نه د ژوندون څه مزه؟　"خادم" په دغې پوهولی نه شي

صنعت او تجارت

په صنعتي دنيا کې زياته نه ده　که تصنع پکښې څه زياته شي هم
تا جر له بنايې چې دې ګټه وکي　که د ربنتيا خونه ميراته شي هم

تجدد

يو جنتلمين ويل مسجد ته مه ځه　بل راته وويل حجره څه کوې
ما دمېلمه ورته خبرې وکړې　ده راته وويل ميلمه څه کوې

غټوالی

ځان خودې غټ کړو خو لږ پام دې اوسه　دا خلک غټو ته په غټو ګوري
خوږ خو له کانو څخه ډک دې مګر　خلک "سيری" منځ کښې د ګټو ګوري

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوې ترقي

ترقي شوه چې زلمی صاحب دفن شو   بې فکري پخپله فکر دو طن شو
د مسکو د چانس دپاره کمونست وُ   دیموکرات شو چې یې وارد واشنګټن شو

د ژوند اوبه

د ژوندون لاز ده مشکل ګذاره   هو شرط یې دادی چې ته به درومې
د ژوند اوبه دي تپه تیاره کې   خو که ته درومې نو څه به مومې

هوښیار او حکیم

فکر دځان کوه وطن څه کوې   یوه حکیم ته بل هوښیارو ویل
لویې په کار او په لوی فکر کښې ده   دغه حکیم ورته په جار وویل

کابل دلوه ۱۳۴۰

زمونږ زلمی

هېواد مایوسه شوله څوانه څنې   څوان نا امید دی له اسمانه څنې
دا به لادومره خطره ناکه نه وي   پاس یې مشکل دی له خپل ځانه څنې
له دغې ځمکې تر اسمانه نرې   دغه پېراخه او روښانه نرې
زمونږ زلمی لره صحنه ده د سوال   دا همت باندې ودانه نرې
وایې چې څوان یمه څوان نه پېژني   جهان کښې ګرځي جهان نه پېژني
تاریخ خو پیژني او جبر یې هم   خو دتاریخ قهرمان نه پېژني

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدبخت قوم

ای پـه بدبخـتوکې بدبخـته قومـه   پـه معنی لـوړ پـه ظاهر پـسـته قومـه
پـه بدبختي مـې دې يقيـن وشـو لـو   زمـا نـاپـوه خـواره کـم بخـتـه قومـه
څوک چې ارزو ستـا د خدمت وکوي   هغـه لـتاهم شـي بـې دسـتـه قومـه

کابل - ۱۰ د دلوی ۱۳۴۰

کار او ژوند

کـــار کـــوه کـــار کـــوه چـــې کـــار ژونـــدون دی
هغـــه چـــې کـــار نـــه کـــوي ژونديـــې زبـــون دی
کـــار وظيفـــه ده لـــه حرصـــه پاکـــه
چـــې هيـــردې نـــه شـــي عـــالي مضـــمون دی

ځوان او قوم

ځـــوان د قـــوم ســـرمايه ده   هـــای افـسـوس کـه شي راکـده
لابـــتره بـــه تـــرې دا وي   چـــې راکـــده شـــي فاسـده

قام او اخلاق

قـــوم نـــوم دی د اخلاقـــو چـــې افـــراد وکـــې شـــريك وي
څـه کـه وينـه يـې د فـرانس وي پـه اخلاقـو چـې بـلژيك وي
چـې د بـل پـه لاړو لونـد شـي ايـزنها ورشـي جـرمن تـه!
يابهـرام د خوشـحال زوی شـي بـد نـامي پـريږدي وطـن تـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پردی رنګ

ځان ته خپل تیا تر جنوړ کړه! د پردي سینما څه کړې؟
په پردي رنګ کي رنګ نه شي که د قامه سره ښه کړې
پردی رنګ سړی بدرنګ کا که لږ فکر باندي وکړې

د قام سره مینه

بې تاثیره چې تري څوک خلاصېدی نه شي
یوه ژبه بل مکتب بل سینما ده
که پردي وي په پردي رنګ کي راغلي
دا څېزونه د یو قام په ځان بلا ده
خپل لباس او خپل اساس درته په کار دی
که دي مینه د خپل قام سره رښتیا ده

کابل - د ۱۳۳۹ دلوه

خپل آس

درته نه وایم چې خپل خره باندي تینګ شه
تېري راکوز شه خو په خپل اس باندي سپور شه
پردي کښت دنیمې شپې دی که پوهېږې
ته خاوند د خپلې مینې او د کور شه

۲۹ د دلوی ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

لټون

د مشرکشر د لیدو دپاره! د صحبتونو اورېدو دپاره!
زه په سود اومه چې چېرته ولاړشم په مخکې ووړشه که پېرته ولاړ شم
یوه زلمي راته هوټل وښودو بل د کلوب راته درشل وښودو
هلته یو زوړ و درادیو څه نه وو دلته شطرنج و د لیدو څه نه وو

ما ویل چېرته ده حجرې ته ځمه
یا د مسجد خوا کې دېرې ته ځمه

کابل- ۲۵ د دلوی ۱۳۳۱

حجره

ستا په لمن کې همتونه شوو لوي واړه واړه غونډې سرونه شوولوي
ته وې زانګو د غیرت طفل لره دلته د قام کوچني خوبونه شوولوي
پښتو له تا نه هم خفه ده ګوره چې تاکې نوي فساد ونه شوو لوي
کتاب راتول شو د پښتو د قصو حجرې د چرسو چلمو نه شوو لوي

کابل د دلوی ۲۸- ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشيني سړی

له حجري جماته لري له دېرې نه خبر نه دی
ښه زلمی دی خو افسوس دی چې زمونږ له ټبرنه دی
مغربي فيشن کې طاق دی عجيبه شاني ګرځي
د خبرو سره خوځي ته به وايې چې ګډېږي
دی زمونږ دا کار زوی دی خو پرديو سره لوی شو
چې د چا سره لوی شوی د هغو په خوی او بوی شو
چې د قام وطن خبرې ورته وکړې خفه کېږي
خلك د ده او دی د خلکو په خبرونه پوهېږي
ماشيني غوندې سړی دی د دفتر د چلېدو دی
نور اميد ترې نه ونکړې چې د غرونو د ختو دی
کابل، جوت ۱۳۳۹

محمود او اياز

دميني او روستا په سينه کې دخلکو کور وستا په سينه کې
اياز دې پرېښود محمود دې لاړې پټ کړې وطن بيا په درونه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

چې وخت وي ګلان وسپړي ګلونه په ګلشن ښه
ګلاب ښائيسته رامبيل ښايسته چمبيل او نسترن ښه
راځئ چې ورله ورشو د کوکيو په موسم کې
کابل نه ښايسته شوي دي هرات او کتغن ښه
چمن نه ګلو ښه ښکاري که ګل په ګلبدن کې
تازه د ګلولښتي چې اغوستي پېرهن ښه
بلبل نه يسم چې ووايم نغمې په ګلشنونو
ګلشن زرغونول غواړم د خپل شعر په فن ښه
د چين د ښاپېرۍ غوندې به جوړه مو پښتو کړای
که ټوله پښتونخوا کښې مو لېدلای قدرمن ښه
خادمه که فرصت درته په لاس وای دره غلای
ګلان به دې د شعر وای کرلي په وطن ښه

کابل: ۱۵ د جدی ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

(د جهانزیب په مینه)

زیبا ګلونه جهانزیب په پښتونخوا کرلي
تازه بڼونه یې په مینه د بابا کرلي
بلبلو ځئ هغه چمن له چې صیاد نه لري
بې له اغزو ګل یې په سوات کې تن بیا کرلي
ښکلی وطن ښکلی پښتون ښکلې پښتو ده پکښې
یا په وربل ښکلي ګلونه دي لیلا کرلي
د عشق او مینې په هواد او د مکیز په سیمه
ګل خندانې د اګلونه په خندا کرلي
قربان د هغه پاکې خاورې د آدم نه شمه
چې درخانې پکښې ګلونه د وفا کرلي
طوطیان به پورته دادم د هغې څمکې نه شي
چې بې ګلونه د نغمو پکښې پخوا کرلي
د افغان زیبه ته باچا وې چې ګلشن دې که جوړ
"خادم" ته ګوره چې ګلان یې په بېدیا کرلي

کابل: د جدی ۱۸ شپه ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

نه شته یارمې نه شته چې وربل په وروځو خور کړم
تیسك د چا دپاره د جبین دپاسه سور کړم؟
نه مې رسي لاس د خدای په چارو بار ي څه کړمه؟
ښکلي د تقدیر په تندي باندې څنګه نور کړم
هر څه چې پیداشي خو چې ژوند دی هغه نه شته دی
نه پوهیږم څله او د چا دپاره کور کړم
څه به خوشالي د پابسته وي د قصاب په کور
خوله چې وازومه په زړګي باندې مې زور کړم
سخته بسې ننګي شوه د پښتون بابا په سینه کې
چا ته څولسي واچوم او چا وته پیغور کړم
تنګه دائره کړه غمازانو د ژوند ون په ما
سوی زړه "خادمه" بې نغمو په څه تکور کړم

کابل جدی : ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

ځمـــه د کـــابل لـــه ســـيمې ســـپينې واورې شـــوې دي
ســـرې بـــاغچې د ګلـــو پـــه بـــاګرام تيـــارې شـــوې دي
دغـــه دروبنان ځمکـــه ده هـــورې د پښتـــو پـــه زور
غـــتې د غرورككـــرې ښې هـــوارې شـــوې دي
بـــاغ او ځمکـــه شـــته دي خـــو بـــهار او هنګامـــه نشـــته
دلتـــه د بلبلـــو ترانـــې کـــرارې شـــوې دي
شـــمعه پـــه ســـلګوده انجمـــن پـــه خپـــرېدو کـــې دی
شـــوخـــې تـــېزې ســـترګې د ســـاقي خمـــارې شـــوې دي
مُـې شـــته پـــه پيالـــه کـــې خـــو مســـتي د جنـــون نـــه لـــري
اوس لـــه ميخـــانې نـــه هديـــرې تـــه لارې شـــوې دي
يومـــې ځئ ښېوې تـــه د توکـــل اوســـيد کمـــال کـــره
ســـرې بلـــې لمبـــې د نغمودلتـــه خـــاورې شـــوې دي
اورد مينـــې مړشـــو د هـــېواد د زړه پـــه خونـــه کـــې
دا پـــه پښتونخـــوا "خادمـــه" نـــوې چـــارې شـــوې دي

جلال آباد : ۵ د دلوی ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

خوله مې ترخه ده زه په نورو خوږو څه پوهېږم
په غم کې ډوب يم د ساحل په مزو څه پوهېږم
چې رقيبانو سره وخاندې په مينه هوس
بيا راته وګورې په داسې کتو څه پوهېږم
که راته سُر په سپينه خوله د غمازانو کړې فاش
سر د رکولې شم په نورو قصو څه پوهېږم
خو راته ووايه چې ياريم نو لاډار د څه دی؟
د شونډو لاندې دې په (نه) او په (هو) څه پوهېږم
له دغه سم پښتونه څه شې په غمزو غوارې ته!
چې سم نه وايې په وينا د بڼو څه پوهېږم
لکه بلبل سوری په خار د ګل په مينه کې يم
په زخمي زړه خادمه بې له ګلو څه پوهېږم

جلال اباد ۷ د جدي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

ډېره مـــې کـــړه تینـــګه ژړا نـــوره تینـــګېدی نـــه شـــي
راچـــې شـــي بانوڵـــه اوښکـــې هســـې درېدی نـــه شـــي

دومـــره رقیبـــانو مـــــې پـــه زړه داغوتـــه ایښې دي
وېره مـــې ده داغ دیـــار د لاس بـــه پکـــښې ځی نشـــي

ســـرې ســـکروټې وګوری د خولـــې نـــه چـــې بـــادېږي
ســـرې بلـــې لمبـــې د غـــره پـــه زړه کـــې ځانیـــدی نـــه شـــي

ســـته د غـــیرت ســـتنه شـــوه ای خـــاونده خـــیر وکـــې
دا لویـــه مـــانۍ بـــې لـــه دې ســـتنې درېدی نـــه شـــي

خپـــل ورتـــه لـــه یـــو پلـــو پـــردی ورتـــه لـــه بـــل پلـــوا
واړه د ښمنـــان شـــوه پښتانـــه لاره مونـــدی نـــه شـــي

ای خیـــبره جـــګک شـــه پښتونخـــوا د مـــخ دســـیمې نـــه
پـــوزه د دوه ســـترګو منـــځ کـــښې غرونـــه جوړېدی نه شـــي

دا غـــږ مـــې پـــه غـــوږ صبـــا"خادمـــه"لـــه هـــا تفـــه شـــو
قـــوم بـــه بـــاقي وي پښتونخـــوا محـــوه کـــېدی نـــه شـــي

کابل - ۱۳۴۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

فرعون ته خطاب

عدالت ورته بنکاریږي ستا ظلمونه چي لږ څېر شي
اې فرعونه ناموره ! دا مخلوق درپسې ژاړي
تا خدایي په خلکو کړله خو ددوی روزي رسان وې
دا خدایان هم خدایي کاندي هم روزي له نورو غواړي

کابل ۱۳۴۰

د ننګرهار پوهنتون

چې بادشاه و محمد ظاهر افغان پوهنتون د ننګرهار شولو اعلان
په دې وخت کې وسردار صدراعظم خادم وښودو تاریخ چې و اغښم
نښانې د نوي عصر د سحردي له سپین غره په پامیرځړیکې دنمردي
۱۳۴۱ هـ ش - کابل خادم مېنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګریز او پښتون

انګریز وایي چې زه خدای ددې جهان یم
وایي روس چې نور څه نشته زه انسان یم
اوس دخدای او د انسان په منځ کې جنګ دی
زه حیران ولاړ په غم کې د خپل ځان یم
چې نه خدای او نه انسان یمه نو څه یم
له خاونده تښتیدلی یو حیوان یم
چې انګریز په جهان وي پښتون به نه وي
تښتېدلی دابنده دی له سر کاره
پرې یې بندې تولې لارې دژوندون کړې
په هر خوا چې درومي نشته چېرې لاره
بندګي هومره ګنده شرمندګي شوه
چې نورخدای هم چېرې نه غواړي بنده څوک
خو انګریز د خدای وکیل دی په دنیا کې
چې پیدا کاندي خپل ځان لره ګنده څوک
په نامه د بندګی ګندګي غواړي
دغه کاردی په نړۍ کې د شیطان
په تبلیغ د پاک یې وښیي عالم ته
په دغه پلمه یې جوړ که پاکستان

کابل ۱۵ د جدی ۱۳۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعا

خدایـــه پښتنولـــره ورکـــړې ښه نظـــام
دغـــه ده دعـــا زمـــا کـــړم یـــې صبـــح وشـــام
ژونـــد مـــو بـــې نظامـــه دی روح مـــو نـــا ارامـــه دی
ای خـــاونده کلـــه بـــه، وي دغـــه ارام
یـــو قـــام او نـــژاد یـــو مونـــږ نـــه خوږيـــږو یـــو پـــه بـــل
وګوره دا حـــال زمونـــږ بدموشـــه انجـــام
یـــاحق د پښتـــون نشـــته یـــا نشـــته پښتـــون چـــري
دی پـــه ازادی کـــښې اوس ځلـــه دی غـــلام
شـــمعې لـــه پتنـــګ شـــولو ګل بـــاندی بلبـــل میـــن
زه پـــه خپـــل مریـــض لغـــږ وږي تـــږي قـــام
هغـــه ويـــښ زلمـــو لـــره څوك چـــې پـــه دې راز وي پـــوه
زه "خـــادم" پـــه ډېر نیـــاز وایمـــه ســـلام

۱۳۳۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی څوك و؟

لیلا یې په محمل کې وه مجنون یې نه و دی
محفل د زبیدي و خو هارون یې نه و دی
له شورد اباسیند نه مې نغمې کړې ورته سازې
کوکچه مې پرې ورسمه کړه جیحون یې نه و دی
کلې د پښتونخوا د خزانو یې وه په لاس کې
روزل یې ترینه نه کېنده قارون یې نه و دی
کتاب د سیاست او ریاست یې و په غېږ کې
افسوس چې د لوستلو افلاطون یې نه و دی
اعجاز د شاعرۍ مې ورته راوړ له اسمانه
قابل د پوهېدلو د مضمون یې نه و دی
هوما ورله په سر باندې نیولی تاج د بخت و
یا ماو ګشتاسپ وفریدون یې نه و دی
لښکر د همتونو غیر تونو وریسې و
سرې د پښتونخوا و خوپښتون یې نه و دی
جنت د سعادت او نیکبختۍ یې و په مخکې
راضي له انحطاط په ژوندون یې نه و دی
حشرونه قیامتونه د نهضت یې منتظر وو
لایق د لاړښوونې او لمسون یې نه و دی
خدمت مو په اخلاص د ورورولۍ ورته تقدیم کړ
حاجت یې ورته نه لاره مرهون یې نه و دی ــ

کابل – ۱۰ حمل ۱۳۴۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوندانه طلسم

اوس د چانــــه[1] چاتــــه وژاړم فریـــاد کـــړم
او د چــا د لاســه خــاورې پــه ســر بــاد کــړم
شــنې لوخــړې ســرې لمبــې مــې ځې لـــه ســره
څلــوېښت کالـــه زحمتونـــه چـــې رایـــاد کـــړم
مـــا ابـــاد ورتـــه رنګیـــن بـــاغ د پښتـــون کـــړ
دوی پـــه داســـې بـــې رحمـــۍ ولـــې بربـــاد کـــړم
زه بلبـــل ومـــه ثنـــامې کـــړه د ګلـــو
پـــه نغمـــو کـــې نښانـــه ولـــې صیـــاد کـــړم
نتیجـــه د تولـــو دا وه چـــې یـــې وینـــم
ای فلکـــه ســتا لـــه جـــوره تاتـــه داد کـــړم
چـــې پـــه کـــار او پـــه خدمـــت او هـــنر نـــه ده
د بنادیـــو امیدخښـــکه زه بـــــانباد کـــړم

[1] دا نظم د هاغه وخت یاد ګار دی چې خادم له پښتو ټولنې استعفا وکړه ـ

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۶

دا ژوندون دی که طلسم که جادو دی
چې په علم نه حل کېږي څه ایجاد کړم
غرونه یو سوري کوی شیرینه بل وړي
زړه مې نه شي تینګېدی که یې فولاد کړم
په ژوندون کې هسې تنګ شومه چې وایم
یاد تازه د وروستني وار د فرهاد کړم
چې ګلان له تندې سېزي خار زرغون کا
ددې نمر[1] په وړانګو څنګه اعتماد کړم
تولې سوېې د چا نه دي روزي شوي
ځان به خاوري کړم خو دا کور به اباد کړم
چې د خدای بنده صلا د عدل او داد کا
زه ځادم تا سو په څه ګناه هېداد کړم

کابل ۱۰ د سرطان ۱۳۴۲

[1] نمرد شمس مرادف او دهغه وخت کوم نامه او حادثې ته اشاره ده- م

(c) ketabton.com: The Digital Library

هوسېږم

ماشوم يمه پروين[۱] او ثرياته هوسېږم
د ځمکې نه مايوس يمه فضا ته هوسېږم
دا ښکلې سپوږمۍ وينمه د شنه اسمان په منځکښې
واوي ده، ګلالۍ- زه يې ښکلاته هوسېږم
د نمر په بېغدلۍ مې زړه له ورځې ځنې تور دی
د توري شپې سکوت چپې چپتيا ته هوسېږم
په دې خره دنيا کې تور او سپين نه معلومېږي
چې حق کا آفتابي،هغې رڼاته هوسېږم
کرلي چمندونه، سره ښونه د کوکيو!
ګلشن راځنې پاتې شو بديا ته هوسېږم
دا هره ورځ چې وينم له پرون نه وي بتره
کوچنی يمه چې نن پسې صبا ته هوسېږم

(کابل ۱۵د سرطان ۱۳۴۲)

---

[۱] پروين د مجروح لور او ثريا د خادم لور ده چې دواړه د خادم په استعفا خوايدي وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتون دې ولې کړم

چې خوښ دې مجنون نه ؤ مه مجنون دې ولې کړم
د لطف په خندا سره مرهون دې ولې کړم
چې ماته دې په زړه کې د خوښۍ اراده نه وه
په دومره بېدارۍ سره محزون دې ولې کړم
نه خوښ مې په نغمه او نه راضي په ترانه وې
ګل نه ومه بلبل د صباون دې ولې کړم
زه کله ستا د مهرو محبت سره اشنا وم
مېن دې کړمه څله جګرخون دې ولې کړم
په دومره لوی جهان کې چې پښتون لره ځای نه ؤ
د داسې بدبختۍ سره پښتون دې ولې کړم
په چل کې سامري چې رانه خپل واړه پسردي کړل
ګناه په ما کې څه وه نوهارون دې ولې کړم
محمود چې د هر چا شومه په خپل آسماني شعر
لایق د داسې شعر او مضمون دې ولې کړم
جذبې او ولولې دې را عطا د اباسین کړې
مجبور په پته خوله لکه جیحون دې ولې کړم
ګله پرې په وینا مې په معنا یې نه پوهېږې
خادم"د داسې خلکو افلاطون دې ولې کړم

کابل میزان ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

درواغجن

کڼ اته واړه جنته یې په لاس وي   په بل لاس یې د مصری توري هراس وي
درواغجن وته زشتین ویلی نشم   سپین ته تور او تور ته سپین ویلی نشم

کابل: ۲۲ دجدی ۱۳۴۲

(دمینې لېونی)

چې په رډو سترګو قام ته خیانت کا
نو خادم به یې په ډاګه مزمت کا
هر مین د خپلې مینې لېونی دی
څوك په خاوره- او څوك مینه په دولت کا

کابل : ۲۲د جدی ۱۳۴۲

سیاست

چې په خوله نشي ویل کېدلای   کار یې په رمز و په اشارت دی
مور یې پټ ساتي له زوی و لوره   دا سیاست دی داسیاست دی

کابل- ۱۳۴۲

تیټ شو پښتون

تیټ شو پښتون او لاتېږي به نور
ښکته لوېدلی دی او لوېږي به نور
نه مشر پېژني نه خې وریږي
چې داسې وي نو داسې کېږي به نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو مشر

خلک مشري کوي عزت غواړي
زمونږ چې مشر شي دولت غواړي
اې چې سودا ده د مشرۍ درسره
قام دې له تا ځنې خدمت غواړي

د قام د خدمت شرط

د قام خدمت اسانه کار نه دی
دا د الفاظو تش شعار نه دی
قام دې دفتر د سوانحو لولي
دا فکر مکړه چې هوښیار نه دی

کابل — سرطان ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مېړنو وطن

دا چې مې لـه سترګو ځي اور دی د اوبـوپـه ځیـر
اوس چې تېرومه یـې مـرګ دی د ژونـدو پـه ځیـر
بـسې سـره خپلونـه دي نـن د پښتنـو تپـې
مـېړې د لېوانـو دي ګرځي د رمـو پـه څېر
څوك دي د دانـو پـه غـم څوك د خزانـو پـه غـم
څوك په جیل خانو کې دي ژوند کوي د مړو په څېر
وره کـه لارد ژونـد شـوله نـه مـو شـته رهـبر چـرې
یـو یـو تېـرېږي اوس لار کـې د ړنـدو پـه څېر
عقـل د مغـزو زمونـږ راغـی تـل د نـس لـره
غـم د پښتـو نـه کـوي څوك د پښتنـو پـه څېر
هېر شولو هېرېږي مې خوب و کـه تعبیر د خوب ؟
هیڅ مې خیـال تـه نـه راځي ژونـدو مېړنـو پـه څېر
مړه دي کـه ویده دي ټول ویښ پـه مینځکښې نـه وینم
ټینګ چې په میدان د ننګ ودرېږي زلمو په څېر ـ
لویـه جامعـه رانـه ماتـه شـر منبانـو کـړه
اوس پـه دې مـرداره ټول پنـډ دي د بـابېو پـه څېر
ګټه د بـیرون نـه چارانوړ ٥ وطـن لـره
یـو د بـل د جیـب پسـې ځارکـوي د غلـو پـه ځیـر
کاشـکې خـوړ جـهان شـولای دا د مېړنـو وطـن
یـو د بـل پـه خـوږ شـولای خـوږ د پخوانـو پـه څېر

سرطان ۱۳۴۲ کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۲

خان بابا عبدالغفار خان

د پښتو او پښتنو په لاڅه چال و
که ته نه وای ای بابا فخر افغانه

د پښتون شان دې بیا وښودو دنیا ته — تکلیفونه دې د پروګالل بې شانه
دا دچاپه غږ ویده پښتون راویښ شو — مارګلې تـه ترهرات او بدخشانه
د تکل په لاره دارله هېچا نـه شوې — اولوالعزمـه، بـهادره، پهلـوانـه
په افغان کې دې د مینې مشال بل کړ — پلوشې یې پورته کېږي ترآسمانه
د همت تخم دې وکاره پـه ملـك کې — پښتونخوا دې په بل رنګ کړله ودانه
د پښتون توره د وروریه ویښورنګ وه — د خپل قام په تباهۍ یې وه مېړانه
کتاري یې وه تـر ملاتوپك پـه ولـې — د تربور د مرګ دپاره سر ګردانه
تایې توره توپك واخـستل لـه لاسـه — د تربور کور ته دې بوتللو پښېمانه
دښمـــني دې په وروري کړل بدلـه — لارښوونکیـــه، رهنمایه مهربانه
ته د ښمن د استعمار او استبداد یې — رحمتونه دې په تا وي له رحمانه
ته به مړشې، مونږ به مړه شو، ټول به مړه شي — د پښتون نوم به وره ك نه شي له جهانه
اباسیند به په مستۍ مستۍ بهېږي — غورځوي به سپین ځګونه له دهانه
سپېنې واوره به په لوړو غرونو اوري — له پامیره، تر خیبره او کـاغـانه
کـاروانونـه بـه بهېږي تـل تـر تـله — لـه امونه په خیبر تر هند ستانه
په بل شان به تاریخونه لیکل کېږي — وي هېر شوي به وختونه له هر چانه
خوستا نوم به د پښتون په خوله یاد پړي — ځوځې وي د پښتنو خونه ودا نه

کاشکې نه وای کړه شوې دغه لاره
ای د ټولو پښتنو قـومونـو پـلاره

کابل ۱۰ د جدی ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه ولیکم

دزړه لــه درده لـــه افسوســـه بیـــان څه ولیکــم؟
ددې نــامرد او بــې هدفــه جــهان څه ولیکــم؟
د ورونــه تېرشــول لاپیـــرې بــه ئــورې هــم تــېرې شـي
بــهار بــه نــه وي لــه دې هــسې خــزان څه ولیکــم؟
د هــرې ورځې پســې شــپه وي څــو ســهار هــم لــري
چــې نــه تــیرېږي لــه دې شــپې دهجــران څه ولیکــم؟
هوښیـاران وایـي خپـل تقدیـر دې پـه خپـل لاس کـره بـدل
چــې نــه بدلــېږي ددې عصــر و زمــان څه ولیکــم؟
خلــك د بنــد پــه تــورو خوتوکــې نقشــې جــوړوي
پــه ازادۍ کــې بــې وســې د خپــل ځان څه ولیکــم؟
خلــك تــاریخ اوکارنــامې د خپلــو ځلکــو لیکــي
زه دخپـل قــوم دغـه خواشــینې دا ســتان څه ولیکــم؟
زه ورتــه ګورمــه آســمان پــه ســمه نــه څرخــېږي
تــوره شــکوه ددې کجــروه آســمان څه ولیکــم
چــې خپــل تقدیــر یــې بــدل نکــړو نــو تدبیرشــویدل
اوس د تدبــیر د بدلیدلــو بیــان څه ولیکــم؟
دانایــان خــال ګوري نــادان پــه قــال عمرونــه کــره تــېر
لــه دغــه زیــات فــرق ددانــا او نــادان څه ولیکــم
لــه تندې مــري او د ژوندون اوبــه پــه لاس کــې یــې دي
لــه دې نــاپوهــه بېغیرتــه افغــان څه ولیکــم؟
خلــك پــه مخکښــې ځې افغــان پــه بیرتــه دروميـ همیــش
زړه مــې خوږېږي لــه دې خوږه فغــان څه ولیکــم؟

کابل- میوند جاده خادم مینه
۳۰ د جدې – ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

لویه ارزو

واړه پښتانه یو، لوی مرام دپښتنولرو - دا لویه ارزو لرو
ښکلې پښتونخوا ته زړه کې مینه د پښتو لرو - دالویه ارزو لرو

* * * * *

څوك چې دلته اوسي واړه ورونه دي یو قام دی - یو شان یې مرام دی
څو د خپل هدف پرلوري تل هڅه د تلو لرو - دا لویه ارزو لرو

* * * * *

یون د اباسیند او دامو څوك څنډولی شي - دا کله کېدلی شي
ټینګه اراده لکه د تېرو مېړنو لرو - دا لویه ارزو لرو

* * * * *

دا د هر ملت ده وظیفه او دا یې کار دی - څه په دې کې ډار دی
مونږ وېښ شوی قام یو مرامونه د ژوندو لرو - دا لویه ارزو لرو

* * * * *

لوړ دې دا بیرغ وي افغاني څوچې دنیا وي - مخکښې دې ړنا وي
کلك د ملیت سره پیمان دوېښ زلمو لرو — دالویه ارزو لرو

جلال اباد د دلوی ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د محمد ګل خان مومند په یاد

عمر دې تېر کړلو په نره د پښتو دپاره
اروادې ولاړله په بره دپښتو دپاره
خلکو په دې نیمګړې جوړې کړې ماڼۍ او چتې
تا د میړونو لار کړه غوره د پښتو دپاره
په ملیونو سرونه خلکو ځان دپاره کړه تیښتې
ته په همت تېر شوې له سره د پښتو دپاره
ارزو دې دا وه چې په قام کې شي سرونه پیدا
هود دې په خپله کړو ترسره د پښتو دپاره
کله ورګډ شولی میدان ته چې پښتو وګټې
کله ورتېر شوې د سنګره د پښتو دپاره
د پښتونخوا د باغ مالیاره شه اوچت له خوبه
بابا راغلی له خیبره د پښتو دپاره
چې د پامیرڅوکه یې غواړي اباسیند ورسره
ورځ ده راغلې مقرره د پښتو دپاره
ځوانان راغونډ دي په مزار دې محمد ګل مومنده!
مشاعره ده زور وره د پښتو دپاره
واړه پښتون ده ملا تړلې چې پښتو لوړه شي
ښه تقاضا ده خونده وره د پښتو دپاره
ټینګه وعده راسره کړېده ښاغلی صدر[1]
کاشکې رایاده یې شي غوره د پښتو دپاره
خادمه کله به جرګه د پښتونخوا جوړه شي
د پښتنو د زړه پرهار له به دوا جوړه شي

کابل ۲۰ د ثور ۱۳۴۲

---

[1] ښاغلی صدر اعظم ډاکټر محمد یوسف هغه فرمان ته اشاره ده چې د پښتو د
انکشاف او تعمیم دپاره یې صادر کړی و .

(c) ketabton.com: The Digital Library

آینده پښتنو ته پیغام

ای اینده پښتنو! ای فهمیده پښتنو!

تاسو بم وپېژنئ — که به مو نه پېژنئ
چې مونږه څه کړي دي — بدکه موښه کړي دي
مونږه عاطل وو که نه — واړه باطل وو که نه
مرني د خېټې وو ټول — د اوږو پېټي وو ټول
اخر سره څه کړي — دغو غویو څه کړي
تاریخ به وښیي دا — که به و نه ښیلي دا
ستاسو د لارې فکر — ستاسو د چارې فکر
مونږ سره وکه نه و — که و نو هغه څه و؟
په پاك وجدان مې قسم — په لوی انسان مې قسم
چې غمخواران مو لړل — خدمتګاران مو لړل
چې ستاسو غم یې خوړو — د سترګو نم یې خوړو
پښتون لویدلی و چور — راپرزېدلی و چور
غټ دښمنان یې لړل — ستمګران یې لړل
د استعمار دلاسه — ظلم و ادبار دلاسه
ټوټې ټوټې پراته وو — خاوري ایرې پراته وو
د دښمن جاله پکښې — وه لافي الحاله پکښې

۱- د (به مو) مخففه محاوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه چې بــه مـونـږه کـړل دوی به لـه بیخه وهل
رنګ به ی[1] په رنګ وهلو نه چې په جنګ وهلو
لوی سیـاسـت و قـوي چل او حـکـمت وقوي
بـل چـری نـه وه داسـې باورپرې وکړئ تاسې

*   *   *   *   *

چې میرویس خان په توره مور په دښمن کړه بوره
غربي په غـل شـویـدل[2] په څومره چل شو بدل

غرزی-پښتون واړه دی دا نور لمسون واړه دی
د غـره اولاد دی کـنـه دلته ابـاد دی کـنـه
میرویس ملت سازاوه ټینګ یې دولت سازاوه
څووخت پرې تنګ راغی دوه څوا پرې جنګ راغی
یـو و لـه خـپـلو څنې و لـه عـبـدلـو[3] څنې
بیل څوا نـاتـار راغـی نـادر افـشـار راغـی
د هوتک کور وران شو په ظلم زور وران شـو
وار د نادر چې شو تیر د احـمـدشاه شولو تېر
بـابـاپښتون جوړ کړو په ښه مضمون جوړ کړو
یـو یـې مغـول ووهـل مرهټ یې بل ووهـل
یو څوا ایران و پـه قـار بل هندوستان وپه قار

---

[1] به ی د به یې د مخفف صورت محاوره ده .
[2] یعنې غرزي ته غلزی ویل د دښمنانو دسیسه وه .
[3] عبدل: ابدالي کورنی چه دهوتکو یې مخالفت کاوه .

(c) ketabton.com: The Digital Library

یکښې انګریز راغی   نوی جنګریز راغی
درې ځله مات شولو   قهر یې زیات شولو
ده سیاست کړو بدل   پښتون یې مات کړو په چل
ذرې ذرې یې کړو مونږ   خاورې ایرې یې کړو مونږ
دښمن یې بر کړلو   زمونږ په سر کړلو
تهداو یې کښېښودو لاړ   نفاق یې پرېښودو لاړ
ورور په خپل ورور وهي   د چل په زور وهي
مسلماني ته ګوره   بې ایماني ته ګوره
انګریز پښتون کاندي   ګډوډ مضمون کاندي
ته به وای[1] وروره مې دی   د سترګو تور مې دی
زړه ته نږدې به دې شي   زوی دادې به دې شي
پس له کلونو نه بیا   پس له عمرونو نه بیا
ګورې انګریز به وي   لا ترېنه تېز به وي
دښمن لا تللی نه دی   بېخ یې ختلی نه دی
په هره لاره کې دی   په هره چاره کې دی
احمق یې تللی بولي   هوښیار یې غلی بولي
مونږ یې برباد کړلو   بېخي نامراد کړلو
ډېر نهضتونه شو جوړ   ډېر حکمتونه شو جوړ

---

[1] وای : دوا یې مخففه محاوره ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو وره ك فساد نه شوو دښمن برياد نشو
صرفه مو نده کړې اسره مو نه ده کړې
له سره تېروو مونږ خو سخت راګېر وو مونږ
ورشئ پوښتنه وکړئ ښه ګر وپړنه وکړئ
اى د صبا زامنو! د پښتونخوا زامنو!
ستا سو په سرمې قسم په لوى تبر مې قسم
د پښتونخوا په مينه د سپين صبا په مينه
ځان ته مې فکر نه و بل څه مې ذکر نه و
ياوه پښتو يا پښتون يا پښتونخوا و مضمون
افغانستان و بل دغه بيان و تل
انګرېز دا کله منل ده دي بېخونه وهل
انګرېزهر څه غواړي خو پښتون نه غواړي
لاړ د پښتو بندوي د پښتنو بندوي
پښتون جاهل چا کړو خوارو غافل چا کړو؟
توتې توتې څنګه شو ذرې ذرې څنګه شو؟
اوس غم دتن وکړې که د وطن وکړې؟
را تولېده بې شو ګران لاپوهېده يې شو ګران
داسياست څنګه دى چل او حکمت څنګه دى
وران يې کلچر شولو اخته په شر شولو
نادان پښتون وګورئ اوداژوندون وګورئ
دا کشاله ده لويه دا سلسله ده لويه

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

مونږ بې خبره نه وو

هم بې بصره نه وو

خبره دا وه یوه | خدایږو رښتیا وه یوه
کار په پښتو کېدلو | د پښتنو کېدلو
بې پښتو بله دوا | نه وه چاره او شفا
چې پښتومره وي پکښې | یالاوېده وي پکښې
ملت به څنګه شي جوړ | دولت به څنګه شي جوړ
چې ملیت یې نه وي | ملي وحدت یې نه وي
نو به افغان څه وي؟ | افغانستان څه وي؟
انګرېزهم ښه پوهېده | نه دا چې نه پوهېده
بېخ د پښتو یې وهه | د پښتنو یې وهه
ده ویل سوېزدې شي | مال دانګرېزدې شي

* * * * *

څلوېښت کالو نه شو تېر | یادمې دي نه مې دي هېر
تول د پښتو د پاره | د پښتنو د پاره
ډېر کړېدلی یمه | ډېر څورېدلی یمه
ډېر په عذاب یې کړم | خراب تراب یې کړم
چې شاګردان مې وو | که رفیقان مې وو
تول رقیبان مې شول | بدخواه دښمان مې شول
دوی معتبر به شول | په ما افسر به شول
کار له بالاکېدلو | پټ به له ما کېدلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم مې د ګل خوړلي هم مې رټل خوړلي
ښکاره ستم په ما تل به و غم په ما
حق به ناحق شو زما ليده مې ظلم و جفا
کله ناکار به شوم راګرفتار به شوم
د سپي او خره په لکۍ تړل کېدم په رسۍ
زه شرمولم به يې زه ځورولم به يې
په مرګ تهديد شولم بې څه تبعيد شولم
ستغې اوسپورې به وې داسې لانورې به وې
لوی شواخون و بل لاځيګرخون و بل
چاپ مې اشعار نه شول نشر اثار نه شول
زه چې ژړا کوم او واويلا کوم
په خپل فطرت ژاړم په بد قسمت ژاړم
ګل د دامان ومه نه د باغوان ومه
په ښه د چا نشوم د دلربا نه شوم
خروا او غويو وخوړم خاورو ډيرو وخوړم
د پښتو حال داو زمونږ احوال داو
خيانت مو کړلی نه شو ځان مو بايللی نه شو
پښتو ته لاړ نه وه، بله مو چارنه وه
يوازې زه خو نه وم چې په دې حال کښېوتم
ډېر ښه ځوانان شوه دل پهلوانان شوه دل
ښکاره دوران و دا په ټول افغان و دا
"إمان" افغان څه شو "فخرافغان" څه شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نادر افغان ګوره　　"محمد ګل خان" ګوره
"صمد" په جېل کښې پروت　　"فرهاد" په ښکېل کې پروت
"کوثر" حيران شولو　　"همېش" خزان شولو
اېپي چې سپک يې کړو　　باجوړ وره ک يې کړو
د کندهار احوال　　د ننګرهار احوال
جلاخاب غواړي　　نوی کتاب غواړي
بلخ کې نهضت نه و　　هرات کې پست نه و
زمونږ وزير بنه و　　څوک چې بې پيريه و
څوک به چې غل نه و　　دغلو به مل نه و
کلله په کاربنه و　　د سترګو خاربنه و

دوست د پښتو کلله　　چا پرېښودو کلله
وه د پښتو دښمني　　د پښتنو د ښمني
شرط د لوړتيا زمونږ　　دا عقلا زمونږ
لوړبه شو تيت چه به شو　　جګ به شو بيت چه به شو
يوخوا.. و ناست　　بل خوا ... و ناست
دوه افغانان وو دوی　　مګر څه شان وو دوی
يو به پارسي ويله　　بل انګريزي ويله
دواړو بهانه جوړه کړه　　نه افسانه جوړه کړه
د هندوستان په نوم　　پښتونستان په نوم
پښتون راګير کړو دوی　　له تيغه تېر کړو دوی
يو سرخپوشان کړه دل　　بل ويښ زلميان کړه دل
ای اينده پښتو!　　ای هسهيده پښتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وطن بنو زامنو! د پښتنو زامنو!
تاسو نه چارډې شم په ځو ځو وار دې شم
اوس نتیجه واخلئ تر ډېره پخه واخلئ
سرد قیصې چرې دی؟ د مشورې چېرې دی؟
چیری خطا نه وځئ ببرته تسر شا نه وځئ
چې ځو ملت نه شي جوړ خپل ثقافت نه شي جوړ
کار به په چا وکړو ؟ د خوار ، گدا وکړو
ځو چې قوت نه وي صلي وخدت نه وي
د غلو علاج څه دی زمونږ معراج څه دی؟
کار همتونه غواړي پاخه فکرونه غواړي
په غل اتبار مه کړئ تبینته اودارمه کړئ
کاني به پوست نه شي دښمن به دوست نه شي
په پښتو غوږ اوسئ په وطن پند اوسئ
بیا لوی پښتون جوړ کړئ عالي مضمون جوړ کړئ
دا ملك سوئېز نه دی مال د انگریز نه دی
د ویشیا د پساره تولې دنیا دپاره
د ارتقا لاره ده د اعتلا لاره ده
د استعمار علاج د استثمار علاج
فقط دا کاردی بس دا مې اظهاردی بس
نور دی سلام زما دادی پیغام زما

کونځوانا روغتون
۱۹ د قوس ۱۳۴۴ هـ ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانانو ته بلنه

یاځاروان د قافلې شه !

یا روان شه په کاروان کښې

اخر ته هم یو انسان یې — کار په مثل د انسان کړه

په دې لوی جهان کښې اوسې — لږ څه غم د خپل جهان کړه

په شخصي سودا کښې ګیره — تګ په لاره د کاروان کړه

همېش لاڤې د ځوانۍ کړې — لږ خوکارهم لکه ځوان کړه

یا د بل پسې روان شه — یا نور ځان پسې روان کړه

ښه پوهېږمه هوښیار یې — سرېتوب غواړي جهان کښې

یاځاروان د قافلې شه!

یا روان شه په کاروان کښې

عمر تېر دې په سوداکړ — خو مېږه د عمل نه شوې

نه دې لاره څه پیدا کړه — نه د بل سره په تله شوې

خوشې شین شوې خوشې لوی شوې — خوشې دل لکه وانبه شوې

هو پیسې خو دې پیداکړې — مګرنور وایه چې څه شوې

منده هلته منده دلته — نه ددې نه د هغه شوې

د اقدام دړکښې کمی دی — نور ځوښه یې په خپل ځان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا ځاروان د قافلې شه!
یاروان شه په کاروان کښې

مونږ دې وینوفکرکړی شي   تل خبرې د وطن کړې
د خبرو خو هم ځای وي   کله شين به دا چمن کړې
ځان به سپك كړې په خبرو   كه هر څو خبرې من کړې
په تنقيد به دا ونه شي   چې ځان بل ته قدرمن کړې
مونږ خو غوارو چې وطن ته   ځان په مثل دکوهکن کړې
يا دا فكر سودا پسرېږده   يا راګډشه په ميدان کښې

یا ځاروان د قافلې شه !
یاروان شه په کاروان کښې

تذبذب يولوی مرض دی   ځان دې خلاص كړه له وسواسه
توكل د نرو كار دی   په همت سره راپاسه
د میړونوکار خدمت دی   عزم وكړه له اخلاصه
دا نامردې اسرې پرېږده   بيخ د طمعې له زړه باسه
لږ خو فکر ځان ته وکړه   دا څه ژوند دی بې اساسه
د ايمان ډيوه بلېږي   نه مړه کېږي په طوفان کښې

یا ځاروان د قافلې شه
یاروان شه په کاروان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا ربښتیا د وطن غل شه   په ښکاره داړه ماري کړه
بې ایمانو سره مل شه   چور چپاو او خونخواري کړه
وجدان لاندې کړه له پښونه   چې کوی شې مرداري کړه
د پیسو په زورکه ژوندکړې   چل فریب او غداري کړه
بې لاري هم یوه لار ده   ورشه غوره بې لاري کړه
که دا نه کوې نو گوره   چې څه حال دی په افغان کې

یا سالارو د قافلې شه
یا روان شه په کاروان کې

نه اخلاق شته نه قانون شته   نه رواج نه دیانت شته
وطن تول لوچک فضول شو   نه تقوی نه متانت شته
حرمت پاتې چاته نه شو   نه انسان نه کرامت شته
پښتو والو ته له منځه   نه غیرت نه چا کښې پت شته
دروغ په خله درته وایم   نه دولت او نه ملت شته
زمینه ښه ده تیاره   که څه مټره وي په ځوان کښې

یاسالار د قافلې شه!
یا رووان شه په کاروان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېره بده به لا دا وي   چې کار نه کوي پخپله
کله هلې کله دلې   خبريال يې يو له بله
په ورانۍ د جوړ کارونو   قبر کني ځان ته خپله
دسم کارقدرت دې نه شته   خو وراني کوي تر تله
دا چلند تاته به لا دی   شي به ختم زما ګله
د "سوشل" دلې ته راشه   منل شوېده افغان کښې

يا سالاد قافلې شه !
يا روان شه په کاروان کې

د "خادم" دغه ارزو ده   چې افغان بېرته افغان شي
شو کېدلې تر هيدلې   سم په لا بېرته روان شي
ورد فکر او د عمل شي   ډوب په غم کې د خپل ځان شي
يو ملت يو يې هدف وي   په رښتيا افغانستان شي
د پردو لاسونه لنډ شي   د خپل ځان واك يې دځان شي
نو خادم به پکښې فردوي   څه چې کړي په دې جهان کې

یاسالار د قافلې شه
يا روان شه په کاروان کې

کابل ۲ جدی ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملی ارشاد

څلوېښت کاله مې ووې چې ازاد یمه ازاد یم
خو ما غوندې انسان چرې ازاد نه شي کېدلای

منمه چې بیرغ د استقلال مې په سر رپي
خونن د ازادۍ دغه مرادنه شي کېدلای

یو قام چې ازادېږي ازادۍ باندې ژوندون کا
دا کار بې د مېړانې له جهاد نه شي کېدلای

اسیر چې د یوقام وي ثقافت د بل په لاس کښې
هېڅکله په ملي بنه اباد نه شي کېدلای

دولت چې د ملت په ثقافت باندې محکم شي
د عصر له صدمو څخه برباد نه شي کېدلای

وحدت چې په ملت کښې د عمل اوفکر نه وي
کامل یې په هېڅ قسم اقتصاد نه شي کېدلای

ملت اوحکومت چې په دولت کښې سره یو کا
بل شی یې له تاریخ ورته بنیاد نه شي کېدلای

په رنګ د ملیت کښې خپل پردی سره یو رنګ شي
تفریق یې بیا د رنګ او د نژاد نه شي کېدلای

تاریخ او ثقافت او روایات بېخ د وحدت دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کـــار پـــه چـــال او زور او پـــه تضـــاد نـــه شـــي کـــېدلای
اســـاس ددغـــو تولـــو ربنتيانـــي ديموکراســـي ده
چـــې نـــه وي صداقـــت حـــل دمـــراد نـــه شـــي کـــېدلای
يوقـــام چـــې لاس و بـــل تـــه د دودي دپـــاره نيســـي
همداورلـــره بـــس دی چـــې ازاد نـــه شـــي کـــېدلای
سوشـــل ديموکراســـي کـــه افغـــانيزم ســـره ملـــه شـــي
بيـــا هـــيڅ پـــه دغـــه فکـــر انتقـــاد نـــه شـــي کـــېدلای
کـــه څوك د زړه پـــه مينـــه طلبـــګار دحقيقيـــت وي
رشـــتيا چـــې لـــه دې زيـــات ملـــي ارشـــاد نـــه شـــي کـــېدلای
هـــيڅ لويـــه بدبختـــي بـــه لـــه دې زياتـــه بلـــه نـــه وي
پـــه طرحـــه د ((خـــادم)) کـــه اعتمـــاد نـــه شـــي کـــېدلای

۳۰ د جدی ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استعمار زمزمه

هر څه چې شي ودې شي افغان درنه ملت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه‌شي

ګوره که ویده زمري راویښ شو بیا به څه کوو
هیڅ خیر به ونه کوو

پرېږده چې ویده وي په هیڅ شان درنه اوچت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي

ګوره په ویدو کښې یې چاره کوه بیدار شه
ښه ورته هوښیار شه

کله که شي ویښ هم چې پیدا ورته فرصت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي

علم خو څه ورکړه خو چې تش خالي ګفتار وي
نه چې سمه لار وي

پوه که په هرڅه شي خو چې پوه په سیاست نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي

مورکه شه په ګېډه نو بیا فکر د صبا کوي
یو تر بل سلا کوي

تول دې یو پر بل اخته وي وره ك ورنه رشوت نه شي
لوڅ دا حقیقت نه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینـــي خلـــك بنه کــړه دغـــه نـــوردې پـــه عـــذاب وي
پرېږده چې خراب وي
هغه بيا د دوی په خولـه کښې ورکړه چې راحت نـه شـي
لوڅ دا حقيقت نه شي
لـــوی فســـاد دې فکـــر دی؟ پښتـــوه‌پښتونســـتان دی
دا کار هم اسان دی
نوم خو يې بدنـه دی خو چې جوړ ملي وحدت نـه شـي
لوڅ دا حقيقت نه شي
گوره تربيـــه ددغـــو خلکـــو افغـــاني نـــه شـــي
جوړه شيطاني نه شي
نـــور څه ورتـــه ښيـــه خـــو دا کـــار درنـــه غلـــط نـــه شـــي
لوڅ دا حقيقت نه شي
واوره اداري دپـــــاره تـــــل تکـــــړه ســـــړي گوره
چاغ لکه غويي گوره
هـر څه دې کـوي چــې را پيـدا چـرې نــهضت نـه شـي
لوڅ دا حقيقت نه شي
هـــو افغـــان دې نـــه وي مـــهاجر کـــه بـــې نســـب وي
خو پوه دی په مطلب وي
خير دی کـه پښتـو وايـې چـې تينـگك پـه مليـت نـه شـي
لوڅ دا حقيقت نه شي
لـــوڅه دښمنـــي هـــم د پښتـــو او افغـــان مـــه کـــوئ
سپکه د ځان مه کوئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

واړه افغانان يو

واړه افغانان يو

ټول مسلمانان يو

ګران هېواد زمونږه لکه ګل افغانستان دی!

ځکه له کل جهان دی

څه ښايسته فضا لري د جـنـت هـوا لــري

ډك له نعمتونو دی حـسن او ښکـلا لــري

خوږمره چې وطن ښايسته دی هو مره يې انسان دی

ځکه له کل جهان دی

* * *

لوړغرونه دري ښکلي واورې او چينې ښکلې

ډك سيندونه هر طرف درومي ترې ولې ښکلې

ښار او کلي هر خوا په باغـونـو کښې عيان دی

ځکه له کل جهان دی

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلار دی د قومونو دا مور د نهضتونو دا
خپور تري اربن شولو ځای د عظمتونو دا!
دلته سرپتوب لوی شوی هغه کوهستان دی
جګک له کل جهان دی

* * *

هر قسم غلې لري ښه ښایسته میوې لري
شاتوله‌شودوډکې تل جاري ویالې لري
دا ملك د مالدار او د باغوان او د دهقان دی
جګک له کل جهان دی

* * *

دا دی د یاما وطن دا دکانشکا وطن
راغی سکندر پسې دادی د سوماوطن
دلته جام اوبه د ژوند - او ژوند د سپین تمان دی
جګک له کل جهان دی

* * *

بیا به یې ودان کړو په علم او عرفان کړو
ښکلی له ارم ځنې دا افغانستان کړو
واړه خویندې وروڼه ، یو ملت دی چې افغان دی
جګک له کل جهان دی

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

تیــــــرې او ډیـــــرې دي　　لـــــــــورې او ژورې دي
واره جواهـــــــــــر دي　　لمـــنځې کـــه تنیــــترې دي
هـــرکانې یـــا قـــوت او لاجـــورد لعـــل و مـــرجان دی
جګک له کل جهان دي

*　*　*

ځومـــره چـــې افغـــان قـــوي　　دومـــــره ې ایمـــان قـــوي
هېـــخ پــه دام کــي نــه نښـلي　　لــوړ دروـــي مـــرغان قــوي
وړی یـــې پـــه نـــره اســـتعمـار ځـنــې مـیـــدان دی
جګک له کل جهان دی

*　*　*

شـــرم دې بدظـــن وکـــړي　　فکـــر دې دښمـــن وکـــړي
دا ده اراده مـــــــــــلــــــي　　غـــم بـــه د وطـــن وکـــړي
ډار پــه دې کنبـــې نــه شــته د "دخـــادم" دغـــه اعـــلان دی
جګک له کل جهان دي

کابل- خادم مبنه ۲۸ د حوت ۱۳۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

سپین سترکی

په خوله وایي چې افغان یم لـه افغـانـه خـبـر نـه دی
عـجـیـبـه شـانـې سـړی دی لـه خپـل ځانـه خبر نـه دی

دې تسوم، لـوی تـاریخ او عضـمت تـه یـې شـا کـړی
تـل مـسنفی بذلـي وایـي لـه تاوانـه خـبر نـه دی

نور پـه هر څـه ښـه پوهیـږي د مـلت پـه حق کښې ړونـد دی
د توحیـد کـلمه وایـي لـه یوتیـا نـه خـبر نـه دی

دتوحید کـلمه څـه ده دغـه سـوال مـې ورنـه وکـړ
مسئلې او لـه جـواب او لـه ملانـه خـبر نـه دی

د جهـان پـه نـورو ژبـو د توتـي غونـدې ګـړیـږي
خودخپـلې مـلي ژبـې لـه لوی‌شـانه خـبر نـه دی

د پښتو مـې ورتـه ووې ده سـویس راتـه یـاد کـړ
لـه فـرانس او لـه انګـلیس او لـه ایـرانه خبر نـه دی

ځمکـه ارتـه ده ارض نـه ده دا اسمان هـم همسـکن دی
بیچـاره ورلانـدې ګـرځي لـه اسـمانه خـبر نـه دی

فلسـفې د عصـر وایـي د تـاریخ دورونـه سـتایي
خـو د خپـل ښکـلي هېـواد افغانسـتانه خـبر نـه دی

د پیسـو پـه تولولـو د ښکـلویه جـوړو لـو
ښـه پوهیـږي خـود قـوم لـه لوړتیانـه خـبرنه دی

د وطـن لـه بـده حالـه ښـه خـبر دی چـې ابـتر دی
خـو دخپـل قـوم لـه شـعوراوله وجدانـه خـبرنه دی

خودخپـل قـوم لـه شـعو ر او لـه وجـدا نـه خـبر نـه دی
پـه شـعور ددغـه قـوم کښـې حشـرونه روزل کیـږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فضا واره طوفاني ده له طوفانه خبر نه دی
وايي نن کار غنيمت دی د صبا کار به صبا شي
فخر کا چې ابن الوقت يم له صبانه خبر نه دی
هو د خان په ډول ګډېږي ښه زيرك موقع شناس دی
څه چې خان وايي هغه کا له بل چانه خبر نه دی
هر نهضت کښې دا خلېږي خو د خپل مطلب دپاره
د ملت د ايديال او مدعانه خبر نه دی
د ربنتيا و په لباس کښې په درو غو تل چلېږي
ډېر ماهر دی په دې کار کښې له بل خوانه خبر نه دی
د خپل ځان په پرسولو د عالم په تير ايستلو
کښې استاذ دی خو د عصر له رجحانه خبر نه دی
په فريب او په ريا او په ايما کې يګانه دی
له راستي او له اخلاص او له ايمانه خبر نه دی
تل دامونه ږدي صياد دی په چانسونو کښې نراد دی
دروغ په دروغو هضموي تل له افشانه خبر نه دی
چاپلوسي او خوشامندو چلوټو باندې روان دی
د سر کس په رسي خېژي له لوېدانه خبر نه دی
له دې تپولو ښه خبر دی، ما چې ووې خبر نه دی
خو سپين سترګی مرتجع دی له حيانه خبر نه دی
دی مغرور دی چې ملت به غولومه چې څو يمه
دخادم د انتقاد او له بيانه خبر نه دی

کابل ۱۰د حمل ۱۳۴۵

(c) keṭabton.com: The Digital Library

انسان او کائنات

(د فطرت غوټې)

ځنګه راپیدا ځمکه اسمان شو؟
بیاپکښې پیداځنګه انسان شو؟

سل زره خبرې هر چا وکړلې دا رازچې و پټ په هغه شان شو
سَرد جاذبې خو څه ښکاره شولو سُرهم د خلقت ګوندې عیان شو؟
برق خوله ایتمه پورې کشف شو کشف یې سُر کله په انسان شو
وینمه میګنیټ ورته حیران یمه دا کشش له کومه نمایان شو؟
زړې وي دانه وي بیازرغونه شي اصل کیف له مونږ پنهان شو؟
داسلسله ځنګه او له کله ده بیا پیدا هګۍ کښې ځنګه ځان شو؟
هر څه به ژوندي وي مړ به یو نه وي او که وي نومړ ځنګه حیوان شو؟
ما ته ازلي ابدي مه وایه تر هه مې په زړه راغله حیران شو
ځوک چې میکانیك باندې ایمان لري سست یې راښکاره دغه ایمان شو
دا میکانیکي عمل له کومه شو؟ ځنګه ترې پیدا دغه دوران شو؟
ځومره عالمان فلاسفه چې دي هر یو لکه طفل راعیان شو!
دا دنیا روانه ده روانه ده ځنګه او تر کله ببخي ګران شو
لویه د طلسم کار خانه ده دا ګیر په دې طلسم کښې انسان شو
دا تیاره کوټه خو د لیدونه ده بیاهم را په سر دا امتحان شو
برخه په تیاره کې دی سفر زما عقل تیږیږي سر ګردان شو
څه خو مې په دې تیاره کښې وموندل ژوند پرې شو مڼ کل اوکه اسان شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاره په يقين راته ښکاره نه ده

ژوند لکه يو بحر بې پايان شو

علم و عقل دواړو دارې وايستې — يو طرف که سم شو بل مو وران شو

هسې لــه تيولو تېرو تجربو څخه — دومره تکي مونږ ته نمايان شو

غوټې د فطرت د سپړو دلو دي

څه که نه دي څه د حل کېدلو دي

* * *

خوار انسان د غم په دام کښې گير دی — پوه دی که فقير او که امير دی

هر خوا بلاگانې ورته وازې خولې — ډېر په غم لړلی يې تقدير دی

څومره مصائب ترې نه چاپېره دي — دا کمبخت په منځکښې يې اسير دی

څه وکړي اخر د ژوند چاره څه ده — ژونددده په غاړه کښې زنځير دی

غورزي، پرزي، درومي، تلوسه کوي — تل لکه ابشارد ځان په وير دی

وگوره خندا به لږه وويني — چغې دي، سلگې دي او نفير دی

نه پوهېږم څله په رسمي خندا — تېر له خپله ځانه او ضمير دی

هيڅ حق په ناحق حاصلېدی نه شي — نه پوهېږم کوم پلو ته ځير دی

څوك که څوك بدبخت کسي نوخوشبخت به شي — دا تکي په زړه مې لکه تير دی

څوك وا يي انسان جوړ له بديو دی — بدددده فطرت او هم ضمير دی

څنگه له نېکۍ څخه انکار کوي — وينو ژوند د ښو بدو بصير دی

ښه وينو چې ځينې خرابي کوي — مخ د چا د څمکې په تعمير دی

مونږ که دا فطرت چور اړوی نه شو

گوندې تحول هم څه کوی نه شو ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

خــه ســودا چــې خامــه د انســـان ده   دغــه "خوشــبختي تــنها ډېځـان" ده
چاتــه خوشبختي چــې څـه ممکــنه ده   دا یـــوازې نـــه ده د انســـــان ده
هــر څـــه زوراور کــولای شــي مګــر   دا لار د انســـان کـــه د حیــوان ده؟
څوک چې ژوند یوازې خورد وخواب ګني   دغـــه نقیصـــه یــې د ګومـــان ده
ژوند اوخوشــحالي دي مــرادف سـره   ښــه خوښــي د روح او دوجـدان ده
روح کــه معــذب ؤ خــوښي نشــته دی   دا معـــنی واضـــحه نمایـــان ده
هویــدایي ښــه ده ضـــروري هـــم ده   نــه مګــر هغه چــې دکــوم خـان ده
خــوښي وي هرانســان خپلــه تولـنه کې   دا څــه پټــه نــه ده ښــه عیـان ده
ښــه جامعــه څــنګه جوړېـدلی شــي   دا کښــاله مخکښــې د افغـــان ده
لویــــه معضــــله ده د ځېرلـــو ده   هوزمونـــږد فکـــر او د تـــوان ده
ښه شي جامعه چې حکومت ښه شي   پـــرېکړه دا ددې عصـــروزمان ده
شان د حکومت او قام که یو نه وي   ورانـــه مسئلـه بولـــه بــل شـــان ده

هلـه یـو ملـت خوشـالبدلی شي
واک که د خپل ځان خپله کولی شي

کابل، خادم مېنه- ۸ د سنبلې ۱۳۴۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

زه دې په پته خوله هم پېژنم قسم مه کوه
رقيبه خداى دپاره نور دغسې چم مه کوه
خورې خبرې د هېواد له حاله ځله کوې
څه خپلې لوبې کړه د نورو خلکو غم مه کوه
مادې سجدې د نس د بت دپاره پنې لېدلې
ماته خبرې د کعبې او د حرم مه کوه
له اباسينده ترامو دا سيمه چا وېشلې
وايي غازي ماته بحثونه د تسور خم مه کوه
يا په داسپينه لاره دروسه چې پرې دروسو سره
که نه بحثونه اروره رقم مه کوه
بې له پښتو به يوه نشي د پښتو داسپمه
دا يو قسم دى هره ورځ په ما قسم مه کوه
چې د امو په مخ کښې نښې د يامو شي کتې
خادم ته ځله وايي غم د جام جم مه کوه

د خان غازي کابلي سره مشاعره، ۱۲ د قوس ۱۳۴۳

ځورولى مې شي

زه بنه پوهېږم ځورولى مې شي
له ټيټو خلکو ټيټولى مې شي
رقيبه دا هم راته ووايه چې
د عشق له لارې اړولى مې شي؟

عقرب ۱۳۴۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کابل ښار

ای د حسن د وفا جوړه کابله　　پسرلی درباندې اوسه تل ترتله
د افغان د اعتلا او عظمت کوره　　په لمنو کښې دې تل ګلونه ووره
په سینه کښې دې غیرت د پښتنو شته　　په تامینه د بابا د پرګنو شته
ای کابله هر یو غر دې ګلالی دی　　هر یو کانۍ یې له ننګه جوړ غمی دی
هر یو سر یې د غازي تېغه شمله ده　　هره تږه د شهید په وینو سره ده
په څولی کښې دې هغه ولس اباد دی　　چې د ننګ په هسك دستورو غوندې یاد دی
ای کابله هر نفر دې محترم دی　　هره پیغله دې درخو زلمی آدم دی
که پغمان دې د ښکلاو ائینه ده　　زوړ حصار دې د ننګونو خزینه ده

غیرتونه دلته خاندي په ښکلا کښې
خدایه داسې ملك به کوم وي په دنیا کښې

(۲)

ای کابله ستا ماضي باندې نازېږم　　مستقبل ته دې له ورایه خوشالېږم
:ولس د محبت نه دې ځارېږم　　ستا دخاورې د پاکۍ نه قربانېږم

وایم سترګې مې له شوقه سپېلنۍ شوې
ستا د حسن ننداروته لوګې شوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

ستا په مینه کښې تهمت دی که سزاده پـه خنـدا قبولـه کـړې مـدام مـاده
ولـــی ای زمـــا کابلـــه د زړه ســره د مشـــرق ذ تنـدي خالـــه منـــوره
که ته تول بناښت بنایست غیرت غیرت یې همـګي وفـايې مینـه محبـت یــې !
زه په مینه د ښیښتو کښې مست ملنګ یم په هر ځای کښې د خپل زړه دلاسه تنګ یم
لېونی زړه مې خبرې رانـه غـواړي دپښتـو څو مرغلـرې رانـه غـواړي
په ګلونـو کښې د پټ رنګونـه ګوري په پښتو کښې دغیرت رنګونه ګوري
لــه ربابـه غــواړي لاس د ادم خـان دښایست پرده کښې سیل کړي دجانان
فریب نـه خـوري د خبرو دسـپو نـه مرغلـري راوبـاسـي لـه چپـو نـه
په خوړو او پـه ترخونـه دوکـه کېږي خپـل مـرام پسـې روان دی کـه وره کېږي
نـه منت منــي نــه زور او نـه زاري لتوي پــه هـــره لاره کـسـبنې يــاري
د هـر بـاده سـره تلـل دده زده نـه دي پـه هرسُـر لا ګډېدل دده زده نـه دي
دی د خپل سپرلي په طمعه په مسکا دی په خزان کښې هم تـازه لکـه لالا دی
دا زړګی مـې ای کابلـه دېر ماشــوم دی دا منمه چې هم خوار دی هم محروم دی
ولې مست دی د چا مینه کښې ملنګ دی بې پروا لـه تـاج وتخت او لـه اورنـګ دی

هغه څمکه ورته تخته ځني نـه ده
چې په وینو د غیرت کښې الوده ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

دا زړګی مې ستا لمنه کښې خفه شو — د باغچې دا تازه ګل دې پژمرده شو
ده ته بوی د ګل محسوس شو کومې خوانه — ده څه واوربدل په غوږو د صبانه
راته وایي چې دا څه ښکلی کابل دی — ولې نن دی که صبادی راته بل دي
دا هغه کابل خو نه دی چې پرون و — چې پښتو د ده لیلاوه دی مجنون و
دا هغه کابل خو نه دی چې د یار و — هره ځانګه کښې یې زېری د بهار و
پرون نظم وې او نن لکه غزل یې — دا زړګی مې راته وایي چې بدل یې

○

ستا د حسن تعریفونه به کومه — مستقبل به دې دعا کښې یادومه
د ولس په خوشالي به دې نازېږم — د بچو په ارامي به دې خوښېږم
په ناموس به دې مئین یم له هر چانه — خدای دې بچ ساته له هرګرمې هوانه

ولې څه وکړم بدله دې هوا ده
دا بدلون دې راته لویه معما ده

(۵)

بس دی څمه لتاځمه دا دی ځمه — ستا بدلون ته ارماني سلام کومه
زه چې چېرته یمه ته به رایادېږې — په زړګي به مې سحر ماښام وربېږې
خدای دې تاکړي زر هغه درته به راشم — په والله نه یم خفه درته به راشم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر تور اوسپین افغان بلا دې واخلم
د حصار او د پغمان بلا دې واخلم

یادگیرنه: دا نظم ۱۳۴۵ په حوت کښې چې زه پېښورته تللی وم د شاعر اجمل ختېك له خوا ماته اهدا شو زه یې په افتخار سره په خپله مجموعه کښې ساتم- خادم.

د نوي فکر ماشومان

د هجرت شمسي تاریخ چې جوړ له (غم شو[1])
زما عمر دری شپېتو کالو ته سم شو
قیمتي بې بازخواستي وه ظلم زور و
اطمینان د چا په مال او نه په کور و
چې کول هغه کول به حاکمانو
بغاوت له شرعې کړی و قاضیانو
د رشوت او فحاشۍ گرم بازار و
له افغانه ځنې تللی شرم عار و
حکومت سرغړولی و شورا نه
په خپل سر خو کابینه ده له پخوانه
بس سودا د عیاشۍ او د پیسو وه
قصه ختمه د غیرت او د ښتو وه
د ملت خبرې جرم وې گناه وه

---

(۱) ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

په افغان باندې نازله دا بلا وه
د ((مشرانو جرگه)) کښې زه راگیر وم
د برخوابدی د خپل عمر په تبذیروم
مونږ تخنځ په خپلو پښو باندې وهله
د ملت د نجات سعیه مو کوله
د افغان ملت جاري مو جریده کړه
بې له فکره حکومت مصادره کړه
دیارلس میاشتې د افغان ملت دپاره
سختو تږو کښې مو واېسته لاره
افغان سوشل دیموکرات پکښې مرام وُ
چې منلی د ملت هر خاص وعام وُ
ابتکار وُ په افغان کښې بنه مثال وُ
دا تفصیل د ویښو زلمو دایدیال وُ
که تاریخ و د زلمو شل کاله وړاندې
خولاوې ددغې ونې څانگې تاندې
پیواذان وُ د افغان دوېښدلو
د ملت په نوي ډول جوړولو
وه د نوي ژوندون نوې رڼا څرکه
یا دوره ك شهید له کومې تږې کړیکه
شنوه خپره نسیم په گلستان کښې
انگازه د خوشالۍ شوه په افغان کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بـــل نـــهضت دلتـــه د پښتـــون مســـلمان وُ
وربـــــې نـــــهضت د سوســـيال افغـــان وُ
د مســـلك دوبـــښ زلمونـــه راپيـــدا شـــول
خـــو پـــه لـــږه زمانـــه كـــښې بيـــا فناشـــول
لكـــه نـــور چـــې وو مـــات شـــوي دا هـــم مـــات شـــو
د افغـــان ملـــت د ډلـــې كـــور مـــيرات شـــو
هـــاى افســـوس دلتـــه دا كـــار دى له پخوانـــه
نهضتونـــــه مـــــاتول بولـــــې مېرانـــــه
فنـــا نـــه شـــي كـــه پنـــاه شـــي لـــه نظـــره
هـــره مياشـــت چـــې يـــوځل وخـــېږي د ېږه
چـــې يوځلـــې چيرتـــه وځي غـــره كـــښې لاره
عالمونـــه بيـــا پـــرې درومـــي تـــل دپـــاره
چـــې دفكـــر تخـــم يوزلـــې زرغـــون شـــي
په مشـــكل بيـــا لـــه مغزوڅنـــې بـــيرون شـــي
ترقـــــي نشـــــونما كـــــوي لوئـــــېږي
چـــې كـــوم فكـــر پـــه مغـــزو كـــښې زرغونـــېږي
كـــه ښكـــاره لـــه منـــځه لاړل نهضتونـــه
په دمـــاغ كـــښې د ملـــت يـــې شـــته تخمونـــه
لـــه مغزونـــه د قلـــم پـــه لاره ســـركا
لـــه دې لارې بيـــا ملـــت متـــاثر كـــا
پـــه افغـــان كـــښې چـــې جذبـــه د مليـــت ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ددغـــــو کارنـــــامو پـــــه بـــــرکت ده
ماشـــومان د نـــوي فکـــر پـــه مـــلت کـــې
خبـــرېدلي دي پـــه مېـــنه د خدمـــت کـــې
دا بـــه لـــوي شـــي نوابـــغ بـــه د افغـــان شـــي
هو .نـــو هغـــه وخـــت بـــه جـــوړ افغانســـتان شـــي

۳۰ د جوزا – ۱۳۴۶ — خادم مېنه

تعصب او ایمان

رقیبـه دا چې تعصب یې بولې دغـه ایمـان دی د پښتـو پـه ژبـه
زه له ایمـانـه تېرېدلی نـه شـم چې ځان ښکـاره کړم د پردو په ژبه

اسد ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شاعر زړه

ډک له ارمانونو دی　　نه پوهېږم څه غواړي
راز داسمانونو دی　　نه پوهېږم څه غواړي
غم د ټول جهان کوي　　نه پېژني ځان خپله
لوی تر جهانونو دی　　نه پوهېږم څه غواړي
خلك دي چې مړه پسې　　دی ورته نظر نه کا
ماته په سوالونو دی　　نه پوهېږم څه غواړي
سود یې په پیسو نه شي　　کار یې په ټنګو نه شي
دغه د پیسو غټان　　نه پوهېږم څه غواړي
تېر له دې کارونو دی　　دا د منصبو غټان
دوی ته په فکرونو دی　　نه پوهېږم څه غواړي
جګ ځي د هوما په شان　　نه نښلي په دام دچا
تل په پروازنو دي　　نه پوهېږم څه غواړي
ځغلي په ښکلا پسې　　نه ځي په لیلا پسې
موړ له نعمتونو دی　　نه پوهېږم څه غواړي
غواړي څه خو غواړي تل　　وره کښې پسې ژاړي تل

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم په سمو غرونو دی   نه پوهېږم څه غواړي
ژاړي د مظلوم سره   دروميي د محروم سره
ژوندي په دردونو دی   نه پوهېږم څه غواړي
سپړي هغه غوټې چې   چانه دي سپړلي هېڅ
دوب يي په چرتونو دی   نه پوهېږم څه غواړي
غورزي پرزي ګرځي تل   نه غواړي ارام د ځان
تل په عذابونو دی   نه پوهېږم څه غواړي
وايي چې دوزخ زمونږ   ولې دي جنت نه شي؟
تنګ له دې غمونو دی   نه پوهېږم څه غواړي
کله په کتاب کتبي دوب   کله په سحاب کې دوب
کله په شعرونو دی   نه پوهېږم څه غواړي
دا جهان خونه غواړي   بل د دېنه بته غواړي
زړه دی د شاعر دغه   وګوری چې څه غواړي

۸ د اسد – کابل – ۱۳۴۶
خادم مېنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوره لار

ترټولو مخکښې راته وايه چې افغان يې که نه ؟
بيا وريې به وايو دا چې مسلمان يې که نه؟
د اخرت سوال به هملته په اخره کښې شي
اوس راسره په افغاني لاره روان يې که نه؟
دا زه او ته چې پکښې اوسو افغاني ځمکه ده
فرزند ددې ښکلي هېواد افغانستان يې که نه؟
که مې افغان او پښتون ورورېې نو بيا دا ووايه
چې څه خبر هم د ملت په سودو زيان يې که نه؟
په کومه لاربانديې چې درومو خطرې څو لري
څه هم په فکر د ملګري او کاروان يې که نه؟
په څه شان نور قومونه درومي د ژوندون په لاره
ته هم د ښې ورځې په فکر او ارمان يې که نه؟
د مليت نه پرته بل قسم کاروان به څه وي
چې ټول وګړي شي پرې غوند دغه عنوان به څه وي
هو دا منم چې اقتصاد وي د دولت په ګټه
ولې دولت دې وي ښکه د ملت په ګټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حکومت وظیفه دا ده چې بنودنه وکړي
نه چې ارم وي ځان دپاره د دولت په ګټه

چې زور ور د ځان دپاره ګټې وټې کوي
هیڅ اتکا نه شي کېدای د حکومت په ګټه

کاریګر کله کوي کار چې اطمینان نه لري
بلا لګېږي د ملت د ثروت په ګټه

چې بنه نیت نه وي وطن کښې برکت هم نه وي
وطن چلېږي د قاچاق او د رشوت په ګټه

د استعمار لاس شي را اوږد چې ملت شي ضعیف
علاج د کار دی تشبث د ملیت په ګټه

که خلك غواړي چې ملت دې شي محکم اوقوي
سره دې یو شي د ملت د ثقافت په ګټه

د افغانانو دنیا دپاره ډېره غوره ده دا
چې د ملت په لاره سم شي بېخطره ده دا

کابل ۲۳ د سنبلې ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګوډ خر

او

دپامیر سفر

څه چې سفرو کوو لږ څه ګذر وکوو
لږ سيل د شپو او ورځو شام اوسحر وکوو
سترې ژوندون ترکومه
دا جګر خون تر کومه
ځلـه بـه چـاتـه ګورو یار او اشنا ته ګورو
ځو به دمرګ په تمه صبا بیګا تـه ګورو
چاته په کار نه یو مونږ
یاور د کار نه یو مونږ
تا ته خـو خر وایي د مـېـچ وزر وایي
ماته د حال په ژبه لـه تـا بتر وایي
زه ستا په ځل ترلی
ته يې پر بل ترلی
قـدر د کـار نـه شتـه د خدمتګار نه شته
مونږ ته د زيار په خوله يو پوتي عار نه شته

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه د خوارۍ په طرف
دا زادۍ پــه طــرف

دا جګګ سرونه ګوره   کوږکږنګونه ګوره
کـــــږه وږه لاره ده   خپل قدمونه ګوره
ځوبــه پــه بــره بــره
ان د پامیر تــر ســره
دا هــیــبــتــنــاکــه لاره   ډکه له خوف او ډاره
مونږ ته راپېښه ده دا   خــورامشــکله چاره
زره تیــنــګــول دي پکار
پــورتــه ختل دي پکار
شهســواران پــراتــه دي   ښه ښه ځوانان پراته دي
سپیني ښونېدلي دلتــه   پــهــلــوانــان پــراتــه دي
بــې هــمــتــۍ وهــلــي
دي مــایــوســۍ وهــلــي
په پــورتــه تلــل ښایــي   اوچت خــتــل ښایي
دغــه وطن دی زمونږ   ور رســېدل ښایــي
د ازادۍ مېــنــــــه ده
د خــوشالۍ مېنــه ده
دا د ګلونــو ځــمکــه   د نعمتونو ځمکه
ډکه له شــانــو شــودو   د جــنــتــونــو ځــمکــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د ډېوانو وطن!
د ښاپېریانو وطن!

جګ لـه جهانه دلې   کوز له اسمانه دلې
ارام به اوسو پکښې   بې له سودانه دلې
ای ګوډه خره زمـا!
د زړګي سره زما !
پـه تـا بـه ښارنـه وي   ما ته به عار نه وي
راته زخمي شـابه دي   د سترګو خار نه وي
ای ګوډه خـره زما
دزړګي سره زمـا
ژوند به پخپلـه کـوو   ګیلـه بـه څلـه کوو
چې ځان ته کار وکوو   خوراك به هلـه کوو
ځای به د خپلې سینې دغه چمن راکې
اخربـه سپینې واورې راتـه کفـن راکې

کابل ۱۵ د حمل ۱۳۳۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه شته دی دلبر

نه شته دی دلبر چرې تل ګرځمه زحمت سره
یو دبل دوستي د عالم وینم په دولت سره
مینه عاشقي له منځه لاړه رسوایي شوله
نه کړي افتخار زلمي د قوم په خدمت سره
هومره زما مینه په رخسار د جانان زیاته شي
څومره چې زاهدپه ارمان وینم دجنت سره
ومې کړې خبرې د ایمان و مسلمان لره
وې کاته وماته رانه جګ شو په نفرت سره
نه شته دی شاعرچې په احوال د پښتون وژاړي
کاشکې چې مې نه لیدای خپل قام په دې حالت سره
کوزه پښتونخوا په خپلو وینو کښې غرقابه ده!
ژوند په برپښتون کښې دخادم دی له حسرت سره

کابل ۲۷ د قوس ۱۳۳۳

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوړ غرونه او لوړ فکرونه

حیران یم چې انسان ولې حیوان شولو خاونده!
بې خونده بې مزې ولې جهان شولو خاونده !
رڼا یې دا چهان کړو خوتیاره دده وجدان شو
په کومه کنده سر دغه انسان شولو خاونده!
د ګلو منځکښې ناست دی په مانې کښې د مرمرو
افسوس دی چې د مینې کورپې وران شولو خاونده!
یرغل دی په خوارانو چېرته ځای د ژړا نه شته
ویده په توره شپه کې پاسبان شولو خاونده!
پروازکړي په فضا کښې د ګنګټ په وزرونو
نظر یې په ناولو د ډېران شولو خاونده!
سودا د مینې نه شته تجارت دی هلې دلې
حرم او میخانه کښې هسې شان شولو خاونده !
حکمت د چل فریب هومره اوچت لاړو دنیا کښې
قیامت په مخ د ځمکې دا زمان شولو خاونده!
لذت دنفس ونس شو سعادت په دغه عصر
ادم دومره منحط لکه شیطان شولو خاندہ!
قران یې دی په لاس کښې وارخطا ګوري هر خواته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکمن په خپله لاره مسلمان شولو خاونده !

تیاره په رڼا باندې مسلطه هره خوا شوه
یا عکس د شفق دی پکښې ډوبه پښتونخوا شوه

چې شپه په تېرېدو شي نو صبا پسې رادرومي
ظلمت چې انتها شي نو رڼا پسې رادرومي

هېڅ څیز په دې جهان کښې تر ابده نه پائېږي
نوبت چې ژړا تېر کا نو خندا پسې رادرومي

څلا له ښکیه راغله ورو ورو ډوبه شوه مغرب کښې
تورتم به همېش نه وي بیا څلا پسې رادرومي

په وچ ډاګونو بیا اوبه رادرومي پسرلي کښې
په خوړ چې اوبه تېرې شي نو بیا پسې رادرومي

میراثه باوري غـ ـه نوي رنګ ظهور کا
نهضت د پښتونخوا دغې رڼا پسې رادرومي

جنبش دی حرکت دی په مغزو د پښتنو کښې
څه نوې فلسفه کمال ته رسي لورو غرو کښې

کابل ۲ د حمل ۱۳۳۸

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

زړه مــــې بېشـــــانه نــــاکرار دی څنـــــګه وکــــم؟
د تــــورو زلفـــــو تــــوره دار دی څنـــــګه وکــــم؟
یــــو پلـــــو اور د عاشــــقۍ دی ســــوزمه پــــرې
بــــل خـــو پښتـــواو ننـــګ وعــــار دی څنـــګه وکــــم؟
لکـــــه پـــــاره ســــتا ښکلووتــــه زړه مــــې رپــــي
مــــخ دې لمبـــــه دی ســـــورانګار دی څنـــګه وکــــم؟
زه عندلیـــــــب یمـــــــه د ګلوســـــــودا لرمــــــه
هلتــــه د ګل پــــه خـــوا کــــښې خــــار دی څنـــګه وکــــم؟
ســــپینه خولـــــګۍ دې خزانـــــه ده ســــوالګر دې یمــــه
خــــو ســــور پــــېزوان یــــې پــــېره دار دی څنـــګه وکــــم؟
هلتــــه اشنــــا مــــې بېګانــــه شــــو پــــروا نــــه کــــوي
دلتــــه خفــــه رانــــه ربیــــار دی څنـــګه وکــــم؟
داباســــیند پــــه غــــاړه ناســــت یــــم لــــه تنــــدې مرمــــه
وایـــــې "خــــادم" نصیـــــب مــــې خــــوار دی څنـــګه وکــــم؟

۱۳۴۱ کـ ال ۴ د حمل

*

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شاعرویره

ای د غـیرت او همتونـو ځمکـې!   ای د تـاریخ د عظمتونو ځمکـې!
ای د رڼا او دتنویـــر وطنـــه   ای د اخلاقــو د تعمــیر وطنــه
ای د ایثـــار او د نیکــې وطنــه   د صداقــت او دپاکــې وطنــه
د نـــهضتود هجرتونــو ځمکــې!   د لــوړو لــوړو بــیرغونو ځمکــې
ای د فطـــرت د ننـــدارو وطنـــه   ای د اد م د شـــاهکارو وطنـــه

د ابتـکـار او د قـوت ښبنتـنـه!
ای د ښکلا او شجاعت ښبنتنه!

دعقابـانو پـه جـاګیر مـې قسـم   پـه لـوړه څوکـه د پـامیر مـې قسـم
ستا پـه شبېراو پـه خیبر مـې دې وي   بیاپه کسي اوپه سپین غرمې ذې وي
په پټه خوله ستا د جیحون مې قسم   پـه ارزوګانـو د ژونـدون مـې قسـم!
د اباســیند پــه ګډېدامــې دې وي   د ســپینو واورو پـه خندامـې دې وي
د هریـرود او د هیلمنـد پـه چپـو   د لویـو غـرو پـه هیبتنـاکو درو
پـه تـا عاشـق یـمـه دلـداره زمـا   شـیرین لـه مـوره اولـه پـلاره زمـا

ستا په عظمت باندې ویسالرمه
خوزره کښې لږ شانې سودا لرمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړه کښې وېره د خپل سر نه لرم　　د چاله توري او خنجر نه لرم
نه چې اقدام به څوك په ماو كوي　　يا به يې په مېنه د بابا وكوي
ګوندې ازاد پښتونستان به نه شي　　تر سره دغه لوی ارمان به نه شي
يا به مساني اوسركونه نه وي　　او يا به ښكلي محلونه نه وي
يا به سواد په پښتنو كښې نه وي　　يا به په ژبه د پښتنو كښې نه وي
رقص سرود او مشغولا به نه وي　　جلوې د حسن او ښكلا به نه وي
علم ادب او مدرسه به نه وي　　شعر حكمت او فلسفه به نه وي

دغه اساني دي اساني به شي
خوچاري نورې دي چې وراني به شي

په پښتنو كښې هسې چارې وينم　　زړه مې بوګنېږي چې دا لارې وينم
مشق د درواغو،خوشامندې كوي　　شرم يې نشي چې دا شندې كوي
قصې پسرېږ دي د پيسو پسې ځي　　څوك د كلدارو د لوټو پسې ځي
بې ننګي وګوره چې سوال كوي　　څوك د خپل پلاز سره لاچال كوي
قام انډې انډې په ميدان كښې دی　　زلمی پښتون په غم د ځان كښې دی
ځوانان چې سرګوري دي داني تولوي　　سپين ږيري ځان ته خزانې تولوي
چې حال ته ګورمه په ډار كښې شم　　خدای ږوسرګومه په خپل كار كښې شم
وايم چې دغسې وي حال زمونږ　　ګوره چې څه به وي مال زمونږ

چرې پخپله مر افغان نه شي
خوشحال په مونږه د ښمنان نه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library.

قام به ژوندی وي ساه به نه وي پکښې   ساه به په خوله وي آه به نه وي پکښې
زړه خو به وي خوحرارت به نه وي   سر فروشي په مليت به نه وي
پښتو به وي پکښې معنی به نه وي   خبرې د پرې خو رښتيا به نه وي
ځوانان به درومي په خوندونو پسې   نجونې به ځي په فيشنونو پسې

لرې له مونږه دغه شان دې وي!
په شهامت سره افغان دې وي!

کابل ۸ د حمل ۱۳۳۹

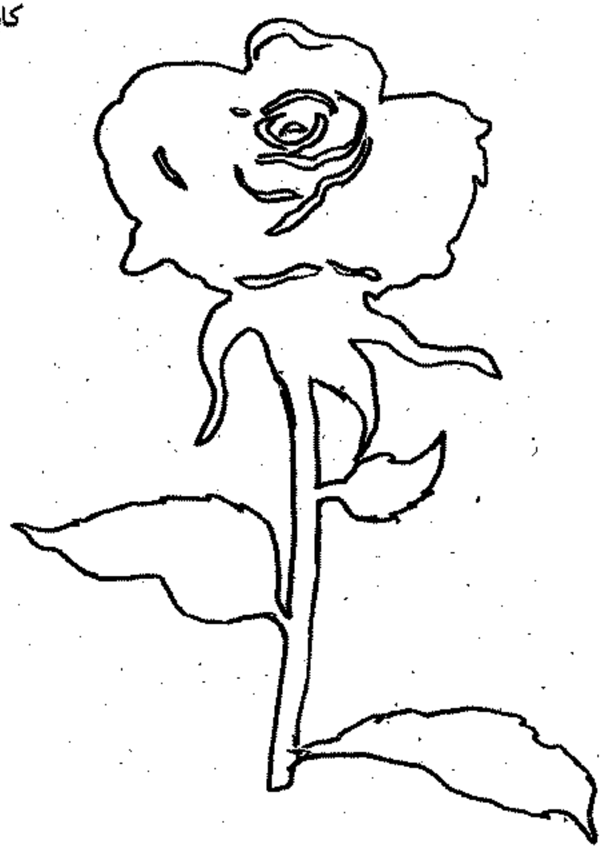

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو نظر کړه په ما

په هجران کښې دې شومه ستومانه
یو نظر کړه په ما ګل خوبانه

دا ستاغم له غمونو ازاد کړم په مثال یې مجنون یافرهاد کړم
خبرنه یمه زه له خپل ځانه
یو نظر کړه په ما ګل خوبانه

عاشقي خپله درد هم دوا ده پيټ په هغو چې وايي سودا ده
بې له عشقه دنیا ده افسانه
یو نظر کړه په ما ګل خوبانه

تیاره شپه ده امید دسحر کړم لاره نه شته هرخوا چې نظر کړم
رابنکاره کړه رخسار دې روښانه
لږ نظر کړه په ما ګل خوبانه

نه شاعر نه صوفي نه ملاشته نه پښتون نه هغه پښتونخوا شته
ساقي ډکه پیاله کړه مستانه
یو نظر کړه په ما ګل خوبانه

ډیرافسوس مې افغانه په تاشي ستا په حال اواحوال مې ژړاشي
بوي د وینو ځي ستا له بوستانه
یو نظر کړه په ما ګل خوبانه

شاعري د خادم زرګري ده دې نغمه کښې ژړا دپیري ده
یاشوې حورې بیرون له جنانه
یو نظر کړه په ما ګل خوبانه

علی اباد ۱۶ د جدی ۱۳۲۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعر او قوم

هر ملت چې شاعرنه لري نادار دی
خو شاعر چې قوم نه لري نو خوار دی

په خپل سر به څوك عالي مرام سرنه کا
چې روان د قام په سر کېږي سردار دی

چې په لاس کښې يې د قوم سرمايه ده
نو شاعر که وي غريب هم دنيا دار دی

چې په نظم سره ورومي نو ملت شي
خو بې نظمه که کاروان وي هم بې کار دی

د شاعر مصرې دارو دهغه قام دي
چې ورك شوی ترېنه ذوق د ابتکار دی

د حکمت ګولۍ ته پوښ د شعر ورکړه
ای د قام طبيبه قوم دې بيمار دی

چې توتې توتې ملت سره پيوند کا
دا خادم د هغو خلکو خدمتګار دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دارو پکښې د قام دخوږو نه وي
تف په داسې شاعرۍاو په هنر شه

په دې غم څپلي قوم کښې يو ته نه يې
د جهاد قلم په لاس کړه رابهر شه

که دېښنه دي لکه تور غرونه په مخکښې
ستا بلا د دغو تورو غرو په سر شه

د خيبر غونډې غلي تـه لار ورنکړي
لکه سد د سليمان او د سپين غر شه

پښتونخوا دې غوږ قلم ته دې نيولې
نورې توليې اسرې خاورې شوې خبر شه

د ملت د زړه پرهار له مالګو ډک دی
ته پخپله ستنه تار د دې پرهر شه

اى شاعره معجزه درلېره بنايي
فکر پوخ ژبه پخه درلره بنايي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خوبانو صفتونه راته څه کړې
که پښتون یې خو هغوی هم پښتنې دي

د سپین مخ او سپینو لېچو غم کښې ګېره
د حیات او به ظلماتو کښې پرتې دي

د فراق او د وصال خبرې پرېږده
دا خبرې هم ورې دي هم زړې دي

څه پیغام د آمو یوسه اباسیند ته
په زړه شوې مې لرغونې افسانې دي

د پښتو او پښتنې دنیا سندرې
که خوږې دي خو له هر څه نه خوږې دي

پښتنې پېغلې زلمي په دې خبر کړه
د ملت د بنا ستنې نن کړې دي

اې شاعره د ملت سندرې وایه
پښتونخوا د عظمت سندرې اویه

کابل – ۲۵ حوت ۱۳۳۹

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه شوه یارانه

څه شــــوه یارانــــه هغــــه ژونــــدون څه شــــو؟
عشــــق د لیــــلا او د مجنــــون څه شــــو؟

ســـــرخوږي پیـــــدا شـــــو دا د عشـــــق لـــــره
لاړ چـــي په دولـــت پســـي قـــارون څه شـــو؟

مســـت چـــي پـــري زمـــري د لـــوړو غرونـــو وو
شـــور د اباســـیند او د جیحـــون څه شـــو؟

جـــگ شـــه فتـــح خانـــه پـــه رابیـــا پســـي
زور دې د بـــــرېښو د شـــــبخون څه شـــــو؟

لاس کـــښېږي پـــي برېښنـــا او تندرونـــه وو
اوس د پښتونخـــوا هغـــه پښتـــون څه شـــو؟

رابـــه شـــي دوره د پښتنـــو الـــي بیـــا
مـــه وایـــه خادمـــه دا مضمـــون څه شـــو؟

کابل ۲۴ د قوس ۱۳۳۴

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم به نه شي

څوك چې په مينه ګرفتار نه شي سم به نه شي
بندچې د زلفو په زنار بنشي سم به نه شي
مريض د عشق لره ګولى د قبوت مه وركوئ
پسير دمغمان ويل چې خوارنشي سم به نه شي
د كروزلفو مار خوړلي بل علاج نه لري
چې سورپېزوان يې هوده دارنه شي سم به نه شي
دلته مجلس دى درندانو خود غرض څه كوي
څو چې همدغلته سنګسار نه شي سم به نه شي
كوره ددنيا له تاودميني محبت دى پكار
تود چې د ميني په انګار نه شي سم به نه شي
په ژبه نرم په زړه سخت دى رقيب وپېژنئ
چې رابنكاره يې ټول اسرارنه شي سم به نه شي
غرض او مينه په يو زړه كښې ځائېدلى نه شي
څوك چې "خادم" غونډې سرشار نه شي سم به نه شي
كابل ۱۳۳۵

*　*　*　*　*　*

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاړې قافلې

پــــــه وطـــــــن ژاړمـــــــه زه ، پـــــــه وطـــــــن ژاړمـــــــه زه!

ســـــردې راپورتـــــه کـــــړه افغانـــــه ، لاړې قـــــــافلې واړه لتانـــــــه

ســـــتا ملیـــــت څه شـــــولو ، قومـــــي غـــــیرت څه شـــــولو

پښتـــــودې مـــــه پریـــــږده نادانـــــه ، لاړې قـــــــافلې واړه لتانـــــــه

اول وې خـــــان پـــــه جـــــهان ، اوس شـــــوې خـــــزان پـــــه جـــــهان

لـــــږ وشـــــرمېږه لـــــه خپـــــل ځانـــــه ، لاړې قـــــــافلې واړه لتانـــــــه

ای د هـــــــــــرات پښتونـــــــــــه ، ای د ســـــــــــوات پښتونـــــــــــه

پـــــه مونـــــږه ګران بلـــــوچســـــتانه ، لاړې قـــــــافلې واړه لتانـــــــه

خلـــــــک کارونـــــــه کـــــــوي ، پښتـــــــون خوبونـــــــه کـــــــوي

د "خـــــادم" زړه چـــــوي لـــــه خفګانـــــه ، لاړې قـــــــافلې واړه لتانـــــــه

کابل میوند واټ -- خادم مېنه

۱۳۳۳ -

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانان راټولوم

خرابــــې میخـــــانې لـــــره مســــتان راټولـــــوم
د مینــــــې کاروبارتــــــه عاشـــــقان راټولــــوم
حجـــرې د پښتنـــو شـــوې ګډې وډې پښتونخـــوا کـــښې
کـــوڅه پـــه کـــوڅه ګرځمـــه ځوانـــان راټولـــوم
تـــاخچې نـــه رالوېدلـــې پـــانې پـــانې پـــه محـــراب کـــښې
د زړه پـــــه شـــــواخون ســـــره قـــــرآن راټولـــــوم
پښتـــو مســـلماني لـــه منـــځه تللـــې پښتنـــو نـــه!
ځولـــــــۍ ورم هدیرولـــــــه شـــــــهیدان راټولـــــوم
غـوري پـه لـوړو غـرو کـښې لـودي ګورمـه ملتـان کـښې
عســـکر پـــه بنګالـــه کـــښې د شـــیرخان راټولـــوم
پـــرې ایـــښې شـــعر بیـــا شـــوندوته راغللـــو خادمـــه
ورځم مشـــــاعرې تـــــه رفیقـــــان راټولـــــوم

کابل میزان ۱۳۳۳

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پامیر د لوړې څوکې نه

چې مې قـام سره يـو ځای شي ماتـه دغـه متـاع راکـړه
څه کـه زه يې پـه قيمـت کـښې ترمې ترمـې لکـه ګل شـم
د وطـن بـڼ مـې سمســور کـړه د ارزو.پـه سـرو ګلانــو
پـروا نــه شـته کـه پـه خـاورو لکـه تخـم وشـيندل شـم
څومـره څومـره زمـاني شـوې پـه ګنـاه د حــق غوښتلــو
پـه ناحقــه لــه باطلــه پــه دې حــق بـانـدې کـښل شـم
تيـغ پـه سـر بـه را بـهر شـم زه پوهيږمــه پښتـون يـم
د دانـې غونـدې پـه زوره کـه پـه څمکـه ومنـډل شـم
د پښتــون د بـهار زېرې کـه پـه خـاورو.مـې څوك وکـا
سـره ګلونـه شـنه څومبـك بـه د غـاټولو د غنـدل شـم
د تـهذيب معلـم زه وم چـې مـې وښودو جـهان تـه
اوس دا زه پـه ټول جـهان کـې بې تهذيبـه وښودل شـم
انـالحق بـه مـې د وينـو هـر يـو څاڅکـی نـدا وکـا
کـه سـل ځلـه د منصـور غونـدې پـه دار وځړول شـم
اباسـيند پـه غـاړه ناسـت وم پـه مسـتی يـې راتـه ووې
زه بـه څمـه څمـه کـه هـر څونـې و تـړل شـم
د پـامير لـه لـوړې څوکـې نـه مـې سـترګې جـهان څارې
سـپين سـحر دی راختلـی لـه مشـرقه لارې لارې

کابل – سنبله ۱۳۳۶

* * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

د قوم تباهي

چې هلاك د كوم يو قوم چه څه وخت راشي
د دولت او قوت خلك يې گمراه شي
د گناه فسق وفجور شرم ترې ورك شي
نو د دوی په شاميت ټول قوم تباه شي

د ليډر پېژندنه

بې له عقله بې له علمه بې منطقه
هيڅ يوكس دچا رهبرنه شي كېدلای
بې جراته بې خدمته بې اخلاصه
بې همت سړی ليډر نه شي كېد لای
۸ عقرب ۱۳۴۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

اجمل ته

ما پېژندلي په پښتو باندې اجمله وروره په نغمو باندې
مسحور په چغه د غیرت دې شومه په افغاني ننګ و همت دې ومه
دا دې لابله څه تعره وکړله له پښتنوالي دې توبه وکړله

د غیرت چغه

زه دې مېن شوم د غیرت په چغه نه وم خبر له حقیقته څني
چې څوك پښتو او پښتانه نه مني نو څه هیله کړې له ملته څني
۲۸ د جدی ۱۳۴۶

* * *

هر څوك د ځان پسې جهان پېژني په ژوندانه کې سود او زیان پېژني
دا څه بلا شوه په پښتون نازله چې نه خپل ځان او نه جهان پېژني
۲ د عقرب ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې ته راځې

"مشاعره"

نسیم راوړلو زېرې د مزې چې ته راځې
خپرې شوې په ګلشن کښې اوازې چې ته راځې
نسیم بلبل خبرکړلو پخپله خوره ژبه
هر خواته کړلې جګې انګازې چې ته راځې
سوسن دې لاره ساتي، د نرګس پیاله په لاس ده
غوټیو په مخ پورې کړې غازې چې ته راځې
په لارو کښې ولاړ دي زړه بایلو دي په اسره کښې
چې کله به په دې لاره راځې چې ته راځې
دوه سترګې شوې ځلور د امیدوارود دیدن دي
راوځې به له کومې دروازې چې ته راځې
څوك مړه څوك به ژوندي شي د محشر ورځ به برپا شي
د ځینو به شي پورته جنازې چې ته راځې
پېرزوېې چې په ښکلیو د ګلشن ستا دیدن نه دی
شي زړونه د هغو به ترازې چې ته راځې
سل واري دې خادم سره وعدې دغسې کړې
خو شنې به یې په قبر وي خازې چې ته راځې

د هېواد: د ۱۳۴۲ کال - ۳۸۶۳ ګڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاست څه دی؟

لاستور سیاست څه دی سیاست خو همدغه دی
د قام وطن دپاره چې سړی څه له په کار شي

تذخیر او پس انداز د ګونګټیانو هم ښه زده دی
خو فرق یې د انسان سره په پاك او په مردار شي

دروغو ته حاجت په ژوند کېږي هیڅ نه لیده کېږي
پخپله به دا دروغ وي که سړی ورته ناچار شي

څه حصر پکښې نشته سیاست خو مصلحت دی
افسوس دی چې بې فکره څوك په فکر استوار شي

د قام نه چې بهر وي که په قام کښې وي خادمه
په مثل د ماهي دی چې په بحر کښې مردار شي

له دېنه به ده ښېښه به لاڅه وي په ژوندون کښې
خدمت د قام وطن کښې که څوك بل ته انتظار شي

یا لیار به وي غلطه یا نیت به سهي نه وي
د حق په پیروي کښې که حایل ویره او دار شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هيڅ لاره په ژوندون کښې چرې نه شته بې خطره
ترخه خپله خواږه په پل نظر او اعتبار شي

دوزخ جنت کېږدي شي که ايمان سره عمل وي
جنت ورته دوزخ شي چې د بل په اختيار شي

حيران شم چې کوم ځوان له اقتصاده شکايت کا
چې لاس څوك خوځوي باور مې نه شي چې بې کار شي

مخلوق په عقيده فکرو مرام سره يو کېږي
وحدت چې پکښې راشي لوي ولس په يوه لار شي

بهاد هر يو څيز د انسان خپله اعتنا ده
تولنې ته قيمت : دده د نفعې په مقدار شي

تميزد خيروشرهله وره کېږي په ملت کښې
چې واګې د کولتورې د پردو په اختيار شي

زلميه وطن خلاص کړه له فتنې د استعماره
نو هله به آرام شي قام وطن به دې په کار شي

ژوندون لکه درياب دی مرغلره دا يوه ده
" د قام وطن ديپاره چې سرې څه له پکار شي"!
۲۵ د سنبلې ۱۳۴۷

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه او وروړمې

چې په وروړ باندې ژړل مې | اوس پـخـپـلـه د ژړا شـوم
راشــئ وګورئ و مــاتــه | د عـالـمـو د خـنـدا شـوم

مړګیه

مړګیه خوښ یمه لتا چې خاطرې هېروې
د زړه خوږونکو آرزوګانو سلسلې هېروې
نه چې مبلمه شې مشکلات له سرې کده کوې
خوږې ترخې تللې راتلونکې مرحلې هېروې

* * *

۴ د جدی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعر او دولتمن

زما و فکر ته په فکر کې دی   وايي دا شعرو ذکروفکر نو څه
زه هم وده وته هيښ پاتې يمه   وايم چې مال وجاه و بکر نو څه
ده خو د تير و مانۍ جوړه کړله   ځان يې محکوم خپله په بند کړلو
خو دې سپاده زړګي مې ماته په ياد   د ازادۍ او خدمت خوند کړلو
دی ازادۍ ته حماقت وايي   چال او فريب ته لياقت وايي
ده وته فضل و هنر ټوکې ايسي   مال و چوکۍ ته فضيلت وايي
ما د خدمت ورته تقرير وکړلو   دی په بريتونو کې مسکی غوندې شو
چې خپل موټر او خپل چاکر ته شو ځير   خدای رو بيا ماته لږ چرګی غوندې شو

کابل – ۷ د جوزا – ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

ډیوه د زړه مې په سلګو شوه ته به کله راځې
د ارزو شپه په تېریدو شوه ته به کله راځې
ماتوله شپه ستا په ارزو باندې سپوږمۍ ته کتل
لاړه اوس مخ په ډوبېدو شوه ته به کله راځې
دزړه په سر مې درته وکړل ګلان د مینې
اوس مې باغچه په توئیدو شوه ته به کله راځې
چې دا ورورستي هیله هم نورو غوندې خاورې شوله
ارزو له پاسه په سلګو شوه ته به کله راځې
ای د افغان د خوشالۍ او سعادت ساعته
ساه د ولس مو په سکیندو شوه ته به کله راځې

۱۵ د دلوی ۱۳۴۷

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي انقلاب

سل ځله تېر شو عسکري انقلاب اوس دی راغلی کولتوري انقلاب
د پښتونخوا په بدقسمته ځمکه چېرې ونه شولو ملي انقلاب

* * *

ځله ناکام شي هر ملي انقلاب ؟ همېش په تاکوي پردي انقلاب
پښتو نه وينې شه د فطرت په اواز چې درنه غواړي پښتني انقلاب

* * *

چې په ژوندون کې انقلاب نه وي د نهضتونو پېچ و تاب نه وي
ژوندی يې مه بوله په مړو دی حساب په کوم ملت کې چې شباب نه وي

* * *

اغيار پرسته ای خود کش پښتونه د اباسيند او هندوکش پښتونه
ځومره بدلون درکې پردو راوستی خالي کالبوته له ساه تش پښتونه

* * *

ځان کړه خبر له هر حسابه ځنې نوې رڼا نوې کتابه ځنې
علم و هنر دې بيهوده ګڼمه که وې خالي له انقلابه ځنې

۱۳ د جدی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انقلاب خبرې

ډېرې مــووکـړې د کتاب خــبـرې
لږې بـه واورو د حساب خبرې

هغه نه ما او نـه د تـا غـونـــدې وي
چې څوك كوي د انقلاب خبرې

* * *

چې تحول په ځان کې نه شي کړلای
د انقلاب خبرې څلـه کـوې؟

چې اجتهاد يې په فطرت کې نه وي
تش د کتـاب خبرې څله کوې؟

* * *

مونږ ته تقرير د انقلاب کـوي
په ده پـخپـلـه انـقـلاب شــوی

کلك دی ترلی د تقليد پـه رسی
غافل دځان له احتساب شوی

* * *

څوك چې ځان نه پېژني څه غواړي
په پټو سترګو بدکه ښه غواړي

مــخ دې ملت پلو تــه وګرځوي
که دانه کبرې نور دې نه غواړي

* * *

۲۲ د ثور ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

درچمن

بفصل گل بشدم صبح تا چمن بیرون　　که تا زدل کنم آن عقده کهن بیرون
زمین بمثل فلک طیلسان سبزبه　　میان آن شده گلهاي سیمینتن بیرون
نسیم صبح نوید بهار عمر آرد　　بسوی من چوشود از گل سمن بیرون
شگفته است چومن غنچه امید چمن　　توگویي زوشده ناگفته این سخن بیرون
بهار تازگی زندگی رسید اخر　　چوشاه عدل[1] شد از جنت عدن بیرون

زاعتدال هوا گلشن وبهار اید
زلطف ومهر چنین نکته صدهزار اید

ضیای شمس زرخ ابرتیره فام زدود　　به رنگ سبز چمن تا بپیش طلا افزود
زبرگ بید تنك نور بر زمین افتاد　　درین زمردی ذربفت عکس بلبل بود
شدم بسوی خیابان خمار عیش بسر　　بدست تیغ یکی صورتش من بنمود
گیاه سبز که باشاه گل نیازی داشت　　زبیخ کند وبرانداخت گفتنش ای بي سود

نه خادم استي و نی خود تو دلرباهستی
تهی زمعنی خود قابل فنا هستی

کابل ۵ - ۱ - ۱۳۱۵

---

(۱) مراد اعتدال هوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغان بدلون

کــــه څوك مـــې مړکـــړي مړکـــولاي مـــې شـــي
خوپښتونخـــوا څوك وره کـــولای نـــه شـــي
زه بـــه لـــه قـــبره دا نعـــره وکړمـــه
چـــې پښتـــون قـــام دی بدلیـــدلای نـــه شـــي

۵ دلو ۱۳۴۶

خادم او حمزه

دیـــوه مـــې د ســـخن قیـــام الـــدن ده بلـــه کـــړې
د ذهـــن تصفیـــه امـــیر حمـــزه کـــړې زمـــا
خـــادم د سیاســـت لاره راوښوده پـــه علـــم
حمـــزه د دیـــن دلارې تربیـــه کـــړې زمـــا

محمد عمر سیماب شینواری

د لواړګي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لايې هم نه منې

اسمان ته سيخي مې زيګې کړې لايې هم نه منې
ورته ښکاره مې معجزې کړې لايې هم نه منې

توره تياره وه لاره ډکه له خطر ځنې وه
ما يې تر مخ بلې ډيوې کړې لايې هم نه منې

په ګړنګونو باندې سرو ورلوېدلو پکښې
مايې راټينګې دواړه پښې کړې لايې هم نه منې

د دښمنانو په خوله کاندې چې څه کاندې همېش
د ښمن چړې ورته تېرې کړې لايې هم نه منې

په ورانه مېنه د پښتو مې بڼ ودان کړو هسې
چې بلبلانو پرې ناري کړې لايې هم نه منې

نوي ژوندون ته نوې لار نوې رڼاوه په کار
ما پکښې ډېرې شپې رڼې کړې لايې هم نه منې

دښمن يې راوستلو کورته نو حيران شو ورته
زه وم چې سترګې مې پرې سرې کړې لايې هم نه منې

چې يې تکل چېرته د سر او هم د مال کېدلو
مايې په سر باندې پېرې کړې لايې هم نه منې

هر څه مې پرېښوده و ده ته د پښتو په عوض
په ټينګه لوړه يې وعدې کړې لايې هم نه منې

ځان مې "خادم" کړ خپله تير شومه له ټولو ګټو
دده تر لاس مې خزانې کړې لايې هم نه منې

کابل قوس ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر شپې

ډېرې شپې د عمر تېرې شوې تېرېږي
په تېر عمر مې زړګوټی تل خورېږي
ما د قام خدمت ونکړ های افسوس دی
په هغه نبوغ چې خاورې ایرې کېږي

* * *

حکومت زه د مرغۍ غوندې بندي کړم
خو پخپله دی بندي د بل په لاس دی
یو بندي بل بندي څنګه خلاصوی شي
ای افغانه دا کلام مې په اخلاص دی

۲ د جدی ۱۳۴۷

خوار افغان

زه افغان یمه افغان یعني پښتون یم
د جفا د زماني نه جګر خون یم
قافلي د ملتونو لاړې وړاندې
زه لا پاتې په خپل ځای خوار و زبون یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

اولاد ته

که پښتنو، پښتون مو پر ښودو زاوزاده
په قیامت به زموږ لاس ستاسو ګریوان وي
مونږ ته پاتې له نیکونو نه جهاد دی
تل قومونه په جهاد باندې ودان وي

* * *

کورني دې د خادم "خدمت" شعار کړي
په مقاد د ټول افغان دې هر یو کار کړي
له زحمت او له تکلیفه دې ډار نه شي
هر عمل دې په اخلاص او په ایثار کړي

۲ د جدی ۱۳۴۷

* * *

د پښتون اصل او نسب

پښتون په اصل کې ټول غلجي دی
له غره پیدا دی دغه یې ځای دی
د "پښت" له پښتنه راتوکېدلی
که خوشحال دی او که کاسی دی

۱۶ د دلوی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

محشر

نـــاکرار زړه مـــې انقـــلاب غـــواړي
نـــوې رڼا نـــوی کتـــاب غـــواړي
د اســـتعمار دنیـــا چـــې ګډه کـــاندي
داســـې محشـــر داســـې حســـاب غـــواړي

* * *

بـــې لـــه پښتونـــه جـــهان دې نـــه وي
دا خـــړه څمکـــه آســـمان دې نـــه وي
چـــې پکـــښې خـــواروي دا ســـاهو قـــوم
هســـې زمـــان او مکـــان دې نـــه وي

* * *

۱۶ د دلوی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوی جهان

(۱)

په برمك خالد بابا د خدای رحمت شه — چې تائید یې په همت خراساني کړ
دکسرو د قبرخاورو ته سلام دی — چې سر لوړی یې خپل قوم افغاني کړ
دوی د خاورې او وطن په پاکه مینه — سر اومال او اولاد واړه قرباني کړ
ځوازادې کړوطن د غیر له لاسه — لوړ بیرغ یې په اخلاص مسلماني کړ
په مرکز د خلافت کې برمکیانو: — په مشرق کې دا خدمت شنسباني کړ
هم په غورهم په ملتان کې پښتانه وو — چې خدمت یې واسلام ته ایماني کړ
تردامنغ سبکتگین بیرغ اوچت کړ — چې اعلانې پر خلاف د ساماني کړ
محمودداسې ناکردې په پښتون وکړې — چې هم غور او هم ملتان یې تاواني کړ
د غزنې سیاست واړه لباسي و — په دې کار یې ځان بدنام جاوداني کړ
فردوسي غوندې حکیم یې دربه درکړ — هم یې مات د غور پیمان په ناداني کړ
شهزادگان د غور یې مړه کړه په ناحقه — خپل فریب یې د خپلوی پرې اعلاني کړ

دریا ځادر چې رنگ یې د ادب و
په غزني باندې خپور شوی دا غضب و

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

په غزني کې خورد و خواب او عیاشي وه
عشق بازي سازوسرود او مینوشي وه

غلامان وینځې رقصونه محفلونه — د دربار حمدو ثنایې شاعري وه
د اسلام له سپین بیرغه مراد دلته — استعباد،مال ومنال او خونخواري وه
د مرکز د خلافت اطاعت نه و — د قران ژبه مغلوبه په فارسي وه
د افغان د اخلاقي حکومتونو — پسې لمسه هم په هند هم په غزني وه
ابوالفتح محمد یې شهیدان کړل — له غوري او له لودي یې تریکني وه
د پښتو مخه یې بنده کړه په ظلم — د پښتون سره خپلوي یې لباسي وه
استثمار یې د ادب پر فردوسي کړ — کناره له دربار کړې سنا بیې وه
تل به پټ و بوعلي له غزنوي نه — چې ردکړې د دربار یې غلامي وه
فردوسي ورنه کسات په قلم وکیښ — خو پښتون علاوالدین کړې مردي وه

دزړه تاو یې د غزني په لمبو سوړ کړ
تردې پس یې په ډیلي کې ځلې جوړ کړ

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

تشې وينې غوري نه دي بهوولي
منارونه د اسلام يې درولي

د ګپتا د خاندان عبادت ګاه هم داسې نورې غوري تولې دي ساتلي!
نه يې هسې چور چپاو دی چرې کړې نه ددوی په وخت شراب دي چا خوړلي
فحاشي او نور کارونه چې حرام وو دوی همداسې په همدې شان وو منلي
دغوريانو د لوديانو دربارونه هېڅ ليکوال په بدعمل نه دي ښودلي
خوافسوس چې له پښتوځنې غافل وو نور يې ټول واړه کارونه وو ښاغلي
دعمل پښتو پکښې وه خو د ژبې په باب دوی کارونه ونکړه ستايلي
ولې بيا هم په بهلول باندې رحمت شه چې اخلاق د پښتنو يې ووساتلي
چې نوبت شيرشاه ته راغی نو قلم مې له خوښيه رحمتونه په ده نولي
ډېر افسوس دی چې د برق په شانې تېر شو داسې ستوري کله کله دي ختلي
بيا لا هم جلال الدين غلجي پښتون و دربار يانو ته يې داسې وو ويلي:
په "دربار کې د پښتو خبرې ښايي" بې پښتو يې له درباره وو شړلي

خانجهان په پښتو ژبه ځان قربان کړ
خو تاريخ د پښتنو يې زر افشان کړ

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

په روښان د ملیت دوره رادرومي
د شعور او حرارت دوره رادرومي

سل وشل کاله جهاد په پښتو کاندي بیا ورو، ورو د حریت دوره را درومي
خوشال خان له تېرتاریخه عبرت اخلي د مغول نه د نفرت دوره رادرومي
د خوشال له قلم مښك عنبراوري په افغان کې د نهضت دوره را درومي
چې رحمان بابا قلم په ګوتو اخلي په پښتو د عذوبت دوره را درومي
فارسي وان ورته حیران ګوته په خوله شي په ادب کې دقدرت دوره را درومي
د روښان خوشحال مکتب بل رنګ قبول کا په رحمان د برکت دوره رادرومي
د سرېن او کرلاڼي په هر یو فرد کې وینه څغلي د غیرت دوره را درومي
د خیبرنه ښکته پورته پښتونخوا کې د افغان د سعادت دوره را درومي
د شاعر او دلیدېز په کوششو نو د پښتون د حکومت دوره رادرومي

چې مې نوم د میرویس خان جاري په خولې شي
له ادبه مې بدن خولې، خولې شي

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

میرویس څه وې د پښتون د ژوند پیام وې
تول ساز شوی له پښتو او له اسلام وې

ه نامه یې زما روح و تن فدا شه — دی فدا د پښتنانه ننګ نام وې
ول غیرت وې تول تدبیر و تول همت وې — دی پښتون وې او په رڼه کې یې خپل قام وې
پښتون ننګ وناموس وې په خطر کې — قام راتول یې په حجره صبا مابنام وې
میرویس د زړه تنور په غرغرو — خو په خوله یې د فرصت او وخت کلام وې
ایران او د مغول دواړو تر منځه — راګیر شوی په دوه لومو کې د دام وې
واړوواخستوکسات له دې مظلومه — نه څه رحم وې په چا کې نه اسلام وې
پښتون نجات مشکله معضله وه — دوه قومونو تقسیم کړی وې غلام وې
پښتون په پاکو وینو پښتونخوا کې — هر میدان لکه شفق د صبح و شام وې
وربل پلوته تللی وې د عصر — د پښتون نه ګرځېدلی ساقي جام وې
دا دومره مایوسی او بې کسی کې — ټینګ ولاړ میرویس د عزم په مقام وې

په تدبیر سره یې الله اکبر کړ
خدای غیور دی په ګرګین یې مظفر کړ

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

پــه داهسې لــوی تبر د پښتـــنـــو کې!
په رښتیا یو ته پښتون وې میرویس خانه

د غیرت تله درنه دې ترهر څا وه
د تدبیر نه دې خالي نه وه مېړانه

د پښتو او پښتنوالي نمونه وې
فضیلت دې و موندلی له سبحانه

خـزانه د پښتنو د ټول تاریخ وې
ته پخپله صحـیفـه وې له آسمانه

افـغـــانیزم ملیت له تانـه پاتې
یـــو سبق دې عالي لـویه سلطانه

د شاهي تاج دې په سر کړلو پښتون ته
ځان دې مـشر د جرګې کړو نمایانه

په پښتو پښتنولی دې ملت سازکړ
لوی قائده لوی زعیمه لوی افغانه

ستــــا د خړ څادر لــه لویه برکته
دښمن بایلوده صحنه تراصفهانه

څنګه هېر به شاه اشرف او شاه محمود کړي
څو چې وي د پښتنو خـــونـه ودانه

ابـدالي سره سلوك یې دوروړۍ کړ
که هرڅو یې کندهار کړلو ستومانه

افغان ستا په نامه ویاړي تر دې دمه!
د افـــغـــان د ازادۍ بـــابـــا ادمـــه!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

د پښتون د کور ډیوې شوې تتې!
خدایه دلته مازیګر او که سحر دی؟

نمر به ولوېږي تیاره به لا شي ډېره که دا خړه پړه زېړی د کوم نمر دی؟
منزل ډېر دی د پښتون ستړي کاروان ته او که دا چې ښکاري مخکښې ډغه غر دی؟
د پښتون دا بده ورځ به لړه ښه شي که صبا مولسه دې ورځې لا بتر دی؟
ناسور شوي پرهارونه یه مو روغ شي او که نسه همدغه تول رامقرر دی؟
بل یو ور به چېرته بېرته شي پښتون ته او که مخکښې تړلی هر یو ور دی؟
پښتونخوا ادې به تولې نجونې زوکړي که په ګېډه کې یې پاتې کوم یو نر دی؟
کوم د خیر ساعت مو شته چېرته په برخه که همداسې لا د شر د پاسه شر دی؟
نه پوهېږو د صبا به څه پیغام وي نن زمونږ وملیت ته لوی خطر دی؟
د فارسۍ سیلاب د پاسه راراون دی د اردو طوفان راووښتی په خیبر دی!
د فساد مبدا پیدا په هغه ورځ شوه له پښتو چې خالي شوی مو دفتر دی!

میرویس خان پښتو داخله په دفتر کړه!
احمد شاه بابا نژې بیرته رابهر کړه!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸)

احمد شاه بابا بناغلی وۍ هسر ګوره
داغ یې نه وۍ په شرف او په وقار کښې

هم بابا د پښتو ژبې لوی شاعر وۍ   مرغلرې یې پیئیلې په یو تار کښې
بابا تول پښتو پښتو عزم و همت وۍ   ولې پښې یې شولې ښویه په دې لار کښې
په پردې ژبه ملي حکومت نه شي   بابا څنګه وکړه سهوه په دې کار کښې
د رقیب ژبه یې څنګه بیا رسمي کړه   ګیچ وګول یم پاتې شوی په اسرار کښې
تول درانه درانه قومونه ووهمدلته   دا کار څنګه شو کېدلی کند هار کښې
د پردو تاثیر څوك څنګه شي منلی   په هغه بادشاه چې قوم یې وۍ اختیار کښې
خدمتونه د بابا څه همره نه دي   چې یې دلته شم راوړلی په اشعار کښې
احمد شاه بابا افغان هېواد تکمیل کړ   هم یې قام کړو قومونو په قطار کښې
خپله ژبه د افغان منلی حق وۍ   بابا پوه و د هر څه نه په دې چار کښې
له ادبه خادم هیڅ نه شي ویلای   د بابا په لوړ حضور او په کردار کښې

وایي دومره پښتون تللي دي ډوبېږي
د پښتو ازار وهلي دي وره کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۹)

چې تیمور پایتخت نقل کړ کابل ته دا سبب د پرېوتلو د پښتو شو
ایراني میندې موناستې وې کورو کښې تربیت مو تول په ژبه د پارسو شو
په دفتر کې ؤ مسر زا د پارسي ژبې سپکاوی د پښتو ژبو پښتنو شو
حل و فصل د کارو چې په چرگه ؤ اوس پخپله د بادشاه په اشارو شو
د بادشاه په خوا کې ناست خوشامند گروو هر یو کار به په تزویر او د سیسو شو
د قومونو رهبران واړه مایوس شول هر چا ځان ساته په فکر د ابرو شو
د باغلي تیمور شاه غازي تر مخه بساط خپور د عیاشۍ او د مزو شو
دا غرض ؤ د دربار د نمکخوارو چې زمري غوندې انسان لکه پیشو شو

د تیمور دور چې تېر شو زمان راغی
د بهار ورځې وې تېرې خزان راغی

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰)

دتیمور غوندې زمان هم خوارۍ وکړې
خو مرکز چې څنګه وران ؤ هسې وران ؤ

مملکت ټوټه ټوټه له لاسه ووت   تن لاهور صبا کشمیر او بیا ملتان ؤ
وریسې بیا پېښور رانه جلا شو   د انګریز له دسائیسودا بحران ؤ
چې فتنه شوله محکمه پېښور کې   نومرکز د استعمار بیا په ایران ؤ
له دوه خواؤ په افغان باندې یرغل ؤ   د انګریز لاس کې ایران او هندوستان ؤ
دښمنان وومنظم افغان خراب ؤ   نه مرکز نه اتفاق او نه سامان ؤ
آفرین د شېرعلي په لوړ همت شه   چې انګلیس ته دربدلي په میدان ؤ
په دې دومره تنګ ساعت او اضطرار کې   کار یې وکړو د ملت چې څو یې توان ؤ
په افغان باندې داهسې دور راغی   چې انګریز او هم افغان پکښې سنومان ؤ
تر دا منځه راپیدا عبدالرحمٰن شو   څه عجیبه کار یې کړی تر دا میان ؤ
بې پراو یې له تېرې تورې نه تېر کړې   څوک چې پاتې له انګریزه په میدان ؤ
ابدرامان[1] خپلې کنځاوې په پښتو کړې   تغر ټول نور له کابله د افغان ؤ

چې پښتو له منځه لاړه خوار افغان شو
د افغان په خوارۍ خوارافغانستان شو

* * *

---

(۱) عبدالرحمان خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱)

په دنیا کې چې یو نوي شان پیدا شو!
د افغان پرخونه هم امـــان پیدا شــو

سخت کوشش او سخت جهاد یې په سر واخست — د ملت په مړکالبوت کې ځان پیدا شو
ده بیا ګوتې د پښتو په رباب کېښوې — قام راځګ شو پکښې نوی توان پیدا شو
په دریم ځل یې انګلیس له خاورې وایست — په دې ځمکه باندې بل آسمان پیدا شو
د پښتو د ملیت د پر طرفدار و — شرق یې وینې کړ چې امان افغان پیدا شو
د امان اعلحضرت له ګرمه عشقه — د انګلیس و استعمارته زیان پیدا شو
د امان وبدنامی ته یې ځان جوړ کړ — ناروغ شوې ملک ته بیا تاوان پیدا شو
امان لاړو په لمبو د اغتشاش کې — تخته واووښته یو بل جهان پیدا شو
په وطن کې چې اور مړ په تدبیر شو — لړ د فکر و عمل بیا زمان پیدا شو
بیا پښتو-پښتو بازي شوه خو چې ګورو — څه عجیب غونډې زلمی او ځوان پیدا شو
هر څه شته دی خو هیڅ نه شته غنی خدایه — د خادم لا په ځان بدګومان پیدا شو

څه بدل غونډې زمان او مکان وینم
په دا منځکې یې سرګومه افغان وینم

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲)

چې راتلو به د تـوپـونـو دزهـــار کېښي
نن را دورمي په رباب او په سيتار كېښي

استعمار بنه بدلـه كـړه هـر ګوره — فرق يې راغى پـه حمله او پـه ګوزار كېښي
دام بـدل شـو دانـه هـم شـولـه بـدلـه — فرق مشكل شو په اختيار او په اجبار كېښي
هاى توبه توبه د دې عـصـر لـه علمـه — لاهغـه چې وي پـه لاس دا ستعمار كېښي
يـا ګير كيـږي يو ملت پـه سرور و كېښي — يا ګير كيږي د تـاجر پـه استثمار كېښي
يا يې ځوان ورتـه ګمراه كړه نـو كـار كيږي — يا يې نور داره مـار كېښنوه په لاز كـېښي
د يـوه سـاعت مـزل ورتـه د شپو كـړه — چې شـي ورك لاره ونه مومي پـه ښار كې
كـه په ګېډه دې كړ وړى يـا عيـاش شـو — بيا شرف ورځـي واخـله پـه بـازار كـېښي
ديموكرات يې كړه چې تل خوشې قصې كـا — په شورى او پـه اعيـان او پـه اخبـار كـېښي
يا يې سپى كړه يا يې بند د خـره پـه دُم كـړه — نوېـې پـسرېږده بيـا دې ګرځي پـه هرښار كـېښي
دا خو شعر نـه دى خادمـه چې يې تـه ښكې — بـل جـهان دى سـتا د فـكر ابتكـار كـېښي

نن په هسې دسېسو كېښي افغان ګير دى
خو لاهم نـه دى د ځان وحال تـه خير دى

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳)

چې پښتو او پښتون مړه شوه کندهار کښې
سر يې هسك له و تمانزو او له نوبنار کړ

سور بيرغ بابا راواخستو اوچت شو — د پښتو او د پښتون غرېږې په جار کړ
خان باباعبدالغفارسره خداى مل شه — چې يې چور له استعماره نه انکارکړ×
ورسره په محمدګل د خداى رحمت شه — لاهمداسې په ضمد چې يې دا کار کړ
د بلوڅ پښتنګان ځي وسورانګار ته — د پرمهرونو ځان ستي په دې انګار کړ
د ولې قدم بد نه و په اول کښې — خو افسوس خپلو ملګرو رادوڅار کړ
په دويم او په دريم قدم کښې ګير شو — په شطرنج د سياست کښې يې ايسار کړ
ځنو داسې چارې وکړې چې په زوره — يې خپل قام له خپل مرام ځنې بېزار کړ
د خيبر نه پورته ځه وايم چې څه دي — څوك ويده شول چادننه سر په غار کړ

يو خادم په خپله لار دروميي روان دى
په نظر يې چېرته بل "نوى جهان" دى!

• • •

کابل خادم مېنه — ۲۰ د جدى ۱۳۴۷ هـ ش

× ده وويل زموږ پروګرام نشنليزم، ديموکراسي او سوسياليزم دى؛ خو چې له بنده را خلاص شو له پښتونولۍ يې انکار وکړ او په اردو لګيا شو. دغه وخت يې وويل پښتو زموږ پروګرام کې دزيم او ځلورم قدم دى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنیا واره تګي ده

راځرګنده پــه دنیا واره تګي ده — په عالم کښې نـن صبا واره تګي ده
لور دمور سره تګي کا زوی له پـلاره — خور و ورور ترور وکاکا واره تګي ده
په خنداسره ګذران دخاوندښځې — په بستر کښې مشغولا واره تګي ده
عاشقان او معشوقې د دنیا واره — اشـنایي د هـر اشـنا واره تګـي ده
ماهرویان چې په غمزو زړونه وباسي — د رقیـب سـره خـندا واره تګـي ده
لاپې شاپې، محبت او دا وفا شي — مـالیدلي شـاوخوا واره تګـي ده
کورو کلی محله مې تجربه کړه — راشـه درشـه د هـر چـا واره تګـي ده
شاګردي او استاذي کې مزه نه شته — یـو تـر بلـه پـه سـې شـا واره تګـي ده
د پیري اوموریدي نه مې زړه توردی — لټـوي پکښـې دنیـا واره تګـي ده
د بازار معاملې ته مې نظر کړ — هسې شان سـودو سـودا واره تګـي ده
بې اخلاصه عبادت تلاوت واره — دا ذکـرونه او تقـوی واره تګـي ده
زرګري اوخیاطي زمیـنداري هم — ملایـي د هــ ـمـلا واره تګـي ده
مجلسونه صحبتونه د یارانو — ده، د سپینې ورځې غـلا واره تګـي ده
ملکانو د خانانو حـال تـه ګورم — هسـې چـارې نـاروا واره تګـي ده
د ډاکټر- طبیب انصاف ته مې نظر شو — د مریض په حق کښې دا واره تګي ده
محکمې ته د قاضي، مفتي حاضر شوم — فیصـله، شاهد، د ...ي واره تګي ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

دحاکم په محکمې دا د دمظلوم نه شي　　د رشوت سود وسودا واړه تکـي ده
مامورین د خپلو خپلو غم کښې ډوب دي　　د ملت سره یې دا واړه تکـي ده
د بادشاه نه تنخواه خوري رعیت نه غوښې　　غداري د خپل بادشاه واړه تکـي ده
بیا ناري د قوم وطن وهي په زوره　　د اسلام پوري خندا واړه تکـي ده
هر ماتحت د خپل مافوق نه برخلاف دی　　د نوکر او د مولا واړه تکـي ده
رعیت د خپل بادشاه نه په فراق دی　　دبادشاه د روغو رشتیا واړه تکـي ده
دا وعدې او سفیران د بادشاهانو　　یو له بله خدایبرو دا واړه تکـي ده
تجارت او اقتصاد چې ورته وایي　　ګڼ کېږي ده ناروا واړه تکـي ده
خوش تقریره مقالې د اخبارونو　　صداقت پورې خندا واړه تکـي ده
دروغ، کذب، پروپاګند درې واړه یو دي　　صحافت د کل دنیا واړه تکـي ده
چې بیان شو دغه واړه سیاست دی　　سیاست نومې بلا واړه تکـي ده
چې د حق حب وهراس یې وبه زړه کښې　　هغه نه شته نن صبا واړه تکـي ده
یا ایمان دی په خاوند یاسړیتوب دی　　بې له دې شورو غوغا واړه تکـي ده

چې ایمان د چا په ځان نه په خاوند شته
ای خادمه نن په دا واړه تکـي ده

لوار ګي: ۱۸ د روژې ۱۳۵۲ قمري

یادګېرنه: دا شعر زما د لومړنیو افکارو څخه دی چې ۳۵ کاله مخکښې لیکل شوی دی. هر کله چې په خپل حقیقت پاتې دی او نشر شوی هم نه دی، نو د مرغا و امیل له مسودې څه رانقل شو.

کابل: ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

خادم وايي:

نه ډالر لرم نه پونډ او نه کلداري
پښتون ومه پښتون يمه او پښتون مرم
دا ايمان، دا اراده، دا مې عمل دی
په خپل هوډ مرم، نه د خلکو په لمسون مرم

۲۰ د دلوی ۱۳۴۷ هـ. ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵۵

کابل او پښتو

چې پښتو نه لري افغان به څه وي   لا بې غیرته مسلمان به څه وي
ځکه مئین زه په پښتو شولمه   چې خودي نه لري انسان به څه وي

*   *   *

یون دې کابله وکوم لورته دی   دا څه کانې دي چې په تاوشولې
چې پښتو عامه شوه تا سسته کړله   دا دی اجبار که په صلاوشولې

*   *   *

کابله زړه د کوم هېواد یې ته   د چاله فیضه نه اباد یې ته ؟
لږ خودې ځان اوبیا پښتو وګوره   دا چا ازاد کړې که ازادیې ته ؟

*   *   *

ته خو پښتون وته افغان وایې   پښتو ته هم ته افغاني وایې
چې خان افغان کړې ماپښتون وګڼې   بیا دپښتو په ځای فارسي وایې

*   *   *

پښتو ددې هېواد ملي ژبه ده   بیا ورسره لاهم رسمي ژبه ده
مخالفت د پښتونه دی روا   چې دا ددې خاورې بومي ژبه ده

*   *   *

بېل دی ښتون او افغان ولې کړلو   ځان ته حیران دې جهان ولې کړلو
یوشی دی حقیقت دغه دی   دا حقیقت دې بل شان ولې کړلو

*   *   *

(c) ketabton.com: The Digital Library

که څوک افغان وي نو پښتون به وي هم   چې پښتون نه وي نو افغان په څه شو؟
لکه جرمن او د المان لفظونه   چې څوک جرمن نه وي المان په څه شو

*   *   *

کله دې وخوړو په زور کابله   اوس رانه شوکه کړې په شور کابله
د تعصب او د فاشیست په چیغو   ځان دې کړو سپین او مونږ دې تور کابله

*   *   *

بس دی کابله ضدیت مه کوه   د پښتنو مخالفت مه کوه
د نیم نه زیات درکښې پښتون دی اباد   د حق سره مقاومت مه کوه

*   *   *

ای دافغانستان افغانه وروره   ای غیرتي ای مسلمانه وروره!
ملي وحدت بې پښتو نه شي راتلای   زما د ښکلي هېواد ګرانه وروره!

*   *   *

قومونو خپل پرابلمونه کړه حل   دنیا یې خپله کړه په علم وعمل
پښتو خوستن ده د وحدت د بنا   وهل یې نه ښایي په زور او په چل

*   *   *

اعلان مو دا دی بل اعلان نه شته   په پښتو ژبه کښې تاوان نه شته
چې یې مرکز په ملي ژبه نه وي   داسې وطن په ټول جهان نه شته

*   *   *

جلال اباد ۲۸ د دلوی ۱۳۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سید حسن خان د قبر ډبره

په ادب باندې تېرېږه ای زلمیه درته وایم
د حرمت او شرف ځای دې زه یې په ګوته درته ښایم
دا دخاورو ډېرۍ ګوزه پکښې لعل د بدخشان دی
مرور ورته راغلی پکښې پروت سیدحسن خان دی
د وطن په هوډ کښې مړ دی، مړ یې مه بوله ژوندی دی
لوي عالم دی، لوی شاعر دی، لوی پښتون دی، لوی سړی دی
خوله یې ډکه له خندا ده: خو په زړه یې دي غمونه
د وطن په غم غمجن دی چاته نه وایي حالونه
په محفل کښې د یارانو د ډیوې غوندې بلیږي
په هیڅ وخت یوازې نه دی پتنګان پرې راټولیږي
په خندا خندا په ټوکو د عمل درسونه وایي
د ادب دسیاست او د تاریخ بابونه ستا ښیي
لوی جنرال دی لوی قائد دی نیشنلست دی وطنپال دی
نه یې کور شته نه یې اوږشته مسافر دی دا یې حال دی
د وطن په مینه مست دی له هر څه نه بې پروا دی
په دې مینه له سرتېر دی دغه کار لره پیدا دی
د خوږې ژبې خاوند دی ښه ملګري ښه اشنا دی
ټوله مینه محبت دی مهربانه په هر چا دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــه ســید دی نــه باچــا دی نــه د کــوم بابــا اولاد دی
کـلک پښتـون دی میړنی دی نر فرزند د پښتونخوا دی

نــه مــنت مــني نــه عــذر نــه یــې څــوک شــي اړولی
داولــس یــو فدایــي دی څــوک یــې نــه شــي ډارولی

اشــنایانو دي تګــلای خپــلو ورونــو تــر ایســتلای
بې ارځی خوابدی کړی څوک یې شي پخلاکولای

په زندان کښې یې ساه ورکړه نه یې عذر نه فریاد کړ
دهمت هیر شوی درس یې دوباره مونږ ته رایادکړ

وایي خښ مې په ډېران کړئ چې میدان کښې شهید نه شوم
څه پروامې ده له مرګه خوافسوس چې سعید نه شوم

ځئ چې غونډ یې شو په قبر ورته ښکته کړو سرونه
لاس یې ښکل کړو پښې یې ښکل کړو ورته وکاندوعذرونه

۳ د حوت ۱۳۴۷

سید حسن خان وکیل رئیس حربیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای د دې جهان خاونده

(۱)

دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی!
ای د دې جهان خاونده
ستا بنده په کړاوونو او دده بنده راحت کښې
ستا بنده دی په دوزخ کښې او دده بنده جنت کښې
ستا بنده ته مقرر دي قسم قسم عذابونه
چې بنده د استعمار شو رنګار رنګ یې نعمتونه
له هر خوا لارې پرې بندې ستا بنده ډېر په ضرور دی
اور یې بل په روح و تن دی دا جهان پرې سورتنور دی
ستا بنده ډېرکړه من دی د ژړا لوري یې نه شته
له هرخوانه عذابونه نا هیلي او کړاوونه
دا جهان د استعمار دی؟ که ستاهم پکښې اختیار دی
ای د دې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

چې څوک ستا کلمه وايي — د انګرېز په تور اخته شي
په هر شان خوړول کېږي — په عالم کښې مسخره شي
لړ خو وګوره جهان ته — پکښې څه ظلم و ستم دی
دده هر بنده خو شاله — ستا بنده په غم غمجن دی
دی د خپل مريي له حاله — د ېر په ښه شانته خبر دی
بده ورځ ورلره نه شته — هره شپه لکه اختر دی
هم شاهان هم عالمان شول — د ښې ورځې خاوندان شول
بندګان د استعمار ټول — د ېرسرلوړي په جهان شول
چې په دغه درقبول شي — نور نو څله مشقت کا
دکوڅې سپي خويې ګوره — په شاهانو حکومت کا
وفادار چې د اغيار وو — هغه واړه نېکبختان شول
د لعلونو جواهرو — د قصرونو خاوندان شول
دا جهان د استعمار دی؟ — که ستا هم پکښې اختيار دی
ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

ای ددې جهان خاونده! لږ خو دې جهان ته ګوره
ستا مخلوق خوار و زبون دی خپل جلال او شان ته ګوره
استعمار پکښې مزې کا دې چپه دوران ته ګوره
څوک واکدار ددې جهان دی؟! تریخ بیخده یې ژوندون شو
وران ددې ځمکې نظام شو ورک له هرچا یې مضمون شو
تا پیدا ازاد جهان کړ چې هرڅوک پکښې ژوندون کا
خو انګریز له خپلې خوانه په هر څه باندې شبخون کا
چې دده له غرونه دې ته سر و باسي قصابي شي
یا خوراک شي د لېوانو یا په غرونو کښې وحشي شي
ته یوڅه غواړې جهان کښې دی بل څه کا په دا میان کښې
دا جهان د استعمار دی؟ که ستا هم پکښې اختیار دی
ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

مذاهب يې دي په لاس کښې   فلسفې شي جوړولای
نبغ ولاړ دی په هر دين کې   هر سړی شي تېرايستلای
څوک مرشد اوڅوک پېښواکا   څوک ليډر څوک راهنما کا
څوک واکدار کاندي په نورو   پرې د قام خونه تالا کا
څوک رسول څوک پيغامبر کا   څوک مرتد او څوک کافر کا
د هر چا سره جوړېږي   خود خپل مطلب دپاره
په دوستۍ که دښمنۍ وي   خو بس خپله مدعا کا
د پېر اوږده اوږده دامونه   غځوي په فرېبونو!
يکښې نيسي ملتونه   دولتونه د ملکونو!
تاريخي قومونه وژني   نوي نوي راپيدا کا
دی مئين په خپل مخلوق دی   بل مخلوق ځيني ابا کا
چې خودي په چا کښې ويني   چې دا فرد وي که وي د له
لوليه شي سره لمبه شي   له غضبه له حسده
بل خود دار وايي چې نه شته   دا انګرېز دی چې خود دار دی
ياداري او سرداري او   واکداري هم دده کار دی
چې د خدای او پيغامبر او   د قرآن واوري خبرې
نو موسکی شي بيا له قهره   ياندې راشي سره لړې
وايي دا جهان زما دی   بل جهان ځان ته پيدا کړه
دا جهان د استعمار دی؟   که ستا هم پکښې اختيار دی

ای ددې جهان خاونده!

*   *   *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

دا جهان دده تېکه دی   او که تا ورلره پرېښود؟
تابیسرغ د واکداری خپل   دده مخکښې څله کښېښود؟
بې پسروا په سرنوشت د –   ملتونو لوبې کاندي!
څوک اوچت او څوک راټیټ کا   د چا غوڅې کاندي مراندې
هغه څه چې تا کول به   اوس یې دی کا په دنیا کښې
د قومونو ژوند او مرګ دی   د انګرېز په تولا کښې
هم تاریخ شي سازولای   هم کلچر شي ورانولای
قام چې مرکا بیا له خاورو –   یې بل قام شي را ایستلای
د قومونو ژبې وژنې   چې انګرېز اراده وکا
ور پیدا کا نوې ژبه   چې کوم قوم نوی شته کا
چې خلاق او رزاق دی شو   نو ته څه شوې ای څښتنه!
دا جهان د استعمار دی؟   که ستا هم پکښې اختیار دی

اې ددې جهان خاونده!

*   *   *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

په رګونو د انسان کښې لکه وینه داسې ځغلي
بلکه روح غوندې په وینه کښې جاري اوهم ساري دي
په کالبوت کښې د قومونو ننوځي بیا نخا کیا
په هرشان په هردستور کښې انګریز خپله مدعا کیا
درته نه وایي چې وکړه نه دا وایي چې دا مکړه
خو چې څه کوي په نفعه د انګریز بابا یې وکړه
جریان داسې جوړوای شي چې هرڅوک پکښې رغړیږي
څوک په پوهه څوک ناپوهه د انګریز په ډول ګډیږي
نتیجه د هرنهضت با- یدپه نفعه د انګریز وي
که دا نه کیږي نهضت به له یو مخه ریزمریز وي
که یې لاس دستي برنه شو د سل کالو انتظار کیا
چې جریان دده په نفعه شي نو خپله مدعا کیا
نیشنلست دی سوسیالست دی خوبیا هم کاپیتالست دی
سیاست دده مذهب دی حقیقي ایمپیریالست دی
هسې لوبې په شان شان کیا داسې چارې په جهان کیا
دا جهان د استعمار دی ؟ که ستا هم پکښې اختیار دی؟
ای ددې جهان خاونده!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

د جهان په تول قومونو ... یې غوغا څو ځلې کړې
د میدان غوټو سکه دوی نه ... یې په څوځو ځله وړې
اوس له ډار د استعمار نه ... غوږ څوک نه شي خوځولای
لا په کورکې څوک د ښځې ... سره نه شي ګړېدلای
څوک په دین څوک بېدیني کې ... د انګرېز کلمه وایي
څوک خپل قام وژني په ډاګه ... که څه هم په زړه کې ژاړي
ستا په خمکه برخلاف ستا ... کودتا نه ده نو څه ده ؟
د فطرت په قوانینو ... ناروا نه ده نو څه ده ؟
څله ته ورته سکوت کړې ... بل افغان ورته پیدا کړه !
ډېر له تاشولو خود سره ... وېره نه لري له سره
دا جهان د استعمار دی؟ ... که ستا هم پکښې اختیار دی
ای ددې جهان خاوندہ!

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸)

د افغان وحال ته گوره   چې توته توته جلا شو!
یو وجود شو انډې انډې   بل جهان ترینه پیدا شو!
هلته گوره هندوستان ته   ورسره بیا پاکستان ته
د کشمیر انجړه گوره   د پښتون نـاوړه گوره
بلوڅ ژاړي و خپل حال ته   سیند ته گوره هم بنگال ته
د ډیورند وکارته گوره   مېکماهن هوښیارته گوره
په ایران کې واوېلا ده   د ملت د سر قضا ده
هلته څوک ناست دي څه کاندي   څه سطرنج دی لاندي باندې
چا ټوکړه ټوکړه عرب کړ   سوکارنو چا په ادب کړ؟
اسرائیل له کومه څایه   چاحاضرکړل فلسطین ته؟
چا چیلنج ورکه قران او   د اسلام وښکلي دین ته؟
د لارنس ابتکارونه   په اسلام یې گوزارونه
په تاهسې مسخرې کـا   ټول کارونه بې اسرې کا
داجهان د استعماردی ؟   که ستاهم پکښې اختیاردی

ای ددې جهـان خـاوندە !

*   *   *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۹)

شوروي ته يې جوړ کړی پرابلم په اروپا کې
فارموسا ده تېره غشی چې چوخېږی د چين خوا کې
امريکا يې راپيدا کړه قسمي يې په خپل خواکړه
د انګريز بې مصلحته هېڅ يو کار نه شي کولای
تـ دده د غړوندي نه چېرې سر شي غړولای
مال او سر د امريکا ځي د انګريز په تولا کې
هره ورځ ورته پېښېږي لوی کارونه په دنيا کې
په ويتنام کې يې کړه ګيره حال يې ګوره کوريا کې
منځني ختيځ ته ګوره امريکا ورته راکاږي
دا قصرونه د لندن دي افريقا ورته راکاږي
دی په چين کې تجارت کا امريکا لمسوي جنګ ته
خان به روغ سلامت يوسي که يې واچوي ګړنګ ته
که تبعيض دی که نفرت دی که تضئيق او که شدت دی
ده يې تخم دی کرلی ستا په دې بنګلې دنيا کې
دا جهان د استعمار دی؟ که ستاهم پکښې اختيار دی

اې ددې جهان خاونده !

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۰)

ډزيـــې ورکـــړ جرمـــني تـــه   تېس يې ووېست لـه جاپانه
ســوکارنو يـــې راپـچـــاړ کـــړ   د ناصــر خونـــه شـــوه ورانـــه
د يـورپ پـه ګـډ بـازار کـې   لـه دوګـول څخـه لـړ تـنـګـه دی
نـــور کاملـــه مطمـــئن دی   ټـول عـالم تـرې چنـګ پـه چنـګ دی
څومـره ځيـر دي پـه دنيـا کـې   د انســـان پـــه پېژنـــد لـــو
ښـه سـياس اوښــه نـباض دی   د عـــالم د تېرا يستـــلو
اداره کـــې ډېـــر ماهـــر دی   بې بې ســـي تــه خويــې ګـوره
کـار پـه رمـز او اشـاره کـا   دې شـيپلې تـه خويـې ګـوره
هـر موريـد تـه خـو يـې ګـوره   څومـره تيـنګ دی و خپـل کـار تـه
هيڅ مطـلب بـه تـرې وانخـلي   کـــه يـــې راکـــاږې ودار تـــه
بې پـروا دی نـور لـه هـر څـه   بـــې لـــه چـــال او سياســـته
ټـول جهـان يـې تېرا يستـلی   لايـــې ګـــوره تـــر قيامـــته
تکـــبر دده خاصـــه ده   ډېر مغرور دی وخپـل ځان تـه
دا جهـــان د اســـتعمار دی؟   کـه سـتا هـم پښـې اختيار دی

ای ددې جـهـان خـاونـده !

*   *   *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۱)

خدایه خیر کړې رقیب راغی   د افغان کور ته دننه
لا به نور په مونږه څه کا   اوس له چا وکړو پوښتنه
تش یونوم دی راته پاتې   نور خو هر څه رانه تللي!
که پښتو رانه وانخلي   نور مو هر څه وریخښلي!
خو افسوس دی چې پوهېږم   پښتو هم رانه اخلي
په دې یاس او ناهیلي کښې   یوه هیله راځلیږي
په دې سخته بې ارځې کې   پښتون لږ شانې پوهېږي
خپله ژبه به پرې نږدي   که تول ستږ شي له یو مخه
په دې توره شپه ظلمت کښې   دا یوه سپرغی بلیږي
ستا په نوم دي تباه شوي   لږ پسې ورحمېږه خدایه!
د خوارۍ یې اتتها ده   لږېږي ولورېږه خدایه!
ستا په نوم یې دغه حال شو   ژوند وده وته وبال شو
دا جهان د استعمار دی؟   که ستا هم پکښې اختیار دی
ای ددې جهان خاونده!

*   *   *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۲)

ای ددې نړۍ انسانه   که رښتیا ازادي غواړې
ښه ژوندون دې مدعا وي   د آدم ابادي غواړې
افغان مه پرېږده چې مړ شي   دا یو قام دی په دنیا کښې
مخالف د استعمار دی   مخالف د استثمار دی
د مېړانې ژوندیې خوښ دی   غلامی ځنې بې زار دی
دی مئین په سرېتوب دی   سرېتوب دده مذهب دی
ښه سړی دی ښه ملګری   همدغه دده مطلب دی
خوخلاصون یې اسان نه دی   دښره لویه معما ده
راګیر کړی استعمار دی   پترې راغلي ابتلا ده
یو وجود توټه توټه شو   بیا هر یو په ځان اخته شو
په مذهب یې غولوي تل   په شان شان یې ځوروي تل
له خپل ځانه بېګانه شو   په عالم کې افسانه شو
د آسمان و لورتیه کتوري   تل دغه یوه وینا کا
دا جهان د استعمار دی؟   که ستا هم پکښې اختیار دی

ای ددې جهان څاونده!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۳)

لوی عذابه ودې نړۍ ته — استعمار دی استعمار دی
چې نړۍ نن پکښې سوزي — دغه اور دی دغه نار دی
له تېرې د استعماره — زور زیاتی دی په جهان کې
استعمار شلېدلی کټ دی — ترمیمېږي انګلستان کې
یو افت توره بلا ده — په نړۍ نازله شوې
دیوال پای توره خېټه ! — پر انسان راتاوه شوې
چې د بل ګټلي اخلي — یا په زور یا په چالونو
دا وګړي بېغیرته — دې شي یاد په لعنتونو
چې خدمت یې مرادنه وي — او په نورو حکومت کا
سړی څلنه څان ته وایي — چې دا هسې خیانت کا
بې له زیاراو بې له کاره — تمول له نورو غلا ده
څوک چې داسې دولتمن شي — د ولس په څان بلا ده
د پیسو او چوکۍ مینه — به چې کښېني په کوم زړه کې
د انسان او د حق مینه — نه ځائېږي بیا په ده کې
حیرانېږم پسه دار ته — استعمار او استثمار ته
د ژوندون نه جوړ عذاب کا — څان ونور وته قصاب کا!
دا څه علم څه شعور دی — ترې وګړي په ضرور دی
دا جهان د استعمار دی؟ — که ستاهم پکښې اختیار دی
ای د دې جهان خاونده!

* *

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۴)

جهان ستا دی ای وګړیه   ای زو زاد د بابادمه !
رښه ستا په مخ ده ځمکه   له لرغونه تردې دمه !
ته قدرت ددې جهان یې   ته ثروت ددې جهان یې
جهان تا باغ ارم کړ   سردې جګ شو تر اسمانه
پرابلم په مخکښې څه دی   فکر وکړه ای انسانه
ټول اولاد د بابادم دی   یو کهول اویو وطن دی
د هیچا دپاره نه دی   خو د ټولو ګډ میراث دی
چې په کار او سرېتوب یې   اینبود شوی پوخ اساس دی
که څوك نه خوري د بل ګټه   هر یو یوسي خپله ځټه
بساداري او ظلم پریږدي   له اوږی نه وسله کښېږدي
کار په عقل او علم ساز شي   ورك له منځه نه غماز شي
تعرض او فسادنه وي   دا جهان به ځومره ښه وي
که چل ول له منځه ورك شي   دغه شان سیاست سپك شي
د نفرت پرځای دوستي شي   ورك حسد او د ښمني شي
څه به ښکلی جهان جوړ شي   خدای رو هر یو به ښه موړ شي
د تذخیر فکر که نه وي؛   همکاري وي په جهان کښې
نو تخریب به څله کېږي   دا ځېرنه ده اسمان کښې
ملائکې د اسمان دي که د علم خاوندان دي   دوب په فکر د انسان دي دوب په فکر د انسان دي
دا جهان که څوك و جنګ ته   کشوي دا انسان نه دی
چې فساد غواړي په ځمکه   چې شیطان نه دی نو څه دی؟
دا ممکن دی چې جهان نه   یو د ځمکې جنت ساز شي
ځومره ښکلې به فضا وي   که درواغ نه وي ربښتیاوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

الاسکانه تـر جاپـان نـه — سـائبیري تـر هندوسـتانه
کـه څـه فکـر لـږ بـدل شـي — ورك لـه دې نړۍ بـه غـل شي
دا جهـان بـه ګلسـتان شـي — لـه تېري بـه پـه امـان شـي
دا نـړۍ خـای د عمـل دی — تیـارخور رښتیا چې غـل دی
څلـه یـو انسـان مـرئي شـي؟ — بـل بـادار او ښـه سـړی شـي؟
دا جهـان د بابـادم دی — چې پـه علـم وعمـل سـم دی
ټول دې زیار او ټول دې کارکا — پـه نوبـت دې واك اختیـار کـا
تـه واکـدار ددې جهـان یـې — کـه پـوه شـوی یـې انسـان یـې!
جهـان سـتا سـتا د ابـا دی — ای کارګـره دا نښـمنده!

ای ددې جهـان خـاونـده

کابل : ۱۵ د حمل ۱۳۴۸

یادګیرنه :

خـادم "د مرغـلرو امېـل" څخـه د پښـتو د شعر پـه کلاسیك فورم کې د توسیع پیـدا کولـو لاره نیـولې وه، پـه "ځاروان" کښې دغـه کوښښ لوړ معیار ته ورسېد او په دې مجموعـه "بلکا" کې دغـه زیـار بلـه ښـه غـوره کـړه چې هغـه بـاید د پښـتو شـعر دپـاره د کلاسیکي قیودوڅخـه د خلاصـون دوره وبولو په دې ډګر کې دا شعر لومړی ګام حسابېږي. هیلـه ده کـه موانعو مخه ونه نیوله پـه اینـده کتـاب : "نوي دب" کې بـه پښتو شعر د بایزید روښان او هخامنشي اناساتو لـه لارې د اسیا او ژند ستانل او بیا بېرته د ریشیانو عنعنوی معیارته ورسول شي ـ چې د هر قسم حیاتي افکارو ګنجایش بـه لري.

قیام الدین خادم - جلال اباد ۲۰ د حمل ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

کامل مومند

د انگریــز نامــراد تعــلیمه ! پوه پښتون چې دې عاطل کړ
پـه غـربي تعـليم ليـګى شـو خـو پښــتو ادې فاضــل کــړ
لـه نــري رنځــه ممــنون يـم غښ مومند يې چې کامل کړ
لـوى کــرم ؤلــه اســمانه چې پښتو تـه يـې مـائل کـړ

* * *

۲۸ د جوزا ۱۳۴۸

تولنيز افغان

چــې وطــن ژيــه مــلت درځخــه لاړ شــي
نــو بــه څــه شــي درتــه پــاتې شــي افغانــه
خــلک پــه ژيــه راتولېــږي پــه وطــن کــې
بيــا پــه دوى شــي د مــلت خونــه ودانــه

* * *

اقتصــاد کــه مــليت کــه حکومــت دى
دغــه تــول دي تولــنيز تولــنه غــواړي
چــې تولــنه جــوړه نــه شــي ســمه نــه شــي
څــوک پــه څــه د نېکبخــتي راتلــنه غــواړي

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعادت

په څلورڅيزه کې سعادت دی علم، تقوی کار او خدمت دی
حرص دې کم کړه خود خواهي پرېږده کار او عمل کړه څو دې طاقت دی

حاضر عصر

دا عصر څه دی؟ـ دملیت دی! فرد نن وتلی له فردیت دی
ايديال، حزب پالیسي غواړي تکمیل په دغو دشخصیت دی

افغاني سیاسیات

سیاست چاته تابع د ثقافت دی او څوک وایي چې نه مخکښې سیاست دی
څوک په غم د اقتصاد دي بې تمهیده څوک لا وایي چې دا بنه وخت د غارت دی
افغانان په یوه خوله یو فکر نه دي اجنبیانو ته دا ښه وخت د فرصت دی

اسد ۱۳۴۹

حبیبي او پښتو

حبیبي په پښتو ژبه نامور شو خو اخر له خپله کاره لاس په سر شو
خدای زده کوم ظالم ستومانه په خپل کارکې د پښتو قلم یې کښېښود مرور شو

بختاني او پښتو

بختاني په کار د ژبې ښه پوهېږي چې دا بد حال د پښتو ګوزي څورېږي
زړه يې غواړي چې راګډ شي په میدان کې د اسلافو حال چنې وګوري داريږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بېنوا پښتو

چې را یاده مې پښتو د بېنوا شي   سره ګلونه د بهار سترګو له راشي
د ادب په بې قدرۍ داسې خفه شم   خوږين زړګی مې په سلګو کې په ژړا شي

دالفت شاعري

چې پيدا مو پښتو ژبه کې الفت شو   د پښتو د ښکلا خوب مو حقيقت شو
چا نامراد کړو دخپل قوم په خدمت کې؟   چې شاعر رانه اخته په سياست شو

سليمان لايق

لاندې ځمکه پاس اسمان دی   منځ کې پروت "د پښت" جهان دی
د پښتـــو لايـــقـــان ډېر دي   ښه زلـــمـــی يـــې ســـلـــيـمان دی
د افســـوس ده دا خبـــره   پـــه پـــښتـــو نـــامـهـربـان دی

خادم څه دی؟

څه پوښتنه د خادم کوې چې څه دی   په پنجره کې بندي شوی يو مرغه دی
د پښتو په کبيره ګناه کې ګير شو   څوک خبر نه شو چې څنګه دی او څه دی
۱۸ د دلوې ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

*　　*　　*

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو نتیجه

نه پوهاند نه به رئیس نه به وزیر شي
هر پښتون چې د پښتو طرفداري کا
هو، دا ټول تري جوړیداې شي خو شرط دادی
چې څرګنده د پښتو نه بېزاري کا

۲۰ د لوی ۱۳۴۸

*　*　*

زور د استعمار

زور د استعمار په پښتو ژبه دی　څکه چې ټول کار په پښتو ژبه دی
هرڅه شو ازاد او پښتو بنده شوه　دومره انحصار په پښتو ژبه دی
داکاروان به څي یا به ولاړوي تل　ولې؟ چې بار په پښتو ژبه دی
نه شته ازادي بې له پښتو څنې　دغه مو شعار په پښتو ژبه دی
وګوره خادمه د ادې شعر دی؟
او که سور انګار په پښتو ژبه دی

جلال اباد ۲۲ دلوي ۱۳۴۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاه محمود د زهرا زوی

شاه محمود مې په زړه داغ شو   مړزمونږ د کور چراغ شو
یا په پلار او مور غمجن شوم   یا په ده ډېر کړه من شوم
۱۳۴۸

زما زړه

خوشالي تېرې کړه وکړه واړه درد شو
دا د شعر او د ادب وروستي ثمر دي
د قسام غم به په لعلونو بدل نکړم
رښتیا دا ده چې اوس زړه زما دمرد شو

* * *

د خلکو مینه

چې د بل د غم په اوښکو تازه نه وي
داسې سترګې دې بېنا مه وای ړندې وای
ناخبر چې د تودو اوښکو له خوند وي
ددې خلکو خولې د مرګ په سوک کړې وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تکلیفونو دنیا

څـــــه پکـــــار ده دا دنیـــــا د تکـــــلیفونو
د دردونـــــو مصـــــائبو عذابونـــــو
نادانـــــان لاخوشـــــالي وريکښـــــې غـــــواړي
هم‌دغـــــه زمونـــــږ ســـــبب دی د غمونـــــو

د پښتو مینان

داســـې څـــوک دي چـــې هـــر څـــه لـــه پښـــتو ځـــار کـــړي
محمدګـــل یـــا باچاخـــان یـــا صـــمدخان دی
بـــل یـــو کـــس کـــه لتـــوئ پـــه پښتـــنو کـــې
یـــو خـــادم دی چـــې ولاړ پـــه دې میـــدان دی

* * *

سیاست او پښتو

د پښـــتو، نـــه بـــه لاس اخـــلي چـــې ســـیاسي شـــي
سیاســـت او پښـــتو ژبـــه متضـــاد دي
شـــاعران او ماهـــران ورنـــه پـــه شاشـــول
د پرښاغـــلي پښـــتانه زمـــا پـــه یـــاد دي

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

تور دېو

د تور دېو په لاس یې ورکړه پښتو ژبه
ورته وګورئ په څه د پاب کې ښوري
د پښتو په تالونه یې ځان غټ کړ
بېغیرته قام لا اوس هم ورته ګوري

*　*　*

د حافظ نصرالله پښتو

د حافظ نصرالله خان شعر مې خوښ دی
لکه پاکه چې چینه غره کې بهېږي !
توتکی ده بې ازاره ښایستو کې
چې په ځانګه باندې ناسته ده وئېږي

*　*　*

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیلاب او پښتو

څومره ښه قریحه خدای ورکړه سیلاب ته
څو قدمه یې هم واخستل په لار کې
روې سترګې دښمنان د پښتو ژبې
چې یې ولیدل سرګومه شو په چار کې

* * *

رسا او همېش

دُ رسا په شاعري او لیکوالي کې
چې مې وکتل هم ډار هم ابتکار شته
خو همېش د پښتو ژبې فدا کار دی
که رښتیا چېرته پښتوته فدا کار شته

* * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخواني جاه وحشم

چې غم لـه دې پیدا کړم نـو یې زغـم هم رالـه راکـړه
پـه تخـت د جـم خوناسـت یـم جـام جـم هـم رالـه راکـړه
جهـان تـول بـتکده شـو خـو دا زه لابـت شـکن یـم
یوځـل خـو بیـا هغـه جـاه وحشـم هـم را لـه راکـړه
رانـده دې مریضـان دې تپـر پرې ورتـه ګـورم
چې کـار د مسیح غـوارې نـو یې دم هـم رالـه راکـړه
هماغـه یـم چې وم کـه جهـان تـول پـریله واوړې
چې پـوخ عهـد و پیمـان شـي یـو قسـم هـم رالـه راکـړه
بـاغوان ددې خـزان وهـلې څمکـې چې دې زه کـړم
تاثیـر د پسـرلي د صـبحدم هـم رالـه راکـړه
چې غـم د تـول وګـړي دې پـه زړه رالـه انـبار کـړ
تفـوذ پـه دې جهـان د بابـادم هـم رالـه راکـړه
بـې زاره مـې زړګـی ددې جهـان لـه فلسـفو دی
رنـا او تـوې لار سـره همـدم هـم را لـه راکـړه
وزر دې رالـه راکـړه د آسـمان د الوتـلو
کفـران بـه وي کـه وایـم چې درم هـم رالـه راکـړه
خـادم لکـه مـلوک چې پـه دیوانـو کـې دی ګیـرکړم
لینکـر د بناپـریانو د ارم هـم رالـه راکـړه

* * *

جلال اباد ۱۵ د ثور ۱۳۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

روښان به شم

يو ځل که ښېستون شومه انسان به شم
خپله لار به ببرته کړم روان به شم
ګل په خپل هر بوټي کې ښايسته ايسي
نه مې شوکوه خو شي خزان به شم
خوله کې مې نغمه د ارمانو نسو ده
بنده دې که کړله په ارمان به شم
ستا رقيب خو جوړه مغلوواله کړه
زه ورته مجبور يمه روښان به شم
څه چې د يار خوښه وي کوى يې شي
دا فکر دې نه کا چې پښيمان به شم
زه ميرمامي نه يم د وطن په سر
مه رابانديږ بلوسه ادم خان به شم
څو که تيکوى مې زه فولاد يمه
نور څه که جوړ نه شومه سندان به شم
بې ست وصلا خواره ښتونه ده
ست که راته وکړې نو مهمان به شم
وګوره چې ميسنه مې له ويتنې ده
پس له پيژندلو در ته ګران به شمه شم
تيښت کتلى نه شمه افغان يمه
پوخ په عقيده کې مسلمان يمه

کابل ۱۴ د سرطان ۱۳۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

مذهب او قوم

مذاهب لکه سیلاب قوم دی ځمکه
که زما قوم "پښتون" لږ فکر وکه
ښېرازي د ځمکې بویه له سیلابه
نه چې ځمکه سیلاب یوسي له ما لکه

* * *

شرع او لار

که مذهب دی که مسلک که طریقه ده
تعبیرات دي مختلف معنی یوه ده
د ژوندون دا ورکه لاره چې سړک شي
دغه لویه لار هم شرع هم جاده ده

* * *

نیم سوسیالیست

"ته یې وې چې ته خو هم نیم سوسیالیست یې
ساوي هر څه مې چې بولې خو افغان یم
بل ویل د خودفروشو فکر بویه
ویل زه هم و دغو ته حیران یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

استعمار او پښتون

استعمار هر قام ژوندی کړ پس له مرګه
خو پښتون کمبخت يې مړ کړ تر ابده
هيڅ شريان د قومي ژوند يې نه خوځيږي
نه دي لاش پاندې اخته دي تبول په ګنده

* * *

د پښتون تاريخ

اوس به په سوه شوم د پښتون تاريخ ورکيږي
ای پښتونه ستا په حال مې زړه خوريږي
د بنسټانو درته خپل هم د بنسټان کړل
لا به څنګه په دې کار څوک نه پوهيږي

۵ د سرطان ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته يې وينې که نه ؟

دا چې نن کېږي څه کاني دي ته يې وينې که نه؟
ملي تخريب ته بهانې دي ته يې وينې که نه ؟
له هېري خوانه استعمار مونږ کې لاستونه وهي
ورسره بېلې تراني دي ته يې وينې که نه؟
مونږ ته هر چا دامونه ايښي د مرغانو په څېر
پې اچولي يې دانې دي ته يې وينې که نه؟
د ايشيا د منځ په څو شپو مليونه افغان
د ظلم څومره زماني دي ته يې وينې که نه
بې ادبي ده د ادب چېري محفل نشته دي
وطن کې څو پاګل خاني دي ته يې وينې که نه؟
د وطن مينه مې ګناه ده ځوربدلي يمه
ښکېباره يې واره تبنانې دي ته يې وينې که نه
کارغه ګونګي په ازادې ګرځي سيلونه کوي
په خوله يې څومره افسانې دي ته يې وينې که نه؟
قمري له ظلمه د صياد نه په نغمو کې ژړل
ويل يې دا څه زمانې دي ته يې وينې که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل وطن کې خوارو زار چې ګدا یې کوی تل
د بل په لاس کې خزانې دي ته یې وینې که نه ؟
د خلکو وینې څښي لیوان دي انسانان خونه دي
چې یې په لاس کې پیمانې دي ته یې وینې که نه ؟
دا په مونږ څه وشول دا چاوکړل د څه دپاره
ښارونه نه دي ویرانې دي ته یې وینې که نه ؟
مملکت وران شو اجتماع ته خدمت دغسې وي
دا خوشې خوشې بهانې دي ته یې وینې که نه؟
که څوك خدمت کوي دنیا کې مشالونه شته دي
خادمه دغه څه کانې دي ته یې وینې که نه؟

۱۰ د قوس ۱۳۵۶

یادګېرنه ـ د داود خان د جمهوریت کانې پکښې یادې شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتو دلته او هلته

روغه پښتو ماته شوه دلته هم او هلته هم
خونه مو میراته شوه دلته هم او هلته هم

چېرته چې پښتو نه وي څه به ترې امید کوو
دا ارزو مو پاته شوه دلته هم او هلته هم

دلته مو پارسي وهي هلته مو هنکو وهي
ژبه مووفاته شوه دلته هم او هلته هم

ګرڅو حکومت پسې درومو په دولت پسې
نن چار مو صباته شوه دلته هم او هلته هم

زورپه ثقافت کې دی نه چې حکومت کې دی
لاره مو بل خواته شوه دلته هم او هلته هم

وایسي پښتو شاړه ده دا ژبه ویجاړه ده
دا ملنډه زیاته شوه دلته هم او هلته هم

ځوان کول مو غویمي کوی زوړ راکې پلمې کوي
هیله مومولاته شوه دلته هم او هلته هم

شرم رانه لاړلو مړشولو غیرت زمونږ
مخه ناروا ته شوه دلته هم او هلته هم

مړ محمد ګل خان شولو زوړ فخر افغان شولو
مخکښې پښتو شاته شوه دلته هم او هلته هم

کابل ۱۵ د جوزا ـ ۱۳۵۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خان عیبونه

خو تا راته ویل چې د پښتو شعرونه لیکه
خبرې د بدرۍ او د ملوک خوبونه لیکه
د ګل او د نسیم او د آسمان د ښکلیو ستورو
ضمیر راته ویل چې د ژوندون رازونه لیکه
په مخکښې مې پښتون وُ څورېدلی تر هېدلی
پښتو راته ویل چې د پښتون غمونه لیکه
درخو د خپل وطن چې ګیره شوې مې لیدله
قلم راته ویل زما په خوله اورونه لیکه
په شوندو دې څه نه وو خو د سترګو اشارو دې
ویل چې لیکه لیکه دا د خان عیبونه لیکه

۱۳۵۲/۴/۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمهوريت تاسيس

جمهوريـــــــــــــت ؤ آرزو د خـــــــــــلکو
مـــــــلي نهضـــــــــت ؤ آرزو د خــــــــلکو
ســـــيال چــــي افغـــــان کـــــا د نــــور قومونــــو
داســـــــــي دولـــــــــت ؤ آرزو د خـــــــلکو

* * *

۲۶ د سرطان ۱۳۵۲

يادګېرنه ـ دا او تردې وروسته اشعار د داؤد خان د جمهوريت په وخت کې ليکل شوي دي ـ فکر دې وشي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ولي محمد خان مخلص په یاد

شاعره ستا ښکلې صورت مې شو یاد — ستا د مزې ښایسته صحبت مې شو یاد
د کندهار د سیمې ستوری وې ته — په خوارو خلکو باندې سیوری وې ته
رشتیا زهیروې په ملت باندې — مئین د خلکو په خدمت باندې
ځومره ازاد ؤ ستا فطرت شاعره — مولا درکړی ؤ قدرت شاعره
طمعه او ډار دې طبیعت کې نه ؤ — سازشي کار دې په فطرت کې نه ؤ
وې ائینه د پښتني تولنې — تل به دې کړې د ارتقا ځېړنې
کله ولاړ به محافلو کې وې — مصروف د خلکو په روزلو کې وې
کله به ګر په کار بارکې شوې — کله ورګډ به په دربارکې شوې
حرص دې وژلی ؤ ازاد شاعره — څکه دخلکو یې په یاد شاعره !
هر څه دې کړل خو دملت په مینه — نه دپیسې نه د دولت په مینه
په زړه مې ګرځي ستا خوږې خبرې — له میني ډکې د مزې خبرې
ځان به دې وور که د کوچنیانو سره — دروند لکه غروې د لویانو سره
ډېره د جمعې د یارانو وې ته — تندر په سر د مغرضانو وې ته
ستاپه ښکنځاؤکې حکمت پوښلی — ؤ۔ تولو خلکو ته عبرت پوښلی
وې د مومنداو د داؤدمللګری — د قام د ګټې او د سود مللګری
راته یادېږي ستاروان شعرونه — د محافلو قهرمان شعرونه
بالفعله شعر په محفل کې ویل — لوړ مطالب نظم و غزل کې ویل
ؤ۔ ستا د طبعې لوړمثال شاعره — چې پکښې زور ؤ هم جمال شاعره
دخدای رحمت ستاپه مدفن دې وي — ستا په اروا لا په کفن دې وي

واخله سلام دې د خادم مخلصه !
نوم دې ژوندي اوسه دائم مخلصه !

کابل = ۱۴ د اسد ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

امیر حمزه شینواری

چـــــې میــــــن پــــــه پښــــــتو ژبــــــه او مســــــلک دی
چـــــې رشـــــتیا پـــــه پښتـــــنواله بـــــاندې کـــــلک دی
د خیـــــــبر د ادب پـــــــــلار امیـــــــــر حمـــــــــزه دی
چـــــې یـــــې هـــــر تـــــالیف ددې لارې محـــــک دی

* * *

محمد عمر سیماب

په سیماب محمدعمر مې زړه زهیردی   د خوږې ژبې شاعر مرض کې ګیردی
قومیت عالي احساس دپښتنوالې   دا شعری نغمه اواز یې د ضمیر دی

مراد شینواری

ښایسته ګلونه واشول په خیبر کې   کاشکې داسې ګلان شنه شوای په شیبر کې
د مراد د تاترې شعر به ستا یې   دقیقې که بیا ژوندی شي په باختر کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

صلحه عدالت او که جنګريز بنه دی   مـــرګ تـــــه... او چـــنګيز بنـــه دی
زيات د پښتونخوابه دښمنی کې څوک   مخکښــې دی... او کـه انګريـز بنـه دی
شـــاړو وچوڅمکـــو د افغـــان لـــره   بـند د اباسـيند او کـه کاريـتز بنـه دی
څه به دې په مات زړه غبرګ کې ونيسم   ماتــه دې خــندا او يــو مکېـز بنـــه دی
يـو خـو بــه پــه سلو کــې سـر ووهـي   هـر مـلي شـاعر لــه تخمرېـز بنـه دی
څه چې ديوانو نه سړی ډک کې پړې   يـو شـعر بنايسـته او د لاوېـز بنـه دی
سرچې دسـهاک اودزردشـت نـه وي   ډک لــه هيـندوانو څخــه پاليـز بنـــه دی

ما چې د اغيار په کور کې وليدل
دې غريـب خـادم لره دمـلېزبنه دی

جلال اباد = ۳۰ د عقرب ۱۳۵۳

غزل

وروايـــه څـــه نـــوي دې راوړي دي   مـه وايـه چــې دا او دامــې کـړي دي
وينم د ليـډر او د واکـوال پـه لاس   تـول د اسـتعمار د عصـر پـړي دي
وخت دسرېتوب او ابتکاردی اوس   بـــندو، کـــه ډکی وي اوبــو وړي دي
نـه شته دی فولاد د پښتون سيمه کې   څه چې دي چوون او وسپنځري دي
بيـا يـې غولـوه دا بـې همـته قـام   دا کـــاتې زرګونـــه خــلکو کــړي دي
ووپـل شـو وخـوړل شـو وځپـــل   دا چـــې افغانــــان دي واړه مــړي دي
مـا تـه نـن خـادم ووپـل دغـه دي   دغــه چــې کـرم يــې نــوي زړي دي

اول د قوس ۱۳۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

مات قلم

قلم مات و، توره نه وه غيرت غلي وُ په کنج کې
نه ملت نه جامعه وه يو کالبوت وې له ساه نه
نه تهذيب نه تمدن وُ نه تاريخ نه ثقافت وُ
غارت شوي وه دا خاوره د مادي هم له معنانه
ساه ختلي ترهېدلي سترولس د پښتنو وُ
نه خبر وُ له خپلا ځانه نه له حالـه د جهانه
وږي تږي لوڅ لپړ وو راګير شوي په لوی جال کې
بې له ځوره بې له جبره نور څه نه و له بالانه
سره ليوان وو راتوی شوي پررمه چې شپون يې نه وُ
ماتېدل په پته خوله به بې له آه و له فغانه
نه تعليم نه تربيه وه نه هدف نه مفکوره وه
دا د هېچا خاوره نه وه د هرچا وه له بل خوا نه
له لعلونو جواهرونه دا ډک وطن خراب وُ
خرابي وه له هر خوانه هر سړي وُ پرېشانه
مرضونه نفاقونه دښمنۍ اختلافونه
په دې ځمکه راخپاره وولکه وريځې له اسمانه
پوره دوه سوه کالونه بل په دې ځمکه سور اور وُ
په هغه ورځ چې قسوه پاتنه له ميرويس او احمد شاه نه
احمد شاه په پاني پت کې استعمار ته ماتې ورکړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خونمسو یې په درې واره کړو بهر له پښتونخوانه
چې په مخامخ جدل کې استعمار کامیابه نه شو
جوړ شو داسې دسیسوته چې ګوزار و کاله شا ـ نه
هیڅوک پوه په مونږه نه دي پرهځه دی چې ناکام شي
مونږه ولې خبر نه وو د خپل عصر له رجحانه
فلسفې د نشنلزم سره جنګ کله کیدې شو
په شاهي مطلق رژیم چې رنګیدی شي په اسانه
که افغان غواړي چې سیال شي د سیالانو په قطار کې
په ښه شان دي ځان خبر کا له فکرونو د دنیانه
په ملي خمود کې نه شي حل د ژوند پرابلمونه
دا دنیا د انقلاب ده انقلاب باندې ودانه
یو ملي انقلاب بویه چې محکم په ملیت وي
او په ګټه د ملت وي تیره کنبهږدي ابتدانه
که سانچه په افغانزم کې سوشل دیموکراسي شي
ای خادمه مشکلات به راته واړه شي اسانه
ملتونه نهضتونه همیشه لیډران غواړي
خو چې مړ قام راژوندی کا مسیحا دزمان غواړي

* * *

کابل ۲۵ د اسد ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیسو غلام

ابرو دې خرڅه کړه ایمان هم د پیسو دپاره
قام دې رسوا کړلو او ځان هم د پیسو د پاره
مونږ نه پوهېږو چې دا دومره پیسه څه کوې ته
وجدان دې وقف کړو جودان هم د پیسو دپاره
تا د پیسو دپاره څه وو چې دې ونه کول ؟
هېواد دې پرېښودو افغان هم د پیسو دپاره
ته نه پوهېږې چې دوره د پیسو ختمه شوله
ځمکه بدبینه ده آسمان هم د پیسو دپاره
که مسلمان وای خو حلال کسب منصب یه ؤ ستا
تا خولا خرڅ کړلو قران هم د پیسو دپاره
پیشه د ژوند ده وسیله تاخو ژوندون ګڼلی!
یه عصرینبې رډې په زمان هم دپیسودپاره
خلک پیسې په خپل مسلک او په مذهب لګوي
ستا ؤ شعار د مسلمان هم د پیسو دپاره
دښمن چې راوړلې پیسې بې ایمانانو لره
تاورته ځان کړوبې ایمان هم دپیسودپاره
چور او چپاو غلاخیانت چې تا کولو دلې
هېردې ؤ حکم دوجدان هم دپیسودپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځ د حساب او د کتاب ده پیسه څومره لړې؟

څه راته راکړه امتحان هم د پیسو د پاره

مولادې روند کړه دا وطن مستعمره خونه وه

چې تا ګټلی ؤ د ځان هم د پیسو دپاره

ای پیسه داره سرېتوب دې په پیسه کړو بدل

یقین دې خوشې وګومان هم د پیسو دپاره

د پیسه داروحکومت کې سرېتوب چرې وي

فضل ودانش خرڅ شي ارزان هم دپیسودپاره

په دې غریب وطن کې داپیسې له کومه کړې تا!

راوړه دلیل او څه برهان هم دپیسو دپاره

تا چې دا لوی اولس دښمن ته په پیسو ورکوو

وخت دی چې سردې کړې قربان هم د پیسو دپاره

* * * * *

جلال اباد ـ اول د میزان ۱۳۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاتفي آواز

هاتف راته ووېل د ازادۍ په باب کې ووې
بېواکه يو انسان چرې ازاد نه شي کېدلای
بېسرغ د استقلال د وړو خلکو په سر رېسي
خونښن د ازادۍ دغه مراد نه شي کېدلای
يو قام چې ازاد پرې ازادۍ باندې ژوندون کا
دا کار بې له مېړانې او جهاد نه شي کېدلای
جهاد د ازادۍ ته لاربنوونکې مېړه بويه
بې سره د افرادو اتحاد نسه شي کېدلای
د قام دلاس او پښو نه زولنې چې ماتې نه شي
بل شی په داسې حال بې له فرياد نه شي کېدلای
اسير چې د يو قام وي ثقافت د بل په لاس کې
هېڅکله په ملي بنه ازاد نه شي کېدلای
دولت چې د ملت په ثقافت بناندې محکم شي
د عصر له صدمو څخه برباد نه شي کېدلای
وحدت چې په ملت کې د عمل او فکر نه وي
کامل يې په هيڅ قسم اقتصاد نه شي کېدلای
ملت او حکومت چې په دولت کښې سره يو کا
نور څه بې له تاريخ ورته بنياد نه شي کېدلای
په رنګ د مليت کې خپل پردي سره يو رنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تفریق یې بیا د رنګ او د نژاد نه شي کېدلای
تاریخ او ثقافت او روایات بېخ د وحدت دي
دا کار په چال او زور او په تضاد نه شي کېدلای
یو قام چې لاس و بل ته د دوډۍ دپاره نیسي
همدا ورلره بس ده چې ازاد نه شي کېدلای
بې علم او بې له فنه ددې عصر چاره نه شي
د بل په رنګ کې مونږ ته استادنه شي کېدلای
سوشل د یموکراسي که افغانزم سره مله شي
بیا هېڅ په دغه فکر انتقاد نه شي کېدلای
د ځان له پېژاندونه پس جهان پېژانده بویه
په تش خالي تقلید کار د هېواد نه شي کېدلای
که څوک د زړه په مینه طلبګار د حقیقت وي
رشتیا چې له دې زیات ملي ارشاد نه شي کېدلای
هېڅ لویه بدبختي به له دې زیاته بله نه وي
په طرحه د خادم که اعتماد نه شي کېدلای

* * *

میزان ۱۳۵۲

نوټ: دا یو مخکېنی نظم دی چې ترمیم پکښې شوی دی

* * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني جمهوريت

(۱)

ای جمهوریته سلامونه دي　　تا ته د ملت احترامونه دي
لوړ دې وي بيرغ ستا دافغان په سر　　تاج د افتخاره د انسان په سر
تا دنيا اوچته کړه آسمان لره　　خپل حقونه وبخښه افغان لره
تادنياکې ختمه غلامي کړله　　ور که له انسانه دې خامي کړله
سم دې کړو ناداره د بادار سره　　ودې نمانځه دی په افتخار سره
لارد ارتقا دې ورته سمه کړه　　خوا دې د هر چا تپوله راجمه کړه
بيرته لارد فضل واستعداد شوله　　ور که زورګويي په عدل و داد شوله
کله چې ازاد فضل وکمال شولو　　زر د انسانانو بيدل خال شولو
هر سړی په خپل شخصيت برشولو　　لوړ په دې نړۍ کې هنر ورشولو
تا ديموکراسي کړه د قانون سره　　يو ځای په دنيا کې د ژوندون سره
مات چې دې زنځير د استبداد کړلو　　خلاص دې بنيادم له استعباد کړلو
هر شي کې ازادتفکرات وشو　　زراختراعات او ايجادات وشو
ته وې چې کړه دنيا دې سمه کړه　　خلاصه دې دنياله لويه غمه کړه

ای جمهوريته سلامونه دي
تا ته زموږ خاص احترامونه دي

*　　*　　*　　*　　*

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

تـه جمهوریـتـه څـه مهمـان نـه یـې   نـوی نـا اشـنا خـو پـه افغـان نـه یـې
لاره کـسـې اغـسـزي وولاره بـسـنده وه   ځکـه د ژوندون مـزه بېخوندـه وه
تـه پـه افغـاني دنيـا کـې لوی شولـې   بـه خبر زمـونـږ پـه خوی وبوی شولـې
بـسـپـنې جـرګـې د افغـانـي نـرۍ   دا وې نبنـسانې د جمهـوري نـرۍ
ټـول کـارونـه مونـږه پـه جـرګـو کـړي   نـه مـو پـه پيسـو او د سيسـو کـړي
وبنيـسـه زمونـږ سـرمايه دار، نـه و   هېڅوک پـه هېڅ وخت کـې مو بادار نه وُ
نـه مونـږه پـه خـلکـو بـاداري کـړې   وګـوره مونـږ څومـره هوبنيـاري کـړې
مـلک د ازادۍ او حـريت وُ دا   تـل ودان پـه کـار او پـه زحمت وُ دا
دکـې مـو حجـرې پـه ميلمنو وې تـل   سـختـې وظيفـې دکوربـنوو وې تـل
سـيمـه وه مصـونـه د افغـان ولـس   نـه پکښې اجبـار وُ پـه دهقـان ولـس
بـرخـه د هـر چـاپکښې معـلومـه وه   هـو د بېغيـرت بـرخـه معـدومـه وه
دلـتـه وه سـيـالـي پـه بـنوکـارونوکـې   داسـې وېښـتون پـسـه محفـلونوکـې
وروستـه بيـا لـه مونږه مرور شولـې   شکـر چې بيـا راغلـې معتبر شولـې
ای جمهوریـتـه سـلامونه دي
تا تـه د افغـان احتـرامونه دي

*　　*　　*　　*

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

راشــه تــه اوس زمونــږه چــارې ســمې کــړه
روغـــې را تـــه نـــن واړه بـــرهمې کـــړه
ښخکښې معــارف کــړه- د افغــان پــه لار
بیــا ورســره ســم د مســلمان پــه لار
تــول علــم وتــنویرکړه د وطــن پــه خــوا
نــه دې وې هیــڅ شــې دمیــرخمن پــه خــوا
بــې علـمه وطــن خــو څــه وطــن نــه وي
بــې ګلوګلشــن خــو څــه ګلشــن نــه وي
عــلم چــې وطــن لــره وي ینــار وي
هــر پوهــاند چــې غیــر لــره وي مــار وي!
مونــږ پــه دې وطــن کــې زیــا یــې غــوازو
نــن د عــلم وفــن اکــاډیمي غــوارو
هــرقام تــه هیــواد مــولا ورکــړی دی
دا جــنت یــې مونــږ تــه پیــرزوکړی دی
امــرکړه چــې مونــږه وطــنخوا اوســو
ګــرد ســره زامــن د پښــتونخوا اوســو
څــوک چــې بلــه لاره بــاندې یــون کــوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای پور دښمــــني بــــه د پښــــتون کــــوي
بــــې ســــمې پوهــــني مــــليت نــــه وي
بــــې لــــه مــــليت ځــــني مــــلت نــــه وي
ژونــــد د هــــر مــــلت دي پــــه کولــــتور ســــره
غونــــدواړه ولــــيس دي پــــه دستورســــره
نــــه شــــته اقتصــــاد بــــې لــــه کولــــتور ځــــني
نــــه شــــته دي کولــــتور بــــې لــــه دســــتورځني
ژونــــد دي پــــه کولــــتور او اقتصــــاد ولاړ
هــــر مــــلي نهضــــت وي پــــه بــــنياد ولاړ
ای جمهوريــــته راشــــه ســــم مــــو کــــړه
ســــيال بيــــا د ســــيالانو د عــــالم موکــــړه
مونــــږ د نيــــا کــــې ژونــــد پــــه اطمينــــان غــــواړو
ځــــان غــــواړو افغــــان غــــواړو جهــــان غــــواړو
ای جمهوريــــته دي ســــلام زمونــــږ
ســــتاملي بيــــرغ تــــه احــــترام زمونــــږ

کابل ۳۰ د جوزا ۱۳۵۳

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني وطن

ښکلی دی او بر دی افغاني وطن　　هر ځای نه بهتر دی افغاني وطن
ډک دی د لعلونو جواهرونه　　څه وښوه که ګمر دی افغاني وطن
بام ددې دنیا ده د پامیر څوکه　　تل (په مېږ) او نمر دی افغاني وطن
لوړ غرونه سیندونه ځنګلونه دي　　لمنځې او ښېستر دی افغاني وطن
شګې د سیندو یې له طلا ډکې　　خاوره شګه زردی افغاني وطن
وګوره انسان که ښاپېري دی دا　　حسن جلوه ګر دی افغاني وطن
مور د تمدن پلار د قومونو دی　　اریښن ټبر دی افغاني وطن
ځای د سرپیتوب او د اخلاقودی　　کور د زر تشتر دی افغاني وطن
تیره د ګېډژوندپکښې ملي کښېښوه　　غالی د دفتر دی افغاني وطن
مره ډېوه د کور روښان رابله کړه　　رون او منور دی افغاني وطن

ځپل جلا تهذیب او تمدن لري
نوروته رهبر دی افغاني وطن

ګرچې اوس له ښوته رالوېدلی دی　　کلک لکه سنګر دی افغاني وطن
ملا د استعمار ورناندې ماته شوه　　سخره، تېره غردی افغاني وطن
سر ټیټول دلته نیوهېږي څوک　　حر او زړور دی افغاني وطن
دلته شرافت او غیرت وزیږېد　　ډک له دې هنر دی افغاني وطن
دا اتحاد کله معاتېدلی شي　　یو قام او ټبر دی افغاني وطن
ساک دې که کاسې دې د داد یک سره　　دغه یې مقر دی افغاني وطن

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰۶

کورد که بلوڅان که داردیان دي ځوک — څانګې دي شجر دی افغاني وطن
ګوريځ هزاره څان ته غوري وايي — خلاص د بل له شر دی افغاني وطن
پارت، یوچي تخارتول سره ورنه دي — ستوري دي قمر دی افغاني وطن
پښت د تولو سته نورې څانګې دي — ځومره مستقر دی افغاني وطن
سیند د اباسیند یې بېلوی نه شي — پروت تري لرو بر دی افغاني وطن
ډېرې پلمې جوړې شوې جوړېږي لا — تولو لره سپر دی افغاني وطن
قام وطن دې وپېژني ځوانه ته — مور دې ده پدر دی افغاني وطن
فکر د تحریر او د تقریر سره — وروزه مضطر دی افغاني وطن
ټول جهان آزاد شولو اباد شولو — نن ولې ابتر دی افغاني وطن

ځئ چې ځپل حساب له سره ونیسو
فکر او عمل دواړه غوره ونیسو

* * * * *

۱۵ د قوس ۱۳۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو قلم خو را له پرېږده که

هــر څــه دې ســتا وي يــو قــلـم خورالــه پــرېږده کــنه
چــې ســردې لورکــړم يــو عــلــم خوراله پسرېږده کــنه
مــادا د شــعر دنيــا واخيســتـه معــنى پــسې شــوم
دا د معــنى د مــلک رقــم خوراله پسرېږده کــنه
سـر پــه آســمان يــم د تــاريخ د عظمــتونو پــه يــاد
دا د تــاريخ جــاه وحشــم خورالــه پــرېږده کــنه
کــه څوک سپين غر شي تيتولى نو افغان به کې تيت
دامــې قســم دى دا قســم خــو رالــه پــرېږده کــنه
شــپه ده تورتــم دى زه بــه څــه دې هــدف پــه لــورى
کــه څــه انصــاف وي نــو تورتــم خوراله پــرېږده کــنه
ارمــان مــې دا دى چــې يــو پــل پــه لار کــې واخــلمه زه
پــه دغــه لار کــې يــو قــدم خــو راله پسرېږده کــنه
تپــې تپــې توتــې توتــې يــم د ظــالم لــه لاســه
زمــا طبيــبه څــه مــلهم خــو راله پسرېږده کــنه
د مينــې غــم تــه دې څوک غــم نــه وايــي غــم خــو نــه دى

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښ په دې غم يم نو دا غم خوراله پرېږده کنه
افغان د علم او د قلم په زور وهلي خلکو
دا د تاريخ علم و قلم خوراله پرېږده کنه
کوښښي، تخار، يفتلي ساک دي سهاک وپېژنې
چې دربنکاره کړم جام د جم خوراله پرېږده کنه
د چين او هند او له رومانه افغان کم خونه وُ
څنگه راکم شو کيف او کم خوراله پرېږده کنه
له هغو تېرو عظمتونو يو ماتم لرمه
وايي خادم دغه ماتم خوراله پرېږده کنه

جلال اباد – خادم مېنه – حمل ۱۳۵۴

* * * * *

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتیانا ادې

زمــا ادې پښتـيـانـا ادې!
زمـا د مـور او د بـابـا ادې !

چې تـه ژوندۍ یې زه ژوندی به یمه ستا په خدمت کې ګرندې به یمه
ژونـد مـې مـرهـونـه دی لـه تـا ادې زمــا ادې پښتــیانا ادې
که څـه غیـرت او ساهوتوب لـرمه او کـه څـه بـرم او ښاغلتوب لـرمه
دا زمــا نـه دی دا دی سـتـا ادې زمــا ادې پښتــیانا ادې
ما ستا په غېږ کې سرېتوب زده کړی درس دمېړانی او نرتوب زده کړی
تـرې وابـه نـورم پـه بـل خـوا ادې زمــا ادې ای پښتــیا نا ادې
ادې مــا کلــه د چــا حـق خـوړلی ووایـه کلـه مـې نـاحق خوړلـي
خـو بـل دې هـم نـه خوري زمـا ادې زمــا ادې پښتــیانا ادې
ای د غیــرت او نهضــتونو ادې د اریــن د تــول قومونــو ادې
زه دې بــچي تـولــه وفــا ادې زمــا ادې پښتــیانا ادې !
زه دې پـه ژبـه پـه کولـتوریم مـئين ستا په ښه خوی او په دستوریم مئين
ستاشـرافت دی پـه رشـتیا ادې زمــا ادې پښتــیانا ادې
دا جمهـوري قـبا دې نـوې اوسـه دا د زرېښت ښکـلا دې نـوې اوسـه
تــازه دې وه د مــخ ځــلا ادې زمــا ادې پښتــیانا ادې !

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible]

(۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستايمه

يوځل راته ووايه چې ستا يمه
زه دې په دې تمه باندې پايمه

دا دنيا لـه ميـنې جـوړه شـوې ده دا خوږوزه نـه يـم چې دا وايمـه
ميـنه خوګـناه نـده چې پټـه شـي وايـم چې مـيـن يـم او پـه تايمـه
زړه کې مې يو عشق د وطن ځای شولو تـا هـم د وطـن پـه ميـنه ستايمه
تـه د ښـستونخوا د جـنت حـوره يې زه يو فداکـار د ښـستونخوا يمـه
اې خادمـه ستا دا پاکه ميـنه مې ـ خوښه شوه ـ داستايمه او ستا يمه

۲۸ دقوس ۱۳۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاشکې توتکۍ او یا بلبله وای

(۱)

کاشکې توتکۍ او یا بلبله وای
هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

سیل به مې کولای په بېداوۀ کې — تل به ګرځېدلای په فضاوۀ کې
کلبه به دهقان سره مشغوله وای — ناسته به په څانګه یا په پوله وای
یا به دشېپانه او د غوبه سره — یو ځای ګرځېدلای په مزه مزه
چېرته د بهار په تازګیو کې — مال چې څرېدلای په پټیو کې
یا ګلې رمې وای په راغونو کې — یا د سیند په غاړه یا په غرونو کې
ما به یې په شا باندې سپارلې کړلای — تل به مې سیلونه خوشحالي کړلای
یا د تلیفون په تار به ناسته وای — هو د ښونغمو په کار به راسته وای
زه به سیلانی تل د خیبر وُمه — ژمی به مې لراوړی به بر وُمه
دلته چې بچې به لویېدلای مې — بیا به د پنجاب په لوري وړلای مې
سیل به وُنغمې به وې مزې به وای — ژوند به وُ او خوند به وُ چړچې به وای

کاشکې توتکۍ او یا بلبله وای
هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

کله چې تېپوس چرې لیدلای مې — یا د قام دوښ چېرې لیدلای مې
سخت به په تونګو سره وهلوما — کلک به په حملو سره شړلو ما
تل به په دفاع کې د چرګوړووم — هم به په مخالفه د سرخوړووم
دروند به په نظر کې د مرغانو وم — سیال به په جرګه کې د سیلانو وم
باز او که شاهین او که با بنه به وه — هریوته په زړه کې اندېښنه به وه
ما ته په ادب او په سلام به وُ — تل په درناوي او احترام به وُ
هر مارغه به ناز او نخرې وړای زما — دېر لحاظ او پاس به هر یو کړای زما
ما ته زور اور به زور ورنه وُ — هېر به له هیچا زما سحر نه وُ
قدر د نغمو د سباوون زما — هر یو به کولای په ژوندون زما
دروند چې په ملت وای په هر چا به وم — هم د انسانانو په نګاه به وم

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

داغ مې په زړګي ساز د بلبلو دی ژوند د بلبلانو د ستايلو دی
لوړې ونې ګوري په باغونو کې جګ سرونه نيسي چينارونو کې
دلته تراني خپلې اغازي کا غوږ لره موښکلي مانې سازې کا
هرڅوک په خوارږه خوب کې ويده وي تول بېله بلبلانو نه پراته وي تول
شين سهار تنکی بهار نغمې خورې شومه د صبا کې ترانې خورې
روح لره تالې وي د سکون پکښې خمر وي، مستي وي، د جنون پکښې
څومره حرارت څومره جرات لري دا وړه مرغۍ څومره قوت لري
څومره نری ژبه وړه خوله لري پټ تټر کې پو بحری زړه لري
ګرمه هنګامه وي د بهار له دې ښکلې لوړې څوکې د چنار له دې
توره ده خوښکلې ده مرغانو کې ډېره نازولې ده مرغانو کې

کاشکې توتکۍ او يا بلبله وای
هېڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

دا ده توتکۍ راغلـه بهـار شـولو   بيـا د پسرلي د ګـلو وارشـولو !
راغلـه اباسـيند بـاندې راتېره شـوه   يخه ده ځيلـه خو رانه هېره شوه !
زيـــري د بهـــار د تـــازګيو دی   وخـ ، د اينبودلـو دنيـا لګېـو دی
ښکـلې توتکـۍ هـر کلـه راشـې تـه   کاشکې د زړه درد لـره دوا شـې تـه
نښـې د وفـا درکـې محکمـې دي   دا پـه انسـانانو کـې لاکمـې دي
ځپلـه جالکـۍ دريـاندې ګـرانه ده   تېـنګه غريـزه دې لـه انسـانه ده
راشـه ځپلـه جالـه کـې بچـي وکـه   ورانه جالـه جوړه کـه خوارې وکه
ستا ښکـلې سـندرې خونـدورې دي   شـات دي، چوهارې دي پاشکرې دي
ستاسو د جوړې ژوند ځومره ښکلی دی   مونـږ ته د تقليد او د ستـائيلو دی
شـور مخـالفت او جـنګ مـو يـا دنـه دی   خوشې چتي کار د ننګ مو يادنه دی

کاشکې توتکۍ او يا بلبله وای !
هيڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

وګورئ مرغۍ څومره هوښیارې دي　　څومره مهذبې فدا کارې دي
ځالې ته پردي ورته راتلی نه شي　　نر او ښځه بل یو سره تلی نه شي
کور کې توتکۍ باغ کې بلبله ده　　هلته په دېره کې یوه بله ده
ټولې ترانې وایي نغمې کوي　　ښارکا په خوارانو او بیرې کوي
ټولې ثناخوانې پرهیزګارې دي　　واړه د ظالم مخکښې تیارې دي
کله په بانډه باندې راپنډې شي　　کله د ګونګې په مخکښې ونډې شي
نه پرېږدي ظالم د ظلم کار لره　　نه کوم ازاري د چا ازار لره
وګورئ تقوی یې سیاسي نه ده　　نغوته د فطرت ده لباسي نه ده
شعر او شاعري نه ده تعلیم کوي　　ټول قوي مرغان ورته تعظیم کوي
وګورئ ملت یې له قومونو دی　　ځای د تأمل او د فکرونو دی

کاشکې توتکۍ او یا بلبله وای
هیڅ خبر له ځان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۶)

هیڅ به خبر نه وای چې دنیا څه ده   قام،وطن،ذلت او ارتقا څه ده

نه به وای سرګومه په کلیاتو کې   تل به وای سرګرمه په جزیاتو کې

زړه به مې خوږېن نه وُ ګړېدای به نه   پټ پټ به خپل زړه کې ژړېدای به نه

رنځ به د اعصابو راته پېښن نه وُ   غم به مې د زړه په سر کې هیڅ نه وُ

نه به د حُسادو دام کې ګیرومه   نه به په خپل فکر کې اسیر ومه

نه به وای د علم او د کتاب پسې   تول عمر اخته د اکتساب پسې

نه به مې زیار داسې بې ثمره وای   خلاص به د علم او ادب له شره وای

فکر د خدمت به خوړولای نه   غم به د لوېدلي قام خوړلای نه

نه به مې انبار د قلم پاتې وای!   نه به مې خواري داسې میراتې وای

نه به وای راګیر په شاګردانو زه   نه به هم سنګسار په مریدانو زه

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هیڅ خبر له څان او نه له بله وای

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

ای توتکی ما څوک ازار کړی دی؟ دکی مې دچا لـه جـالې وریـدی
ای بلبلې زه هـم نغمـه خـوان یمـه تـا غـونـدې د سپین سحراڈان یمـه
زه هم پـه ملت باندې مفتون یمـه پاک یمـه سپېڅلی یم پښتون یمه
داردحق په کارکې پېژندی نـه شـم ګوروڼ د کارغانو صف کې تلی نه شم
جالـه کې زمـا هـم ذخیـره نـه شـتـه بل چاتـه بې حقـه مې اسره نه شته
ولې بنې اثـره دي نغـمـې زمـا؟ څلـه ناخـبره دي کوڅـې زمـا؟
جار دې شم څه عیب خو راته ووایه څه بنکاره او غیب خو راتـه ووایه
تاسو بې تغموته نور څه کړي دي؟ ولـې مـې خـلـې اوبـو وړي دي؟
ولې قام خبر نه شو په غم زما؟ ولې ملت نـه شـولو همـدم زما؟
زه قسم پـه سـترګه د سـحر خورمـه نـه بـه یم انسان کـه غـم د زرخورمه

کاشکې توتکی او یا بلبله وای
هیڅ خبر له خان او نه له بله وای

۱۵ د حمل ۱۳۵۵

جلال اباد – خادم مینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو تاریخ

چې مې وکتو تاریخ واړه غلط وُ   خپل پردي وریاندې کړی تجارت وُ
د پښتون د مفاخرو لوی تاریخ ټول   اړولی مسخ کړی سیاست وُ
ډیر افسوس مې په ځان راغی او په قام خپل   چې د علم په نوم شوی پرې غارت وُ
مونږ لوستل به مورخ دې بې طرف وي   مګر داتیکی پخپله سیاست وُ
د افغان په تاریخ هسې لوبې شوي   چې د علم و نیږی ته خیانت وُ
دا انجره به هم وسپړي په فکر   د خادم په نوم لیکلی دا خدمت وُ
په دې باب مې هم څلور کتابه بنکل کړل   ډیر افسوس دی چې د چاپ یې هیڅ فرصت وُ
پښتنی تاریخ پوهنه یې اول دی   چې پوهانو ورته کړی ډیر حیرت وُ
بیا لرغوني پښتانه قومونه ګوره   مستند په روایت او درایت وُ
له دې پس به بیا علمي پښتنولي ده   هریو باب یې انکشاف د حقیقت وُ
څلورم کتاب پښتون پښتنولي ده   چې رد کړي د رقیب یې هر حجت وُ

په محشر کې مو هم فکر د خپل قام وُ
که نه ټول عمر فرصت په مونږ حرام وُ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوی استعمار

لوی استعمار دی دریږي کمبخته پوه یې کړه نه
خوني ښامار دی دریږي کمبخته پوه یې کړه نه
تا چې ازار دی رسولی د بادار غلام ته
دغه ازار دی دریږي کمبخته پوه یې کړه نه
په هره ورځ کې نوې نوې تماشه جوړوي
دغه ټګمار دی دریږي کمبخته پوه یې کړه نه
په سل ټوټو کې د افغان یوه ټوټه پاتې ده
لا انتشار دی دریږي کمبخته پوه یې کړه نه
غوږ یې کړه واوره هغه مزي چې ملت جوړوي
همدغه کار دی دریږي کمبخته پوه یې کړه نه
په تفرقه او اختلاف کې چې دنیا منلې
دا ابتکار دی دریږي کمبخته پوه یې کړه نه
قافله لاړه د نه زوږه ته یوازې درومې؟
ګوره شوکمار دی دریږي کمبخته پوه یې کړه نه
منلی حق ست د کولتور درځنه اخلي په زور
دا ستمګار دی دریږي کمبخته پوه یې کړه نه
دیموکراسي خو شیطاني ده وایې څه یې کوې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغــه هوښيــار دي درپســـې کمبخـــته پــوه يــې کــه نــه
چــې ســـتا د پــلار او د نيکــه ويـنـې يــې هــم څښـلي دي
هغــه خونخــوار دی در پســې کمبخــته پــوه يــې کــه نــه
دنيــا تــه وګــوره خپــل ځــان تــه دې بيــا هــم وګــوره
دا څــه در وشــول خپــل جهــان تــه دې بيــا هــم وګــوره

* * * * *

۲۲ د حوت ۱۳۵۵

ومن الله توفيق

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولینا قیام الدین خادم

شاعر او لیکوال، د دري پنځوسو کتابونو ، رسالو او سلګونو مقالو لیکونکي د زیري، اتحاد مشرقي، طلوع افغان جریدو، د کابل مجلې او د اصلاح د ورځپاڼې چلونکی، د هیواد د موسسې رئیس، د ادبیاتو د فاکولتې استاذ، د پارلمان د مشرانو د جرګې غړی، د افغان ولس او د افغان ملت د ګوندونو موسس او د ویښ زلمیانو د ګوند مؤسس او غړی و.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library